

Collection of Papers
from the International Academic Conference
12 – 13 September 2022

**CHANGES OF FINANCIAL LAW,
ITS SCIENCE AND TEACHING OVER TIME**

Zborník príspevkov
z medzinárodnej vedeckej konferencie
12. a 13. septembra 2022

**PREMENY FINANČNÉHO PRÁVA,
JEHO VEDY A VÝUČBY V ČASE**

SYMPÓZIÁ, KOLOKVIÁ, KONFERENCIE

**CHANGES OF FINANCIAL LAW,
ITS SCIENCE AND TEACHING OVER TIME**

BRATISLAVA LEGAL FORUM 2022

**PREMENY FINANČNÉHO PRÁVA,
JEHO VEDY A VÝUČBY V ČASE**

BRATISLAVSKÉ PRÁVNICKÉ FÓRUM 2022

Collection of Papers from the International Academic Conference
Bratislava Legal Forum 2022
organised by the Comenius University in Bratislava, Faculty of Law
on 12 – 13 September 2022
under the auspices of the Alumni Club of Comenius University in Bratislava,
Faculty of Law.

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie
Bratislavské právnické fórum 2022
organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou
v dňoch 12. – 13. septembra 2022
pod záštitou
Alumni Klubu Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty.

Univerzita Komenského v Bratislave
Právnická fakulta
2022

Editors / Zostavovatelia:

- Mgr. Tibor Hlinka, PhD.
- Mgr. Michaela Durec Kahounová

Všetky príspevky prešli dvojíťm anonymným recenzným konaním.

Scientific committee / Vedecká komisia:

doc. JUDr. Eduard Burda, PhD. – head of the committee / predseda komisie

doc. JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD.

doc. JUDr. Mgr. Martin Turčan, PhD.

prof. JUDr. Matúš Nemeč, PhD.

prof. doc. PaedDr. JCDr. Róbert Brtko, CSc.

prof. JUDr. Mgr. Vojtech Vladár, PhD.

doc. Mgr. et Mgr. Matej Mlkvý, PhD., LL.M.

prof. Mgr. Miroslav Lysý, PhD.

prof. JUDr. Ján Svák, DrSc.

doc. JUDr. Peter Lysina, PhD.

prof. JUDr. Ladislav Orosz, CSc.

doc. JUDr. Marián Giba, PhD.

doc. JUDr. Marek Domin, PhD.

prof. JUDr. Marián Vrabko, CSc.

prof. JUDr. Mária Srebalová, PhD.

prof. JUDr. Juraj Vačok, PhD.

doc. JUDr. Matej Horvat, PhD.

Mgr. Ing. Ján Jenčo

prof. JUDr. Ľubomír Čunderlík, PhD.

doc. JUDr. Ing. Matej Kačaljak, PhD.

prof. JUDr. Mária Patakyová, CSc.

doc. JUDr. Peter Lukáčka, PhD.

doc. JUDr. Mária Nováková, PhD.

JUDr. Pavol Rak, PhD.

doc. JUDr. Romana Smyčková, PhD.

Mgr. Tamara Čipková, PhD.

prof. JUDr. Jozef Čentéš, PhD.

Dr. h. c. prof. JUDr. Lucia Kurilovská, PhD.

doc. JUDr. Ing. Ondrej Blažo, PhD.

doc. JUDr. Hana Kováčiková, PhD.

JUDr. Jozef Andraško, PhD.

JUDr. Matúš Mesarčík, PhD., LL.M.

JUDr. Mária Havelková, PhD.

ISBN 978-80-7160-662-8
EAN 9788071606628

CONTENT / OBSAH

VÝVOJ VÝUČBY A VPLYV VEDY NA VÝUČBU DAŇOVÉHO PRÁVA....	8
Adrián Popovič.....	8
MÍĽNIKY PRÁVNEJ REGULÁCIE BANKOVÉHO SYSTÉMU.....	13
Ľubomír Čunderlík	13
PREVÁDZKOVATEĽ DIGITÁLNEJ PLATFORMY AKO ZÁSTUPCA PLATITEĽA DANE ZA UBYTOVANIE V KONTEXTE ROZHODOVACEJ ČINNOSTI SÚDNEHO DVORA.....	22
Soňa Simić.....	22
PREMENY MENOVÉHO PRÁVA NA ÚZEMÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY Z POHĽADU AUTONÓMIE MENOVEJ POLITIKY	32
Yana Daudrikh	32
FINANČNÉ SLUŽBY AKO PREDMET VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA V KONTEXTE LEGISLATÍVNYCH ZMIEN PRAVIDIEL VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA V ČASE.....	37
Maroš Katkovčín	37
REGULÁCIA A PREMENY FINANČNÉHO PRÁVA V OBLASTI PRED LEGALIZÁCIOU PRÍJMOV Z TRESTNEJ ČINNOSTI S DOPADOM NA HOSPODÁRSKE SUBJEKTY.....	44
František Wágner	44
IDENTIFIKÁCIA AKTUÁLNYCH OKRUHOV OTÁZOK VEDY O DAŇOVOM PRÁVE.....	51
Ladislav Hrabčák	51
NOVÉ JAVY V EKONOMIKE A ICH PREMIETNUTIE DO VEDY A VÝUČBY FINANČNÉHO PRÁVA.....	60
Miroslav Štrkolec	60
MDR – HAS ANYTHING CHANGED THREE YEARS AFTER THE INTRODUCTION OF TAX SCHEMES.....	66
Jeremiasz Kalus	66
SOFTVÉROM ASISTOVANÁ VÝUČBA DAŇOVÉHO PRÁVA A FINANČNÉHO PRÁVA PROSTREDNÍCTVOM FLASHCARDS ZA POUŽITIA METÓDY SPACED REPETITION	72
Jozef Sábó.....	72
FINANČNÉ INOVÁCIE AKO VÝZVY PRE FINANČNÉ PRÁVO.....	77
Simona Heseková.....	77

TAX POLICY AND STARTUPS IN SLOVAKIA	83
Ján Mazúr	83

VÝVOJ VÝUČBY A VPLYV VEDY NA VÝUČBU DAŇOVÉHO PRÁVA¹

Adrián Popovič

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Právnická fakulta

Abstract: In the article, the author deals with the assessment of progress in teaching and the impact of science on the teaching of tax law, especially in the context of the preparation and publication of a book entitled *Practicum on Tax Law* and of his own experiences gained in the pedagogical process. In this regard, he summarizes the acquired knowledge that can serve other educators in the teaching process to make it more efficient and to achieve better preparation of university students for the realities of practicing legal professions at the Faculty of Law of the University of Pavol Jozef Šafárik in Košice (or in that respect at other faculties of law).

Abstrakt: Autor sa v príspevku zaoberá hodnotením progresu vo výučbe a vplyvu vedy na výučbu daňového práva, a to najmä v kontexte prípravy a vydania knihy s názvom *Praktikum z daňového práva* a vlastných skúseností nadobudnutých v rámci pedagogického procesu. V tomto ohľade sumarizuje nadobudnuté poznatky, ktoré môžu ostatným pedagógom poslúžiť pri výučbovom procese za účelom jeho zefektívnenia a dosahovania lepšej prípravy študentov vysokých škôl na reálie pri vykonávaní právnických povolání na Právnickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (prípadne na iných právnických fakultách).

Key words: tax law, science, teaching, *Practicum on Tax Law*

Kľúčové slová: daňové právo, veda, výučba, *Praktikum z daňového práva*

1 ÚVOD

Vývoj daňového práva v právnom prostredí Slovenskej republiky možno bez ďalších pochybností označiť ako značne dynamický. Táto dynamika sa prejavuje vo viacerých rovinách. V prvom rade sa jedná o rozširovanie či reformovanie daňovej sústavy Slovenskej republiky, a to či už s ohľadom na spoločenské zmeny a vývoj na úrovni Slovenskej republiky, na európskej úrovni alebo na úrovni globálnej.² V druhej rovine možno túto (často krát neželanú) dynamiku vnímať aj prostredníctvom reformovania aktuálne platných a účinných zákonov o daniach.³ Nakoniec je prejavom tejto dynamiky aj meniace sa vnímanie daňového práva spoločnosťou, vplyv legislatívy Európskej únie na vnútroštátne daňové zákonodarstvá a vývoj v oblasti daňovej morálky a platobnej disciplíny daňových subjektov.

Všetky spomenuté skutočnosti sa viac či menej prejavujú aj v oblasti vedy daňového práva, ktorá sa manifestuje vo vzťahu k týmto vývojovým trendom daňového práva realizáciou výskumnej činnosti jednotlivými členmi vedeckej obce. Títo v rámci svojej výskumnej vedeckej a odbornej

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0124 a vznikla ako súčasť riešenia grantového projektu VEGA č. 1/0485/21: „*Súčasnosť a východiská reformovania systému vlastných zdrojov rozpočtu EÚ (právne a ekonomické aspekty aj v kontexte dôsledkov pandémie ochorenia COVID-19)*“.

² V aktuálnom období napríklad prebieha legislatívny proces ohľadom návrhu zákona o dani z výhody získanej v dôsledku osobitnej situácie na trhu s ropou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (mediálne známe ako „daň z ruskej ropy“). Vládny návrh zákona momentálne smeruje do druhého čítania. Bližšie pozri: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=8&CPT=1026>. Citované dňa: 07.10.2022.

³ V tomto ohľade možno poukázať na zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, ktorý bol od jeho platnosti (31.12.2003) novelizovaný viac ako stokrát. Uvedený vývoj nemožno označiť za súladný so zabezpečovaním právnej istoty adresátov právnych noriem.

činnosti prispievajú k názorovej pluralite a hľadaniu riešení odstraňujúcich súčasné nedostatky daňového práva, a k skvalitňovaniu legislatívneho procesu a tvorby všeobecne záväzných právnych predpisov z oblasti daňového práva. Okrem toho však členovia vedeckej obce v širšom zmysle dopomáhajú k formovaniu pohľadov na prijatú a prijímanú legislatívu cez prizmu základných poznatkov a zákonitostí zdaňovania a daňového práva.

Je nepochybné, že veda o daňovom práve a jej vývoj majú značný vplyv na kvalitu a formu výučby daňového práva. V tomto ohľade vznikajú publikácie majúce nielen vedeckú a odbornú pridanú hodnotu, ale ktoré zároveň slúžia ako didaktická pomôcka pri výučbe daňového práva. S ohľadom na pôsobenia autora v oblasti pedagogickej činnosti na Katedre finančného práva, daňového práva a ekonómie Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach autor poukazuje najmä na publikácie členov tejto katedry publikujúcich v oblasti daňového práva. V prvom rade autor si v tejto súvislosti dovoľuje upriamiť pozornosť na publikáciu zakladateľa košickej školy daňového práva prof. V. Babčáka, a to a na jeho aktuálnu nosnú publikáciu s názvom *Dane a daňové právo na Slovensku*⁴. Okrem uvedenej publikácie je v rámci pedagogického procesu priamo uplatniteľná publikácia JUDr. J. Sába s názvom *Hodnotenie dôkazov v daňovom práve*⁵, publikácia doc. M. Štrkolca s názvom *Zabezpečovacie inštitúty pri správe daní*⁶, ale i dielo autoriek JUDr. A. Vartašovej a Ing. K. Červenej s názvom *Views on Quality of Tax Regulation in the Slovak Republic (Focused on Real Property Taxation)*⁷. V prípade záujmu čitateľa sú viaceré publikácie (najmä charakteru monografie) zverejnené odkazom a/alebo prehľadom na oficiálnej webovej stránke Katedry finančného práva, daňového práva a ekonómie Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach v časti *Výskum*.⁸

Okrem horeuvedených rámcov v kontexte tohto príspevku autor prezentuje vývoj výučby daňového práva na Katedre finančného práva, daňového práva a ekonómie Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a rozvoj spôsobov vedenia seminárov a preberania a precvičovania matérie so zapojením aplikačných súvislostí aktuálne preberanej problematiky. Tento vývoj sa vo svojej podstate pretavil do prípravy a vypracovania didaktickej pomôcky – publikácie s názvom *Praktikum z daňového práva*⁹. Táto kniha predstavuje ucelený výstup autorov pôsobiacich na menovanej katedre, a bol vypracovaný autorským kolektívom pod autorským vedením JUDr. A. Popoviča spolu s doc. M. Štrkolcom, doc. K. Čakoci a JUDr. J. Sábom.

Spôsob spracovania diela a jeho obsah do určitej miery reflektuje aktuálne riešené grantové projekty na predmetnej katedre, a to najmä:

- grantový projekt APVV-19-0124: „Daňové právo a nové javy v ekonomike (digitálne služby, zdieľaná ekonomika, virtuálne meny)“;
- grantový projekt VEGA č. 1/0485/21: „Súčasnosť a východiská reformovania systému vlastných zdrojov rozpočtu EÚ (právne a ekonomické aspekty aj v kontexte dôsledkov pandémie ochorenia COVID-19)“;
- grantový projekt VEGA č. 1/0214/21: „Daň z nehnuteľností – právny stav a potenciál“.

2 PRAKTIKUM Z DAŇOVÉHO PRÁVA

Potreba vytvorenia a spracovania diela *Praktikum z daňového práva* určeného najmä pre pedagogický proces pri výučbe predmetu daňového práva má svoje korene nielen v požiadavke reflektovania na vývoj v oblasti vedy a požiadavke rozvoja výučby daňového práva, ale i v zmenách spôsobu výučby vyvolaných pandemickou situáciou súvisiacou s ochorením COVID-19. Masívny a v podstate nútený prechod na online výučbu v akademickom roku 2020/2021 zvýraznil a prehĺbil

⁴ BABČÁK, V. *Dane a daňové právo na Slovensku*. Bratislava: EPOS, 2022. 832 s. ISBN: 978-80-562-0339-2.

⁵ SÁBO, J. *Hodnotenie dôkazov v daňovom práve*. Košice: ŠafárikPress, 2020, 238 s. ISBN: 978-80-8152-881-1.

⁶ ŠTRKOLEC, M. *Zabezpečovacie inštitúty pri správe daní*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017, 164 s. ISBN: 978-80-8152-537-7.

⁷ VARTAŠOVÁ, A. – ČERVENÁ, K. *Views on Quality of Tax Regulation in the Slovak Republic (Focused on Real Property Taxation)*. Praha: Leges, 2019, 93 s. ISBN: 978-80-7502-416-9.

⁸ Bližšie pozri: <https://www.upjs.sk/pravnicka-fakulta/kfppdae/vyskum/>

⁹ POPOVIČ, A. a kol. *Praktikum z daňového práva*. Bratislava: C. H. Beck, 2022, 264 s. ISBN: 978-80-8232-020-9.

potrebu precvičovania preberanej matérie prostredníctvom príkladov z praktického života a vypracovávaním rôznych zadaní a úloh reflektujúcich na vyučovanú problematiku. Uvedené bolo spojené s nevyhnutnosťou materiálneho zabezpečenia potrebného pre realizáciu online vzdelávania na strane študentov a ich individuálneho rozvoja v technickej spôsobilosti s počítačom, no v neposlednom rade aj v práci so zdrojmi a materiálmi na internete.

V prvom rade je nevyhnutné podotknúť, že spracovanie predmetného diela je vo svojej podstate spôsobilé dopomôcť naplneniu viacerých cieľov. Primárnym cieľom, ktorý má uvedená publikácia dosiahnuť, je jej využiteľnosť ako didaktickej pomôcky pri výučbe teoretických súvislostí a praktických dôsledkov daňového práva hmotného a daňového práva procesného. Spôsob jej spracovania v širšom rámci umožní jej efektívne využitie čitateľom pre potreby právnej praxe, čo je primerane zdôvodnené nižšie a čo predstavuje sekundárny cieľ predmetnej publikácie.

Daňové právo možno označiť za jedno z najkomplikovanejších a najkomplexnejších právnych odvetví. Uvedené (nielen) pre študentov môže častokrát predstavovať prekážku, pre ktorú strácajú väčší záujem o štúdium tohto nesmierne zaujímavého a dôležitého právneho odvetvia, s ktorým sa nevyhnutne stretnú aj v živote.

Z hľadiska svojej štruktúry dielo *Praktikum z daňového práva* pozostáva z dvoch hlavných častí – daňového práva hmotného a daňového práva procesného. Toto členenie reflektuje tematické plány výučby predmetov Daňové právo I (daňové právo hmotné) a Daňové právo II (daňové právo procesné) na spomínanej katedre. Študentom je preto umožnené precvičovať nadobudnuté vedomosti počas celého štúdia predmetu daňového práva a riešiť príklady a analyzovať aplikačné problémy najmä v týchto oblastiach:

- všeobecno-teoretické otázky o daniach a poplatkoch,
- všeobecno-teoretické otázky o daňovom práve,
- daň z pridanej hodnoty,
- daň z príjmov,
- daň z poistenia,
- daň z motorových vozidiel,
- miestne dane,
- štátne poplatky a miestne poplatky,
- organizačno-právna základňa správy daní,
- príslušnosť na správu daní,
- princípy a zásady správy daní,
- osoby zúčastnené na správe daní,
- doručovanie písomností pri správe daní,
- podania pri správe daní,
- lehoty pri správe daní,
- úkony zabezpečujúce priebeh a účel správy daní,
- činnosti správcu dane pri správe daní,
- podstata a účel daňového konania,
- daňové konanie v prvom stupni,
- rozhodnutia pri správe daní,
- osobitné daňové konania,
- platenie daní,
- daňové preplatky,
- daňové nedoplatky,
- daňové exekučné konanie.

V rámci tejto štruktúry každá kapitola pozostáva z teoretickej časti, praktickej časti a časti vybranej judikatúry. Teoretická časť slúži najmä na overenie teoretických vedomostí čitateľa o preberanej matérii, ktorých zvládnutie je základným predpokladom pre riešenie príkladov zahrnutých do praktickej časti. V rámci praktickej časti sú vymedzené rôzne typy príkladov a úloh, prostredníctvom ktorých je študentom priamo priblížená praktická stránka realizácie daňového práva. Táto časť zároveň ponúka priestor na využitie právnej argumentácie, právneho myslenia a na spracovanie podaní daňového subjektu a rozhodnutí správcu dane. Tieto aspekty praktickej časti sú spôsobilé dopĺňať výučbu daňového práva o ukážky praktického využitia teoretických vedomostí. Posledná časť kapitoly obsahuje výber rozhodnutí súdnych autorít rôzneho stupňa nielen v Slovenskej

republike, v Českej republike, ale aj Súdneho dvora Európskej únie. Tieto boli do jednotlivých kapitol zaradené na základe tematickej súvislosti s predmetom príslušnej kapitoly. Uvedené má prispieť k posilneniu aplikačnej roviny vo výučbe daňového práva.¹⁰

3 SUMARIZÁCIA VÝSLEDKOV PRÁCE S DIELOM PRAKTIKUM Z DAŇOVÉHO PRÁVA VO VÝUČBOVOM (PEDAGOGICKOM) PROCESU

Počas prípravy spomínanej publikácie autori diela priebežne pracovali s pripravovanými časťami tohto diela počas pedagogického procesu pri vedení seminárov z predmetov Daňové právo I a Daňové právo II v akademických rokoch 2020/2021 a 2021/2022.

Na základe nadobudnutých vlastných skúseností z realizácie uvedené postupu autor uvádza, že pripravovaný materiál zhmotnený v konečnom dôsledku v diele *Praktikum z daňového práva* vo výraznej miere ovplyvnil spôsob a vedenie seminárov z predmetov týkajúcich sa výučby daňového práva. Počas zimného semestra a letného semestra v akademických rokoch 2020/2021 a 2021/2022 autor na seminároch pracoval s týmito príkladmi, a to najmä v rozsahu praktickej časti a časti vybranej judikatúry.

Spôsob riešenia týchto príkladov bol v zásade buď bezprostredný – spočívajúci v riešení príkladov na seminári (kedy sa príklady riešili na mieste a študenti boli nútení zaujať pod časovým tlakom relevantné právne stanovisko a prijať relevantné právne závery), alebo príklady boli študentom dané aj na riešenie a vypracovanie ako zadanie mimo seminára – tieto zadania spočívali buď v príprave krátkeho odôvodneného právneho posúdenia, v príprave podaní alebo rozhodnutí správcom dane (ktoré boli hodnotené vyučujúcim).

Po realizácii takéhoto spôsobu výučby autor badal s ohľadom na viac ako šesťročných skúsenosti pedagogickej práce posun vo výučbe prejavujúci sa vo viacerých rovinách:

- pre študentov sa posilnil a zatraktívnil význam semináru, pričom sa prehĺbilo vnímanie jeho rozdielnosti oproti prednáške s ohľadom na podstatu týchto foriem vzdelávacej činnosti (teoretická príprava verzus aplikačné súvislosti a uplatňovanie nadobudnutých teoretických poznatkov na príkladoch);
- širšie oboznámenie sa s príslušnou judikatúrou dotvárajúcou správny výklad a uplatnenie právnych noriem z oblasti daňového práva;
- zdôraznenie významu a identifikácia nevyhnutnosti práce s príliehavou judikatúrou pre tvorbu správnej právnej argumentácie a pri hľadaní relevantných riešení aplikačných problémov;
- s ohľadom na vhodne zvolený formát precvičovania preberanej matérie sa študenti vo väčšej miere zapájali do výučbového procesu a boli sústredenejší;
- prehĺbenie právneho myslenia študentov;
- precvičovanie a posilňovanie rétorických schopností študentov;
- zlepšenie spôsobov a foriem spracovania podaní daňových subjektov, prípadne rozhodnutí a iných dokumentov vyhotovovaných správcom dane s dôrazom na dodržanie správnych obsahových a štruktúrnych náležitostí takýchto podaní a dokumentov;
- prezentácia a hľadanie rôznych spôsobov riešenia daného príkladu (ak to je s ohľadom na prezentované a dané skutkové okolnosti možné) s vytváraním vhodnej a príliehavej právnej argumentácie;
- mierne zlepšenie výsledkov v rámci priebežných hodnotení študentov (prijatie kategorických záverov by si vyžadovalo viacero dát z viacerých akademických rokov pre porovnanie s minulými rokmi);
- lepšia príprava študentov na praktické aspekty realizácie správy daní v skutočnom živote.

4 ZÁVER

Výučbový proces na právnických univerzitách by mal podliehať neustálym snahám o jeho zlepšovanie, skvalitňovanie a zefektívňovanie. Základnými východiskami tohto prvotného cieľa by mali byť hodnoty, ktoré možno vyjadriť vo forme vytvárania vhodného teoretického rámca vyučovanej

¹⁰ Pozri aj: POPOVIČ, A. a kol. *Praktikum z daňového práva*. Bratislava: C. H. Beck, 2022, s. VII-XII. ISBN: 978-80-8232-020-9.

problematiky, pričom na uvedene bezprostredne nadväzuje aplikačný rámec spočívajúci vo vhodnej demonštrácii využitia nadobudnutých teoretických poznatkov. Spoločne by mali byť obe zložky výučby konštantne podriadené aktuálnym vývojovým trendom nielen v oblasti normotvorby, ale v širšom rozsahu aj v oblasti vedy a výskumným poznatkom. Týmto spôsobom je možné do budúca pozitívne pôsobiť na vývoj spoločnosti, ktorý sa môže (a aj by sa mal) neskôr prejavíť vo forme pripravenosti absolventov v skutočnom živote. Títo sú v podstate potenciálne spôsobilí svojou činnosťou v rôznych právnických povolaniach (alebo povolaniach, ktorých vykonávanie predpokladá právne znalosti) prispievať k skvalitňovaniu normotvorby, k správnej realizácii právnych procesov a v konečnom dôsledku k posilňovaniu právnej istoty.

Autor sa v príspevku zameril na hodnotenie progresu vo výučbe a vplyvu vedy na výučbu daňového práva cez prizmu vydanéj publikácie *Praktikum z daňového práva*. Na základe vlastných skúseností nadobudnutých v rámci pedagogického procesu došiel k viacerým záverom, ktoré posilňujú predpoklad o potrebe využívania takéhoto druhu didaktickej pomôcky.

V záujme zachovania čo najvyššej miery objektivity je nevyhnutné uviesť, že vývoj v oblasti pedagogického procesu ohľadom daňového práva (prípadne iných predmetov) je pomerne dynamický. Aj z tohto dôvodu v rámci výučby právnych predmetov vo forme seminárov existuje množstvo rôznych typov zadaní a spôsobov prezentácie príkladov a foriem ich riešení, ktorými taktiež možno dosahovať ciele takýmto pedagogickým procesom zamýšľané. S poukazom na uvedené nemožno preto bezpodmienečne konštatovať, že dielo *Praktikum z daňového práva* je dielom, ktoré v úplnosti prezentuje také spôsoby precvičovania preberanej matérie, ktoré nie je možné inovovať, prípadne poňať z iných uhlov pohľadu a takéto spôsoby obmieňať alebo precizovať.

V tomto ohľade vyjadruje autor nádej, že aj ostatní kolegovia z fakúlt, na ktorých sa vyučuje daňové právo (prípadne súvisiaca problematika), sa budú týmto dielom inšpirovať a toto vo väčšej či menšej miere zaradia do svojho pedagogického procesu. Autor zároveň verí, že týmto môže dôjsť k všeobecnému skvalitňovaniu prípravy študentov..

Do budúca bude zaujímavé sledovať, ako bude takáto zmena v spôsobe vedenia seminárov pôsobiť na pripravenosť a erudovanosť študentov. Uvedené platí nielen pre štúdium na právnických fakultách rôznych univerzít, ale aj pre budúce využívanie nadobudnutých poznatkov pri vykonávaní povolanií po riadnom ukončení štúdia a pôsobení v profesiách vyžadujúcich právnické vzdelanie.

Použitá literatúra:

- BABČÁK, V. Dane a daňové právo na Slovensku. Bratislava: EPOS, 2022. 832 s. ISBN: 978-80-562-0339-2.
- POPOVIČ, A. a kol. Praktikum z daňového práva. Bratislava: C. H. Beck, 2022, 264 s. ISBN: 978-80-8232-020-9.
- SÁBO, J. Hodnotenie dôkazov v daňovom práve. Košice: ŠafárikPress, 2020, 238 s. ISBN: 978-80-8152-881-1.
- ŠTRKOLEC, M. Zabezpečovacie inštitúty pri správe daní. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017, 164 s. ISBN: 978-80-8152-537-7.
- VARTAŠOVÁ, A. – ČERVENÁ, K. Views on Quality of Tax Regulation in the Slovak Republic (Focused on Real Property Taxation). Praha: Leges, 2019, 93 s. ISBN: 978-80-7502-416-9.

Kontaktné údaje:

JUDr. Adrián Popovič, PhD.
adrian.popovic@upjs.sk
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Právnická fakulta
Katedra finančného práva, daňového práva a ekonómie
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

MÍĽNIKY PRÁVNEJ REGULÁCIE BANKOVÉHO SYSTÉMU¹

Ľubomír Čunderlík

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Abstract: The paper deals with important legal milestones of the creation of a modern banking system. In this context, selected legislative acts (Act on the National Bank of Slovakia, Act on Banks, Act on Financial Market Supervision) and their important legal changes can be considered as the mentioned milestones. The paper therefore focuses not only on selected legal acts but also on their significant legislative changes that changed the form of regulation of the banking system.

Abstrakt: Predmetom príspevku sú významné právne míľniky vytvorenia moderného bankového systému. Za tieto míľniky možno považovať vybrané legislatívne akty (zákon o Národnej banke Slovenska, zákon o bankách, zákon o dohľade nad finančným trhom) a ich dôležité právne zmeny. V nadväznosti na to sa príspevok venuje nielen vybraným legislatívnym aktom ale aj ich významným legislatívnym zmenám, ktoré menili podobu regulácie bankového systému.

Key words: banking system, central bank, commercial banks, investment banks, banking supervision.

Kľúčové slová: bankový systém, centrálna banka, komerčné banky, investičné banky, bankový dohľad.

1 ÚVOD

Predmetom príspevku je zachytiť významné právne (v zmysle legislatívne) míľniky vytvorenia a postupného formovania moderného bankového systému v podmienkach trhovej ekonomiky samostatnej Slovenskej republiky (ďalej len „SR“). V konkrétnosti za tieto míľniky na národnej úrovni považujeme najmä tieto právne predpisy: zákon NR SR č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZoNBS“), zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZoB“), a pre oblasť dohľadu zákon č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZoD“) a ich dôležité právne zmeny. V nadväznosti na to sa príspevok venuje nielen uvedeným zákonom, ale aj ich významným legislatívnym zmenám, ktoré menili právnu podobu regulácie bankového systému. Zameriame sa na vytvorenie a formovanie právnej úpravy centrálnej banky, formovanie dohľadu ako jednej z jej kompetencií a recentnú systémovú zmenu vo vnímaní úverovej inštitúcie (definíciu banky). Vzhľadom k rozsahu príspevku upúšťame od reflektovania niektorých právnych míľnikov v európskej bankovej regulácii (transpozície Bazilejských dohôd o kapitáli), uvedomujúc si ich vplyv na národné právne úpravy členských štátov, ktorý by si zasluhoval osobitné spracovanie. Napriek tomu, že príspevok nepredstavuje typický analytický text, ktorý nastoluje problém a hľadá právne možnosti jeho riešenia a vzhľadom na jeho deskriptívne „historické“ zameranie ani túto ambíciu nemá, stanovili sme si nasledovnú hypotézu: *„Predpokladmi a východiskami vytvorenia právneho rámca moderného bankového systému boli významné spoločensko-ekonomické zmeny v spoločnosti, pričom jeho následné formovanie determinovali eurointegračné snahy a stále determinuje právo EÚ a spoločensko-ekonomická objednávka po ochrane finančného trhu.“*

¹ Príspevok bol spracovaný pri príležitosti 100. výročia od založenia (začatia výučby) Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, 30. výročia prijatia zákona NR SR č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska a 15. výročia prijatia zákona č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

2 VYTVORENIE DVOJSTUPŇOVÉHO BANKOVÉHO SYSTÉMU

Po roku 1989 prebiehala v dôsledku transformácia centrálne riadenej ekonomiky na trhovú ekonomiku aj právna transformácia bankovej sústavy, a to v troch krokoch:

- a) v období 1. 1. 1990 – 31. 1. 1992 sa vytvoril dvojstupňový bankový systém prijatím zákona č. 158/1989 Zb. o bankách a sporiteľniach,
- b) v období 1. 2. 1992 – 31. 12. 1992 boli prijaté zákon č. 21/1992 Zb. o bankách a zákon č. 22/1992 Zb. o Štátnej banke česko-slovenskej (na báze Štátnej banky československej ako monobanky),
- c) od 1. 1. 1993, vytvorením Národnej banky Slovenska, na základe ZoNBS, ktorý bol prijatý 18. 11. 1992. V nasledujúcej podkapitole sa bližšie zameriame na vývoj a legislatívne predpoklady zriadenia Národnej banky Slovenska (ďalej len „NBS“).

2.1 Centrálné bankovníctvo (zriadenie NBS)²

NBS vznikla a je zriadená s účinnosťou od 1. januára 1993. História NBS bytostne súvisí s vývojom SR od jej osamostatnenia pri rozdelení česko-slovenskej federácie na prelome rokov 1992 a 1993. Pritom aj právne zakotvenie NBS sa postupne vyvíjalo zohľadňujúc kľúčové medzníky a udalosti v dynamickom spoločensko-ekonomickom vývoji na Slovensku počas ostatných desaťročí, najmä v štátoprávnom, ústavnoprávnom a eurointegračnom vývoji SR. NBS od svojho vzniku 1. 1. 1993 (až do 30. 6. 2001) bola pôvodne na ústavnej aj zákonnej úrovni formálne zriadená a inštitucionálne zakotvená „iba“ ako emisná banka (teda nie komplexne ako centrálna banka), čo však celkom precízne nevystihovalo reálne postavenie NBS, keďže funkcia emisnej banky býva len jednou z funkcií centrálnej banky. Pôvodné inštitucionálne zakotvenie NBS bolo ovplyvnené a previazané so zánikom a rozdelením dovtedajšej federálnej ústrednej Štátnej banky česko-slovenskej (ŠBČS)³ v rámci procesu rozdelenia a zániku dovtedajšej Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ČSFR) a zároveň osamostatnenia SR a Českej republiky vrátane ich následnej menovej rozluky vo februári 1993. Počas druhého polroka 1992 prebiehali mimoriadne komplikované a hektické štátoprávne rokovania vtedajšej vrcholnej slovenskej a českej vládno-politickej reprezentácie, ktoré vyústili do prípravy a realizácie rozdelenia a zániku vtedajšej česko-slovenskej federácie na prelome rokov 1992 a 1993 a tiež do „post-federálneho“ usporiadania vzájomných česko-slovenských zmluvných vzťahov samostatných národných republík. V tejto súvislosti bola česko-slovenskou federálnou vládou navrhnutá a Federálnym zhromaždením ČSFR schválená aj novelizácia ústavného zákona o československej federácii, ktorá ešte na sklonku existencie česko-slovenskej federácie umožnila SR i Českej republike vytvoriť si svoje emisné banky s tým, že emisné banky republík vzniknú rozdelením Štátnej banky česko-slovenskej⁴. Okrem toho jedným z výsledkov medzivládnych rokovaní o „post-federálnych“ vzájomných česko-slovenských vzťahoch bola aj bilaterálna česko-slovenská zmluva o menovom usporiadaní,⁵ ktorej podstatou bolo prechodné vytvorenie česko-slovenskej menovej únie so spoločnou menou (korunou česko-slovenskou) na území samostatnej SR aj samostatnej Českej republiky. Existencia tejto únie sa pôvodne predpokladala od začiatku roka 1993 minimálne do polovice roka 1993 (podľa osobitnej dohody tvoriacej súčasť zmluvy o menovom usporiadaní). Napokon však menová únia v dôsledku razantnej iniciatívy českej strany netrvala ani šesť týždňov (od 1. 1. 1993 do 7. 2. 1993)⁶ a od 1. 1. 1993 došlo k menovej odluke (rozluke) a reálnemu vzniku slovenskej meny (slovenskej koruny). Prechodné vytvorenie menovej únie bolo osobitne významné predovšetkým pre SR, keďže na území Slovenska počas éry česko-slovenskej

² Podkapitola vychádza z informácií spracovaných JUDr. Štefanom Hrčkom, PhD. († 2019), ktorý obhájil dizertačnú prácu s názvom „Dostatočnosť právnej úpravy centrálnej banky a meny“.

³ Napríklad § 1 ods. 1 a § 4 zákona č. 22/1992 Zb. o Štátnej banke česko-slovenskej.

⁴ Čl. 14 ods. 2 a 4 ústavného zákona č. 143/1968 Zb. o československej federácii v znení neskorších ústavných zákonov. Podľa čl. 14 ods. 4: „Česká republika a Slovenská republika môžu vytvárať svoje emisné banky. Emisné banky republík vzniknú rozdelením Štátnej banky česko-slovenskej. Zákon Federálneho zhromaždenia rozdelí majetok, práva a povinnosti Štátnej banky česko-slovenskej a určí deň ich prevzatia emisnými bankami republík.“

⁵ Zmluva medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Českej republiky o menovom usporiadaní uzavretá dňa 29. 10. 1992 v Prahe, platná od 1. 1. 1993.

⁶ Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Českej republiky o zániku Zmluvy medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Českej republiky o menovom usporiadaní uzavretá dňa 27. 1. 1993 v Prahe [http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/slovensko/smlouvy/].

federácie neexistovala plnohodnotne funkčná centrálna banka a bolo ju potrebné funkčne vytvoriť ihneď od osamostatnenia SR (počas federálnej éry existovalo na Slovensku iba funkčne limitované republikové ústredie a tri pobočky plniace iba niektoré činnosti centrálnej banky), kým Česká republika už počas federálnej éry mala základy svojej centrálnej banky vybudované v plnohodnotnej federálnej centrálnej banke (ŠBČS) sídliace v Prahe.

Práve kvôli peripetiám v záverečnej etape existencie česko-slovenskej federácie a pri príprave osamostatnenia SR v druhej polovici roku 1992 slovenská parlamentno-politická reprezentácia vo vtedajšej národnej rade (SNR a NR SR) schválila Ústavu SR a následne dňa 18. 11. 1992 aj ZoNBS, podľa ktorého bola NBS formálne zriadená a inštitucionálne zakotvená len ako emisná banka (teda nie ako centrálna banka). Už z pôvodných ustanovení ZoNBS však bolo zrejmé, že Národná banka Slovenska bola síce formálne zriadená ako emisná banka v SR, ale už od svojho vzniku od 1. 1. 1993 mala všetky obvyklé funkcie, ciele, kompetencie a úlohy centrálnej banky (emisná banka, banka bánk, banka pre štát, disponovanie s devízovými rezervami a tiež bankový dohľad aj devízová kontrola). Pritom NBS počas existencie spoločnej česko-slovenskej menovej únie sa paritne a rovnoprávne podieľala (spolu s ČNB) na činnosti a rozhodovaní spoločného Menového výboru ako riadiaceho menového orgánu pre všetky záležitosti súvisiace s fungovaním spoločnej česko-slovenskej meny a so zabezpečením jej stability. Práve preto zákon o NBS nadobudol účinnosť 1. 1. 1993 okrem ustanovení o slovenskej mene a určovaní kurzu slovenskej koruny, ktorých nadobudnutie účinnosti bolo odložené a predurčené na deň prechodu z česko-slovenskej meny na slovenskú menu. V dôsledku toho NBS počas krátkej česko-slovenskej menovej únie (od 1. 1. 1993 do 7. 2. 1993) prevzala po ŠBČS a plnila (spolu s ČNB) funkciu emitenta spoločnej česko-slovenskej meny (bankoviek a mincí koruny česko-slovenskej) a až do prechodu z česko-slovenskej meny na samostatnú slovenskú menu (slovenskú korunu) dňa 8. 2. 1993 nemohla do peňažného obehu emitovať (vydávať) slovenské bankovky a mince v slovenských korunách a halieroch.

Pri zániku ŠBČS na prelome rokov 1992 a 1993 bol všetok jej majetok rozdelený⁷ medzi jej nástupnícke národné emisné banky (NBS a ČNB). Vzhľadom na územne limitovanú pôsobnosť národných centrálnych bánk sa na delenie väčšiny majetku ŠBČS uplatnil územný princíp, podľa ktorého sa rozdelili nielen nehnuteľnosti ŠBČS, ale aj pohľadávky a záväzky ŠBČS voči komerčným bankám na území SR a ČR s tým, že nehnuteľnosti ŠBČS v SR aj pohľadávky a záväzky ŠBČS voči komerčným bankám na území SR prešli na NBS a nehnuteľnosti ŠBČS v ČR aj pohľadávky a záväzky ŠBČS voči komerčným bankám na území ČR prešli na ČNB. Podľa princípu pomeru 2:1 (ktorý približne zodpovedal vzájomnému pomeru počtu obyvateľov ČR a SR) boli medzi ČNB a NBS rozdelené napríklad zásoby zlata bývalej ŠBČS a emitované obeživo prechodnej česko-slovenskej meny. Keďže ústavná úprava o rozdelení majetku ŠBČS nepredpokladala žiadne vytváranie nadväzných záväzkov a pohľadávok medzi ČNB a NBS, tak z účtovníctva NBS (na základe osobitného zákona⁸) boli k 23. 12. 1997 odpísané slovenskou stranou nikdy neuznané údajné záväzky NBS vo výške neuznaných údajných pohľadávok ČNB (cca 24,573 mld. korún) z rozdelenia bilancie ŠBČS, ktoré sa pri vzniku NBS do jej východiskovej účtovnej bilancie dostali ako dôsledok nesprávneho rozdelenia záverečnej bilancie ŠBČS nad rámec ústavnej úpravy o rozdelení majetku ŠBČS. Okrem toho slovenská strana nikdy neuznala ani údajnú pohľadávku ČNB (cca 5,573 mld. korún) z výmeny „federálneho“ peňažného obeživa po zániku česko-slovenskej meny, pretože ČNB utrpela stratu (cca 1,6 mld. korún) z nadmernej výmeny „federálneho“ obeživa (nad dve tretiny celkového objemu „federálnych“ bankoviek a mincí vydaných do peňažného obehu) a taktiež mala byť ČNB ukrátená o podiel (cca 3,8 mld. korún) na emisnom zisku z emisného salda (z hodnoty

⁷ Čl. 1 druhá veta *in fine* a čl. 6 ods. 4 ústavného zákona č. 541/1992 Zb. o delení majetku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky medzi Českú republiku a Slovenskú republiku a jeho prechode na Českú republiku a Slovenskú republiku (podľa čl. 6 ods. 4: „*Emisná banka Českej republiky a emisná banka Slovenskej republiky prevzmu ku dňu zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky príslušnú časť majetku, práv a povinností Štátnej banky česko-slovenskej.*“), ďalej príkaz guvernéra ŠBČS č. 43/1992 z 23. 12. 1992, ktorým sa ustanovuje rozdelenie hmotného majetku, pohľadávok, práv a záväzkov Štátnej banky česko-slovenskej a ich prechod na Českú národnú banku a Národnú banku Slovenska, a pracovný predpis ŠBČS č. 41/1992 z 23. 12. 1992 o vykonaní účtovného rozdelenia aktív a pasív Štátnej banky česko-slovenskej.

⁸ § 3 ods. 3 zákona NR SR č. 386/1996 Z. z. o štátnom rozpočte na rok 1997 a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 358/1997 Z. z.

„federálnych“ bankoviek a mincí nepredložených na výmenu). Rozdelenie majetku ŠBČS a spoločnej česko-slovenskej meny bolo dokončené až v roku 2000,⁹ a to tzv. nulovým variantom okrem reálneho odovzdania a prevzatia zadrživanej zostávajúcej časti zlata s hmotnosťou cca 4,1 tony zo zásob zlata ŠBČS, ktoré ČNB odovzdala NBS dňa 17. 5. 2000.¹⁰

Zakladateľské úlohy pri zriaďovaní a budovaní NBS ako plnohodnotnej centrálnej banky so všetkými potrebnými a funkčnými odbornými útvarmi sa od začiatku roka 1993 prelínali s riešením vtedajších ekonomických problémov s relatívne vysokou úrokovou mierou a zároveň s relatívne nízkym kapitálovým vybavením a rezervným kapitálom bánk a s ich pomerne veľkým rozsahom rizikových (nenávratných) úverov. NBS tiež prispela kľúčovou mierou k organizovanej a hladkej realizácii česko-slovenskej menovej odľuky a k stabilizácii finančného sektora a ekonomiky. Základným cieľom samostatnej menovej politiky NBS v prvom období bolo zabezpečiť únosnú mieru inflácie a udržať vnútornú konvertibilitu slovenskej koruny¹¹ a tým udržať stabilitu meny. Pritom menový vývoj a pokles devízových rezerv SR postupne vyústil aj do devalvácie kurzu slovenskej koruny voči voľne vymeniteľným menám (dňa 10. 7. 1993 o 10 %) a do zmeny kurzového režimu slovenskej koruny (od 2. 10. 1998) zo systému fixného (pevného) menového kurzu (s fluktuatčným pásmom) na systém plávajúceho menového kurzu (floating).

Pôvodné inštitucionálne zakotvenie NBS bolo na ústavnej aj zákonnej úrovni od 1. 7. 2001 explicitne pozmenené z emisnej banky na nezávislú centrálnu banku, a to v rámci eurointegračnej prípravy na začlenenie SR do EÚ. Primárnym dôvodom na takúto korekciu v roku 2001 boli: 1. principiálne požiadavky EÚ, vychádzajúce zo Zmluvy o založení ES (od 1. 12. 2009 premenovanej na Zmluvu o fungovaní EÚ) vrátane Štatútu ESCB a ECB na zabezpečenie a garantovanie nezávislosti národných centrálnych bánk (inštitucionálnej, funkčnej, finančnej aj personálnej nezávislosti) na relevantnej vnútroštátnej právnej úrovni; 2. zároveň bolo nevyhnutné zohľadniť judikatúru Ústavného súdu SR [v náleze ÚS SR sp. zn. PL. ÚS 17/96 z 24. 2. 1998 uverejnenom pod č. 78/1998 Z. z. a č. 2/98 Zbierky nálezov], z ktorej vyplýva, že ústavne zakotveným inštitúciám možno „nezávislosť“ priznať len výslovnou ústavnou úpravou a že ústave odporuje priznanie „nezávislosti“ ústavne zakotveným inštitúciám len obyčajným zákonom. Zároveň z citovanej judikatúry vyplýva, že právo vydávať všeobecne záväzné právne predpisy možno primárne zakotviť výlučne v ústave a že ústave odporujú ustanovenia obyčajného zákona o zverení práva vydávať všeobecne záväzné právne predpisy takým inštitúciám, ktorým takéto právo nedáva priamo ústava. Z týchto dôvodov novelizovaný čl. 56 ods. 1 Ústavy SR (nadväzne aj § 1 ods. 1 a 3 ZoNBS) zakotvuje (od 1. 7. 2001), že NBS je nezávislá centrálna banka, ktorá môže v rámci svojej pôsobnosti vydávať všeobecne záväzné právne predpisy, ak je na to nadväzne splnomocnená zákonom. Týmto novelizovaným ústavným zakotvením NBS boli a sú splnené principiálne požiadavky EÚ na náležité vnútroštátne právne zabezpečenie a garantovanie jej nezávislosti ako národnej centrálnej banky.

Významný posun pre NBS prinieslo začlenenie SR do EÚ (od 1. 5. 2004), odkedy sa NBS stala účastníkom Európskeho systému centrálnych bánk ako národná centrálna banka členského štátu EÚ s dočasnou výnimkou na prijatie a zavedenie eura. Následne slovenská koruna vstúpila (od 26. 1. 2005) do mechanizmu výmenných kurzov ERM II, pričom v rámci ERM II sa centrálna parita slovenskej koruny voči euru zmenila dvakrát (od 19. 3. 2007 a od 29. 5. 2008) a záverečná centrálna parita (1 euro = 30,1260 Sk) sa napokon stala konverzným kurzom pre zavedenie eura v SR.

Ďalší významný právny míľnik predstavovalo prijatie zákona č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny euro v SR a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov dňa 28. 11. 2007 ako právneho predpokladu pre zavedenie eura a následné zavedenie eura v SR (od

⁹ Čl. 1, čl. 2 ods. 3 a 4, čl. 4 ods. 1 a 2 a časť XX prílohy Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o spoločnom postupe pri delení majetku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky medzi Slovenskú republiku a Českú republiku a o jeho prechode na Slovenskú republiku a Českú republiku uzavretá dňa 24. 11. 1999 v Bratislave, platná odo dňa 22. 5. 2000 [vyhlásená v SR oznámením č. 353/2002 Z. z.].

¹⁰ Protokol medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Českej republiky o odovzdaní a prevzatí zostávajúcej časti zlata zo zásob zlata po bývalej Štátnej banke československej uzavretý dňa 24. 11. 1999 v Bratislave a platný od 10. 5. 2000 plus vykonávací protokol medzi NBS a ČNB zo dňa 17. 5. 2000 [http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/slovensko/smlouvy/].

¹¹ NBS, Stručná história Národnej banky Slovenska; Bratislava, 2013, s. 2. [publikované na: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_20_rokov/_materialy_media/media_historia.pdf].

1.1.2009), odkedy sa NBS stala súčasťou Euro systému ako systému centrálneho bankovníctva eurozóny v rámci Európskeho systému centrálnych bánk. NBS už v procese prípravy na zavedenie eura vykonávala a zodpovedala za celý rad činností aj v oblasti legislatívy vrátane gestorskej prípravy generálneho zákona o zavedení eura v SR, ktorý bol úspešne odkonzultovaný aj s Európskou centrálnou bankou.¹²

2.2 Legislatívne zmeny v oblasti dohľadu

Po opätovnom nastolení trhového systému sa do roku 2000 vykonával nad finančným trhom (s výnimkou bankového dohľadu) jednotný štátny dozor na úseku finančnej činnosti v kompetencii ústredného orgánu štátnej správy - ministerstva financií na základe § 4 zákona č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky (kompetenčný zákon). Štátny dozor ministerstva nad činnosťou bánk popri paralelnom výkone bankového dohľadu zakotvil § 37 ZoNBS. Jeho ustanovenia boli prevzaté zo zákona č. 22/1992 Zb. o Štátnej banke česko-slovenskej. Fakticky sa však nerealizoval. Zákomom č. 149/2001 Z. z. s účinnosťou od 1. 5. 2001 sa štátny dozor ministerstva v bankovníctve zo ZoNBS vypustil.

Bankový dohľad do vzniku samostatnej SR vykonávala podľa § 2 zákona č. 22/1992 Zb. o Štátnej banke česko-slovenskej Štátna banka česko-slovenská, na účely dosahovania jej hlavného cieľa – zabezpečenia česko-slovenskej meny. Podľa § 11 tohto zákona ho vykonávalo pre slovenskú časť federácie republikovú ústredie tejto banky pre SR. Deviatu časť zákona ustanovila výkon bankového dohľadu podľa zákona č. 21/1992 Zb. o bankách, kontrola na mieste sa riadila právnymi vzťahmi podľa zákona č. 405/1991 Zb. o kontrole v Českej a Slovenskej federatívnej republike, na konanie o uložení sankcií a povoľovacie konania sa malo uplatniť správne konanie podľa zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok).¹³

Po vzniku SR prešiel výkon bankového dohľadu zo Štátnej banky česko-slovenskej na NBS (pozri § 36 ZoNBS). NBS postupovala pri kontrole na mieste podľa zákona č. 418/1991 Zb. o štátnej kontrole do roku 1995, od 1. 11. 1996 podľa zákona č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe. Povoľovanie a sankčné konania sa viedli podľa zákona o správnom konaní, pričom ustanovenie o aplikácii správneho poriadku na ukladanie sankcií (právna úprava poznala iba pokutu) obsahoval ZoNBS v § 36 ods. 8 a aplikáciu správneho poriadku na povoľovacie konanie naproti tomu umožňoval § 41 ods. 2 zákona č. 21/1992 Zb. o bankách. Zaujímavý je ďalší vývoj právnej úpravy týchto dvoch druhov správnych konaní. S účinnosťou od 1. 10. 1995 došlo k zrušeniu sankčných ustanovení v § 36 ZoNBS (odseky 4 až 10) a ich premietnutiu do § 26 zákona č. 21/1992 Zb. o bankách (jeho novelou č. 233/1995 Z. z.). Prijatím zákona č. 58/1996 Z. z. (novely zákona č. 21/1992 Zb. o bankách) s účinnosťou od 1. 3. 1996 sa už obe konania viedli podľa osobitného správneho konania vo veciach zverených NBS,¹⁴ upraveného výlučne v zákone o bankách, bez akéhokoľvek uplatnenia zákona o všeobecnom správnom konaní.¹⁵

Legislatívne predpoklady pre NBS na výkon jej zvereného dohľadu sa teda postupne zdokonaľovali, a to aj rozšírením druhov všeobecne záväzných právnych predpisov¹⁶ od 21. 2. 1998 o opatrenia, ktoré sa vydávajú na vykonanie zákonov (aj vo veciach podliehajúcich dohľadu) a vyhlasujú sa v zbierke zákonov, a tiež **od 1. 5. 2001 uzákonením existencie útvaru dohľadu NBS (novela ZoNBS č. 149/2001 Z. z.) vrátane jeho úlohy samostatne, nezávisle a nestranne vykonávať dohľad** na diaľku, dohľad na mieste a prvostupňové konanie a rozhodovanie za NBS vo veciach dohľadu.¹⁷

¹² Pozri stanovisko ECB č. CON/2007/43 z 19. 12. 2007 k návrhu zákona o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov [publikované na http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/sk_con_2007_43_f_sign.pdf].

¹³ ČUNDERLÍK, Ľ. Cesta konštituovania novodobého dohľadu nad finančným trhom v podmienkach Slovenskej republiky, s. 235 a nasl.

¹⁴ § 40 až § 41b a § 45d zákona č. 21/1992 Zb. o bankách v znení zákona č. 58/1996 Z. z.

¹⁵ ČUNDERLÍK, Ľ. Cesta konštituovania novodobého dohľadu nad finančným trhom v podmienkach Slovenskej republiky, s. 237-238.

¹⁶ § 1 ods. 1, § 4 a § 5 zákona NR SR č. 1/1993 Z. z. o Zbierke zákonov Slovenskej republiky v znení zákona č. 44/1998 Z. z.

¹⁷ § 36 ods. 7 ZoNBS v znení zákona č. 149/2001 Z. z.

Prijatím ZoD a jeho nadobudnutím účinnosti 1. 1. 2006 bol od začiatku tohto roka NBS zverený dohľad nad celým finančným trhom SR v oblasti bankovníctva, kapitálového trhu, poisťovníctva a dôchodkového sporenia. Išlo o tzv. integráciu a centralizáciu dohľadu do jedného orgánu dohľadu, ktorým je NBS. Cesta k legislatívnemu zakotveniu integrovaného výkonu dohľadu nad finančným trhom a jeho následnému uplatňovaniu v podmienkach SR prebiehala v takmer štvorročnom období postupným schvaľovaním uznesení vlády (v marci 2002 - schválenie koncepcie integrovaného dohľadu nad finančným trhom, v auguste 2003 - schválenie postupu integrácie; vládnym uznesením č. 775 zo dňa 21. augusta bol schválený implementačný plán integrácie dohľadu nad finančným trhom), prípravnými činnosťami až po schválenie konkrétneho právneho predpisu v podobe ZoD z 2. decembra 2004 s účinnosťou a s tým súvisiacou realizáciou od 1. januára 2006.

Ministrom financií bola vymenovaná koordinačná komisia na prípravu integrácie zo zástupcov ministerstva, NBS a Úradu pre finančný trh. Koordinácia komisia sa zaoberala predovšetkým organizáciou integrovaného dohľadu, financovaním jeho výkonu, legislatívnymi predpokladmi, organizačnotechnickými predpokladmi integrácie a časovým harmonogramom činností. Časový harmonogram vychádzal zo zriadenia zmiešaných expertných skupín zo zástupcov menovaných subjektov, a to: skupiny pre prípravu legislatívy, skupiny pre zosúladienie informačných systémov, skupiny pre pracovnoprávne vzťahy a skupiny pre prechod majetku úradu na NBS.¹⁸ Bezprostredným dôsledkom prijatia uvedeného zákona bolo zrušenie Úradu pre finančný trh k 1. 1. 2006 ako osobitného orgánu dohľadu pre vymedzenú oblasť finančného trhu, organizačné začlenené jeho personálneho, technického a iného materiálneho substrátu a prechod jeho kompetencií v modifikovanej podobe na NBS.

S organizačnou integráciou priamo súvisela integrácia procesnoprávna. Predtým dva oddelené správne konania a postupy dohľadu – pred NBS pre komerčné banky (upravené v štrnásť časti ZoB) a pred Úradom pre finančný trh pre ostatné dohliadané subjekty (podľa zákona č. 96/2002 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov) sa integrovali do jednotného dohľadacieho postupu a jedného konania pred NBS upraveného jedným zákonom – ZoD.

Kľúčovými súčasťami dohľadového rámca sa v zmysle ZoD stali:

- a) dohľad na mieste,
- b) dohľad na diaľku,
- c) konanie vo veciach dohľadu,
- d) sekundárna regulácia celého finančného trhu (tzv. podzákonná legislatíva formou prípravy a vydávania všeobecne záväzných právnych predpisov - vyhlášok a opatrení - na vykonanie zákonov v oblasti finančného trhu).

Dôvodov na zverenie celého dohľadu nad finančným trhom do pôsobnosti NBS bolo viacero, medzi tie hlavné sa uvádzali kvalifikovanosť, skúsenosti a dôveryhodnosť NBS pri dovtedajšom vykonávaní bankového dohľadu a jednak aktuálne ústavné zakotvenie NBS, ktoré umožnilo plnohodnotnú integráciu celého dohľadu nad finančným trhom SR do jednej inštitúcie. Zverenie dohľadu nad celým finančným trhom SR do pôsobnosti NBS bolo vôbec prvým prípadom, keď sa národná centrálna banka stala priamo a v celom rozsahu príslušnou pre celý dohľad nad finančným trhom členského štátu EÚ. Túto skutočnosť vyhodnotila veľmi pozitívne Európska centrálna banka v rámci povinnej konzultácie (vnútrokomunitárneho pripomienkového konania) k návrhu slovenského ZoD.¹⁹ ECB v tejto súvislosti konštatovala, že existujú dobré argumenty na koncentráciu právomocí v oblasti dohľadu v rukách jednej inštitúcie dohľadu a že takýto inštitucionálny rámec pre dohľad je schopný vysporiadať sa s narastajúcim vzájomným prepojením medzi jednotlivými sektormi finančného systému, keďže tradičné hranice medzi bankovým sektorom, sektorom cenných papierov a poisťovníctvom v rámci finančného trhu sa stále viac stierajú.

Významný míľnik v zakotvení NBS nastal od zriadenia Európskeho systému finančného dohľadu (od 1. 1. 2011), odkedy sa NBS stala účastníkom tohto systému ako vnútroštátna inštitúcia príslušná pre celý dohľad (obozretnostný/prudenciálny dohľad) nad finančným trhom SR na mikroúrovni a na makroúrovni. V tejto súvislosti bol uvedený stav formalizovaný aj v § 4 ods. 3 ZoD (avšak až jeho následnou novelou č. 394/2011 Z. z.) s účinnosťou od 1. 12. 2011.

¹⁸ Správa o činnosti Úradu pre finančný trh za rok 2003. Bratislava: ÚFT, apríl 2004, s. 54-55.

¹⁹ Pozri body 7 a 9 stanoviska ECB č. CON/2004/31 z 22. 9. 2004 k návrhu zákona o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov [publikované na http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/sk_con_2004_31_f_sign.pdf].

S účinnosťou novely ZoD v § 1 ods. 3 písm. c) od 10. 6. 2013 (zákon č. 132/2013 Z. z.) pôsobnosť NBS explicitne zahŕňa aj vybavovanie podaní klientov (resp. finančných spotrebiteľov a iných klientov) dohliadaných subjektov súvisiacich s finančnými službami alebo inými obchodmi dohliadaných subjektov finančného trhu. V tejto súvislosti NBS vykonáva aj funkciu jednotného kontaktného miesta na prijímanie podaní finančných spotrebiteľov proti postupu finančných inštitúcií pri poskytovaní finančných služieb. S účinnosťou od 1. 1. 2015 novela ZoD (zákon č. 373/2014 Z. z.) zaviedla definíciu finančného spotrebiteľa a nové významné kompetencie pre NBS v oblasti ochrany finančného spotrebiteľa (napr. kontrolné zaobstaranie finančnej služby, hmotnoprávne ustanovenia o sankciách v oblasti ochrany finančného spotrebiteľa, zásady ukladania týchto sankcií, blokové a rozkazné konania a ďalšie)²⁰ a s tým súvisiace ustanovenia o financovaní dohľadu v oblasti ochrany finančného spotrebiteľa (osobitné príspevky, nebankoví veritelia ako dohliadané a prispievajúce subjekty).

Zatiaľ posledným regulačným míľnikom na národnej úrovni dohľadu v oblasti ochrany finančného spotrebiteľa je novela zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon č. 35/2015 Z. z.), ktorá zaviedla povinnosť licencovania nebankových poskytovateľov úverov zo strany NBS do 31. 8. 2015.

Pochopiteľne, právny rámec dohľadu, najmä vo vzťahu k jednotlivým sektorovým zákonom (reguláciám), je priebežne dopĺňaný o viac alebo menej významné legislatívne zmeny v dôsledku transpozícií príslušných európskych smerníc. Ako sme už uviedli na začiatku príspevku, tento „transpozíčný“ aspekt nie je vzhľadom k jeho rozsahu predmetom nášho výkladu, s výnimkou podkapitoly 2.3.

2.3 Komerčné bankovníctvo (prelom v definícii banky: formálne zavedenie investičného bankovníctva)

Eurointegrácia sa na druhom stupni bankového systému prejavila predovšetkým prijatím nového ZoB (zákon č. 483/2001 Z. z.), ktorý s účinnosťou od 1. 1. 2002 nahradil svojho predchodcu zákon č. 21/1992 Zb. o bankách. Pokiaľ ide o pojem banka, už tento predchodca zakotvil pojmové zlúčenie sporiteľníctva s bankovníctvom. Na tomto mieste by sme chceli poukázať na novelu ZoB, ktorá vnesla do vnímania pojmu banka (resp. úverová inštitúcia) určitý prielom, ktorý má vplyv na vnímanie univerzálnosti druhého stupňa bankového systému.

S účinnosťou od 26.6.2021 zákon č. 209/2021 Z. z. novelizoval ZoB tak, že zaviedol pojem „investičná banka“ a verejnoprávnu ochranu tohto označenia do nášho právneho poriadku (ide najmä o § 2 ods. 16 a 17 ZoB). V tomto prípade nešlo o národnú iniciatívu, ale o dôsledok transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/2034 z 27. novembra 2019 o prudenciálnom dohľade nad investičnými spoločnosťami a o zmene smerníc 2002/87/ES, 2009/65/ES, 2011/61/EÚ, 2013/36/EÚ, 2014/59/EÚ a 2014/65/EÚ (t. j. ide aj o novelizáciu smernice „CRD IV“ - smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/36/EÚ z 26. júna 2013 o prístupe k činnosti úverových inštitúcií a prudenciálnom dohľade nad úverovými inštitúciami a investičnými spoločnosťami, o zmene smernice 2002/87/ES a o zrušení smerníc 2006/48/ES a 2006/49/ES). V tejto súvislosti bolo novelizované aj nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 575/2013 z 26. júna 2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012 (ďalej len „CRR“).

V dôsledku terminologických zmien v európskej regulácii tak dochádza k rozšíreniu vymedzenia úverovej inštitúcie o tie investičné spoločnosti, ktoré spĺňajú kritériá podľa čl. 4 ods. 1 bod 1 písm. b) CRR. K naplneniu definície investičná banka dôjde v našich právnych podmienkach u obchodníka s cennými papiermi až po dosiahnutí určitých prahových hodnôt (priemerná výška celkových mesačných aktív vypočítaná za obdobie 12 po sebe nasledujúcich mesiacov, ktorá sa odvíja od výšky 30 000 000 000 eur) podľa § 7b ods. 1 písm. a) alebo b) ZoB a po následnom právoplatnom udelení bankového povolenia. Pre stanovený *threshold* v podmienkach SR nie je pravdepodobné, že reálne k „vzniku“ investičnej banky na domácej pôde dôjde. Je však potrebné konštatovať, že právny poriadok takto v bankovom sektore emancipoval investičné bankovníctvo. Podľa osobitnej časti dôvodovej správy k tejto novelizačnej zmene bude musieť o bankové povolenie požiadať aj obchodník s cennými papiermi, ktorý spĺňa kritériá CRR a ktorý sa tak po udelení

²⁰ Ide o piatu časť ZoD s názvom „OCHRANA FINANČNÝCH SPOTREBITEĽOV“.

bankového povolenia NBS stane bankou, na ktorú sa bude vzťahovať celá smernica CRD IV, ako aj ustanovenia CRR. *Budú tak existovať dva typy bánk.* Prvým typom bude banka, ktorá bude mať v bankovej licencií povolenie na prijímanie vkladov od verejnosti a poskytovanie úverov z týchto návratných zdrojov. Druhým novým typom banky bude banka, ktorá bude spĺňať požiadavky, ktoré sú uvedené v čl. 4 ods. 1 bod 1 písm. b) CRR, pričom táto banka môže, ale nemusí mať v bankovom povolení prijímanie vkladov od verejnosti a poskytovanie úverov. V súlade so zámerom nariadenia CRR tak prijímanie vkladov od verejnosti a poskytovanie úverov už nebude nevyhnutnou požiadavkou, aby sa spoločnosť považovala za banku v pôvodnom slova zmysle. Naďalej však zostáva definičným znakom banky držba bankovej licencie, právna forma akciovej spoločnosti a sídlo v SR.

Na základe tejto novely možno teoreticky v bankovej regulácii usudzovať o určitom prielome vo vnímaní slovenského bankového systému ako výlučne univerzálneho, keďže došlo k formálnemu zavedeniu zákonnej špecializácie, resp. vyčleneniu investičného bankovníctva *terminus technicus*, aj keď len terminologicky, pretože funkčne v zmysle novej definície pôjde vždy o obchodníka s cennými papiermi.

3 ZÁVER

Napriek skôr deskriptívnej povahe textu sme sa rozhodli stanoviť hypotézu príspevku, ktorá znie nasledovne: *„Predpokladmi a východiskami vytvorenia právneho rámca moderného bankového systému boli významné spoločensko-ekonomické zmeny v spoločnosti, pričom jeho následné formovanie determinovali eurointegračné snahy a stále determinuje právo EÚ a spoločensko-ekonomická objednávka po ochrane finančného trhu.“* Zároveň si uvedomujeme, že nastavená hypotéza do istej miery presahuje právny výskum. Na druhej strane sme nepredpokladali, že by jej verifikácia mohla byť problematická. Na základe vykonaného štúdia textu a histórie legislatívnych zmien relevantných právnych predpisov, najmä vybraných troch zákonov (ZoNBS, ZoD a ZoD), ktoré nám umožnil prístup do systému ASPI, a na základe syntézy poznatkov zhrnutých dr. Hrčkom a vlastnou vedeckou činnosťou a súvisiacou publikačnou činnosťou možno dospieť k jednoznačnému potvrdeniu nastolenej hypotézy s týmito parciálnymi závermi: 1. moderný dvojstupňový bankový systém bol logickým vyústením ekonomického vývoja na území SR na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov, 2. jeho kreovanie vyžadovalo zásadné legislatívne zmeny, ktoré zrkadlili spoločensko-ekonomický vývoj v tomto období, 3. koncom deväťdesiatych rokov a na prelome milénia boli dominujúcimi determinantmi bankovej regulácie eurointegračné snahy a neskôr aj transpozičné povinnosti, 4. zdokonaľovanie procesov dohľadu, správneho konania pred NBS vo veciach dohľadu a ich organizačného zastrešenia bolo nevyhnutné z dôvodov právnej istoty, efektivity a v konečnom dôsledku zabezpečenia vyššej miery ochrany finančného trhu a osobitne finančných spotrebiteľov (klientov dohliadaných subjektov). Možno už len konštatovať, že bude zaujímavé sledovať tento legislatívny vývoj aj naďalej, pričom za jeho ťažisko už bude potrebné označiť transpozičné zmeny, orientované skôr na ekonomické stránky výkonu podnikateľskej činnosti subjektov na finančnom (bankovom) trhu.

Použitá literatúra:

ČUNDERLÍK, L.: Cesta konštituovania novodobého dohľadu nad finančným trhom v podmienkach Slovenskej republiky. In: Pocta profesorovi Slovinskému. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7160-285-9.

HRČKA, Š.: Dostatočnosť právnej úpravy centrálnej banky a meny. Dizertačná práca. 2015.

Iné pramene:

Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Českej republiky o zániku Zmluvy medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Českej republiky o menovom usporiadaní uzavretá dňa 27.1.1993 v Prahe [http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/slovensko/smlouvy/].

Protokol medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Českej republiky o odovzdaní a prevzatí zostávajúcej časti zlata zo zásob zlata po bývalej Štátnej banke československej uzavretý dňa 24. 11. 1999 v Bratislave a platný od 10. 5. 2000 a vykonávací protokol medzi NBS a ČNB zo dňa 17. 5. 2000 [dostupné na: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/slovensko/smlouvy/].

Správa o činnosti Úradu pre finančný trh za rok 2003. Bratislava: ÚFT, apríl 2004

Stanovisko ECB č. CON/2004/31 z 22. 9. 2004 k návrhu zákona o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov [publikované na http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/sk_con_2004_31_f_sign.pdf].

Stanovisko ECB č. CON/2007/43 z 19. 12. 2007 k návrhu zákona o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov [publikované na http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/sk_con_2007_43_f_sign.pdf]

Zmluva medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Českej republiky o menovom usporiadaní uzavretá dňa 29. 10. 1992 v Prahe [publikovaná v SR pod č. 132/1993 Z. z.]

Zmluva medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o spoločnom postupe pri delení majetku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky medzi Slovenskú republiku a Českú republiku a o jeho prechode na Slovenskú republiku a Českú republiku uzavretá dňa 24. 11. 1999 v Bratislave [vyhlásená v SR oznámením č. 353/2002 Z. z.].

NBS: Stručná história Národnej banky Slovenska; Bratislava, 2013 [publikované na: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_20_rokov/_materialy_media/media_historia.pdf].

Kontaktné údaje:

Prof. JUDr. Ľubomír Čunderlík, PhD.

e-mail: lubomir.cunderlik@flaw.uniba.sk

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Katedra finančného práva

Šafárikovo nám. č. 6

P.O.BOX 313

810 00 Bratislava

PREVÁDZKOVATEĽ DIGITÁLNEJ PLATFORMY AKO ZÁSTUPCA PLATITEĽA DANE ZA UBYTOVANIE V KONTEXTE ROZHODOVACEJ ČINNOSTI SÚDNEHO DVORA¹

Soňa Simičí

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Právnická fakulta

Abstract: In the presented paper, the author deals with the new institute of the representative of the taxpayer for accommodation which is in accordance with Act no. 582/2004 Coll. as amended from December 11, 2021, the operator of the digital platform. In the paper, the author simultaneously clarifies the essence of the new "special provisions for the taxpayer's representative" and in the next part of the article provides an overview of the relevant decision-making activity of the Court of Justice that is already being created in relation to digital platforms not only in the tax area. She then confronts the relevant legal regulation of accommodation tax laid down by the Act no. 582/2004 Coll. with the relevant conclusions drawn from the presented decision-making activity of the Court of Justice.

Abstrakt: Autorka sa v predkladanom príspevku venuje novému inštitútu zástupcu platiteľa dane za ubytovanie, ktorým je v zmysle zákona č. 582/2004 Z. z. v znení účinnom od 11. decembra 2021 prevádzkovateľ digitálnej platformy. V príspevku autorka súčasne objasňuje podstatu nových „osobitných ustanovení pre zástupcu platiteľa dane“ a v ďalšej časti príspevku poskytuje prehľad o relevantnej rozhodovacej činnosti Súdneho dvora, ktorá je vo vzťahu k digitálnym platformám postupne kreovaná nielen v daňovej oblasti. Predmetnú právnu úpravu dane za ubytovanie obsiahnutú v zákone č. 582/2004 Z. z. konfrontuje s relevantnými závermi vyvođenými z predstavenej rozhodovacej činnosti Súdneho dvora.

Key words: digital platform, digital platform operator, accommodation tax, taxpayer's representative

Kľúčové slová: digitálna platforma, prevádzkovateľ digitálnej platformy, daň za ubytovanie, zástupca platiteľa dane

1 ÚVOD

Pojem digitálna platforma je dnes používaný na označenie širokej škály poskytovaných rôznorodých digitálnych služieb, a to najmä na označenie spôsobov a nástrojov, ktoré slúžia na ich poskytovanie. Najčastejšie sú digitálne platformy definované ako dvojstranné alebo viacstranné trhy, v rámci ktorých sa používateľom umožňuje nadviazanie spojenia s cieľom uľahčiť určitú interakciu medzi nimi, najmä realizáciu obchodnej transakcie alebo výmenu informácií a pod.² Pokiaľ je digitálna platforma zameraná na sprostredkovanie určitých transakcií možno jej priradiť prívlastok kolaboratívna platforma. Je potrebné zdôrazniť, že digitálna platforma sama o sebe na rozdiel od jej prevádzkovateľa nedisponuje právnou subjektivitou. Z uvedeného dôvodu možno digitálnu platformu v daňovej oblasti prirovnať skôr ku stálej prevádzkarni než k povinnému subjektu dane. Digitálne platformy spôsobili v ostatných rokoch exponenciálny nárast služieb najmä v oblasti sprostredkovania krátkodobého ubytovania a prepravy. Napriek tomu, že digitálne platformy tvoria ku dnešnému dňu imanentnú súčasť digitálneho trhu už niekoľko rokov, optimálny model ich zdaňovania stále abscentuje. Prijatie optimálnej daňovej regulácie a formovanie nových nástrojov daňovej politiky je ovplyvňované širokou škálou faktorov vyplývajúcich z aktuálnych spoločensko-ekonomických podmienok.³ V rámci

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0124.

² Commission Staff Working Document: Online Platforms, Accompanying the document Communication on Online Platforms and the Digital Single Market

³ ŠTRKOLEC, M. Daňové právo a jeho reflexia na nové javy v ekonomike. s. 376.

daňových systémov jednotlivých štátov možno pozorovať postupné rozširovanie regulácie zameranej špecificky na digitálne platformy, resp. ich prevádzkovateľov. Uvedené postupne prijímané pravidlá však s ohľadom na špecifiká podnikania prostredníctvom digitálnych platformiem v niektorých prípadoch narážajú na základné východiská zdaňovania prípadov s cezhraničným presahom, ktorý je pre digitálne platformy priam charakteristický.

Pri zdaňovaní digitálnych platformiem v právnom poriadku Slovenskej republiky (*d ďalej len „SR“*) by sme mohli účelovo rozlišovať dve nasledovné línie:

- zdaňovanie príjmov prevádzkovateľov digitálnych platformiem, resp. snahu o ich zdaňovanie daňou z príjmov s účinnosťou od 01. januára 2018 z titulu vzniku **stálej prevádzkarne digitálnej platformy** v zmysle § 16 ods. 2 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov (*d ďalej len „zákon o dani z príjmov“*), pokiaľ ide o opakované sprostredkovanie služieb prepravy a ubytovania⁴ a
- zapojenie prevádzkovateľov digitálnych platformiem do procesu výberu a odvodu dane za ubytovanie s účinnosťou od 11. decembra 2021, kedy bol do zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady (*d ďalej len „zákon o miestnych daniach“*) doplnený nový inštitút **zástupcu platiteľa dane** za ubytovanie, ktorým je práve prevádzkovateľ digitálnej platformy, ako aj nové osobitné ustanovenia pre tohto zástupcu platiteľa dane.

V prvej vymedzenej línii zdaňovania digitálnych platformiem neprinesla nová právna úprava očakávané výsledky z dôvodu aplikačnej prednosti medzinárodných zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia, ktoré inštitút stálej prevádzkarne digitálnej platformy nepoznajú.⁵ Cieľom predloženého príspevku je poskytnúť podrobný prehľad o nových pravidlách zdaňovania odplatného prechodného ubytovania sprostredkovaného prostredníctvom digitálnej platformy a posúdiť tieto nové pravidlá okrem iného aj v kontexte dostupnej rozhodovacej činnosti Súdneho dvora týkajúcej sa digitálnych platformiem.

2 PREVÁDZKOVATEĽ DIGITÁLNEJ PLATFORMY AKO ZÁSTUPCA PLATITEĽA DANE ZA UBYTOVANIE PODĽA ZÁKONA Č. 582/2004 Z. Z. V ZNENÍ ÚČINNOM OD 11. DECEMBRA 2021

Zákon o miestnych daniach v aktuálne platnom a účinnom znení definuje ako **osoby zúčastnené na plnení daňovej povinnosti**⁶ na dani za ubytovanie:

- daňovníka, ktorým je fyzická osoba, ktorá sa v ubytovacom zariadení odplatne prechodne ubytuje,
- platiteľa dane, ktorým je prevádzkovateľ ubytovacieho zariadenia, ktorý poskytuje daňovníkovi odplatné prechodné ubytovanie a
- **zástupcu platiteľa dane**, ktorým je fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá sprostredkuje odplatné prechodné ubytovanie medzi platiteľom dane a daňovníkom prostredníctvom prevádzkovania digitálnej platformy s ponukou zariadení na území obce poskytujúcich odplatné prechodné ubytovanie, t. j. **prevádzkovateľ digitálnej platformy**.

Samotný zákon o miestnych daniach pojem digitálnej platformy nevymedzuje, ale v poznámke pod čiarou odkazuje na ustanovenie § 2 písm. ag) zákona o dani z príjmov, podľa ktorého je digitálnou platformou „*hardvérová platforma alebo softvérová platforma potrebná na vytvorenie aplikácií a správu aplikácií*“. Zákon o dani z príjmov pozná pojem digitálnej platformy už s účinnosťou od 01. januára 2018. Dôvodová správa k zákonu č. 344/2017 Z. z., ktorým bol pojem digitálnej platformy legislatívne zakotvený bližšie opisuje digitálnu platformu ako „*novodobý technologický business model umožňujúci výmenu informácií medzi viacerými skupinami užívateľov, najmä medzi koncovými*

⁴ Bližšie pozri: SIMIĆ, S. Current Problems of (non-)Taxation of the Collaborative Economy. s. 133-146.

⁵ Bližšie pozri: CIBUĽA, T. – KAČALJAK, M. Tax Treaty Override in Slovakia – Digital Platform Permanent Establishment, s. 80-88.

⁶ Zákon o miestnych daniach pojmové spojenie „**osoby zúčastnené na plnení daňovej povinnosti**“ v znení pred nadobudnutím účinnosti novely nepoznal. Predmetné pojmové spojenie možno prirovnať k pojmu, ktorý v procesnej oblasti vymedzuje § 4 Daňového poriadku, a to „**osoby zúčastnené na správe daní**“.

užívateľmi a držiteľmi hnutelných alebo nehnuteľných vecí alebo poskytovateľmi služby..“ Istú nelogickosť tohto pojmového vymedzenia digitálnej platformy možno pozorovať v explicitnom pripustení alternatívneho vzťahu medzi hardvérovou a softvérovou platformou. Je zrejme, že hardvérová platforma sama o sebe bez softvéru neumožňuje poskytovanie služieb.⁷

V prípade zákona o miestnych daniach možno pozitívne hodnotiť, že tento zákon zohľadňuje rozdiel medzi *i)* digitálnou platformou, ktorá ako bolo vyššie uvedené, nedisponuje právnou subjektivitou a *ii)* jej prevádzkovateľom, ktorého označuje za zástupcu platiteľa dane. Prevádzkovateľom digitálnej platformy je pritom spravidla dcérska spoločnosť v rámci určitej skupiny spoločností majúca sídlo mimo územia štátu, na ktorom sú následne poskytované tzv. koncové služby, v konkrétnom prípade odplatné prechodné ubytovanie.

2.1 Právne postavenie prevádzkovateľa digitálnej platformy ako zástupcu platiteľa dane za ubytovanie

V nadväznosti na zadefinovanie zástupcu platiteľa dane bol do zákona o miestnych daniach doplnený aj § 41c obsahujúci „**osobitné ustanovenia pre zástupcu platiteľa dane**“ za ubytovanie. Tieto osobitné ustanovenia pre zástupcu platiteľa dane regulujú

- uzatvorenie dohody medzi správcou dane a zástupcom platiteľa dane,
- výber a následný odvod dane za ubytovanie zástupcom platiteľa dane,
- oznamovaciu povinnosť zástupcu platiteľa dane a
- vylúčenie uplatnenia ustanovení zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (*d'alej len „Daňový poriadok“*) o spôsobe použitia neoznačenej platby dane.

Osobitné ustanovenia pre zástupcu platiteľa dane poskytujú v prvom rade právny základ pre uzatvorenie **dohody** medzi správcou dane (obcou) a zástupcom platiteľa dane (prevádzkovateľom digitálnej platformy) o *i)* náležitostiach rozsahu a spôsobu vedenia evidencie fyzických osôb, ktorým bolo poskytnuté odplatné prechodné ubytovanie,⁸ *ii)* spôsobe vyberania dane, *iii)* náležitostiach potvrdenia o zaplatení dane a *iv)* lehotách a spôsobe odvodu dane obci. Uzatvorenie uvedenej dohody medzi správcou dane a zástupcom platiteľa dane, t. j. prevádzkovateľom digitálnej platformy je predpokladané dispozitívnym ustanovením, kedy zákon výslovne ustanovuje „len“ možnosť a nie povinnosť jej uzatvorenia.

Ustanovenie, ktoré predpokladá fakultatívne uzatvorenie dohody medzi správcou dane a prevádzkovateľom digitálnej platformy vytvára prima facie dojem o fakultatívnom uplatnení inštitútu zástupcu platiteľa dane a o jeho zapojení do procesu výberu a odvodu dane za ubytovanie taktiež na fakultatívnej báze. Fakultatívnosť uvedeného postupu by pritom mohla byť podporená aj uplatnením systematického výkladu, kedy túto dohodu reguluje priamo alinea prvá nových osobitných ustanovení pre zástupcu platiteľa dane. Na druhej strane, v daňovom práve (odvetví verejného práva) nachádzajú svoje vyjadrenie prevažne normy kogentného charakteru a charakteristická je tiež nadradenosť postavenia oprávneného subjektu dane, ktorý je v konkrétnom právnom vzťahu reprezentovaný príslušným správcou dane.⁹ Prvok dispozitívnosti sa vyskytuje v daňovom práve skôr výnimočne. Najčastejšie uvádzaným príkladom uplatnenia metódy dispozitívnosti v daňovom práve je dnes už abrogovaný inštitút dohody správcu dane a daňového subjektu o výške dane podľa § 29 ods. 5 zákona č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných. Na rozdiel od uvedeného dnes už zrušeného inštitútu, ktorý umožňoval dohodou medzi správcou dane a daňovým subjektom určiť priamo výšku daňovej povinnosti, zákon o miestnych daniach na jednej strane predpokladá uzatvorenie dohody na fakultatívnej báze, avšak obsah daného právneho vzťahu je následne daný ustanoveniami kogentného charakteru. Samotná dohoda môže upraviť, resp. spresniť len procesnoprávne aspekty týkajúce sa výberu dane zástupcom platiteľa dane v rozsahu, ktorý ustanovuje § 41c zákona o miestnych daniach.

V kontexte výberu a odvodu dane za ubytovanie zástupcom platiteľa dane sa podľa § 41a ods. 3 zákona o miestnych daniach ukladá platiteľovi dane (prevádzkovateľovi ubytovacieho zariadenia)

⁷ CIBULA, T. – KAČALJAK, M. Tax Treaty Override in Slovakia – Digital Platform Permanent Establishment, s. 81.

⁸ Tieto náležitosti sú vymedzené aj priamo v zákone o miestnych daniach vo vzťahu k osobe platiteľa dane za ubytovanie. Pozri § 41a ods. 2 zákona o miestnych daniach.

⁹ BABČÁK, V. Dane a daňové právo na Slovensku, s. 103.

procesnoprávna **oznamovacia povinnosť** o skutočnosti, že daň za ubytovanie vyberá namiesto platiteľa dane *úplne* alebo z *časti* zástupca platiteľa dane, ktorý na seba preberá plnenie daňovej povinnosti za tohto platiteľa dane. Týmto spôsobom je tak do spôsobu výberu dane za ubytovanie zástupcom platiteľa dane zapojený aj platiteľ dane.

Pri vyššie uvedenej normatívnej konštrukcii osobitných ustanovení pre zástupcu platiteľa dane za ubytovanie sa môže javiť ako otázne, či sa prevádzkovateľ digitálnej platformy stáva zástupcom platiteľa dane ex lege aj bez uzatvorenia tejto dohody so správcom dane alebo sa k nadobudnutiu jeho postavenia ako zástupcu platiteľa dane naopak vyžaduje uzatvorenie tejto dohody, prípadne iná skutočnosť.

V ďalšej vete osobitných ustanovení pre zástupcu platiteľa dane však zákon o miestnych daniach kogentným ustanovením predpokladá, že „**zástupca platiteľa dane vyberá daň od daňovníka v mene platiteľa dane, ktorú odvádza na účet správcu dane**“, a to bez naviazania uvedeného pravidla správania na určité podmienky a súčasne aj bez možnosti odchylenia sa od toho pravidla správania. V uvedenom prípade platí, že platba na účet správcu dane sa považuje za odvedenú daň.

Z vyššie uvedených skutočností následne vyplýva, že v situáciách, kedy je odplatné prechodné ubytovanie sprostredkované prostredníctvom digitálnej platformy, sa jej prevádzkovateľ stáva **ex lege zástupcom platiteľom dane** za ubytovanie, a to bez ohľadu na (ne)uzatvorenie dohody so správcom dane upravujúcej podrobnosti týkajúce sa výberu dane za ubytovanie a (ne)splnenie oznamovacej povinnosti platiteľa dane o tom, že namiesto neho daň za ubytovanie vyberá jeho zástupca. Opačný záver o fakultatívnosti uvedeného postupu by bol v rozpore s kogentnými ustanoveniami zákona o miestnych daniach, ktoré nepodmieňujú nadobudnutie postavenia zástupcu platiteľa dane určitou právnou skutočnosťou.

2.2 Povinnosti osôb zúčastnených na plnení daňovej povinnosti na dani za ubytovanie

Aj napriek vyššie vyvodenému záveru o tom, že prevádzkovateľ digitálnej platformy sa stáva zástupcom platiteľa dane za ubytovanie ex lege, môžu v prípade sprostredkovania odplatného prechodného ubytovania prostredníctvom digitálnej platformy nastať rôzne procesné situácie nasledovne.

- 1) Platiteľ dane (prevádzkovateľ ubytovacieho zariadenia) **oznámi** správcovi dane, že daň za ubytovanie namiesto neho vyberá zástupca platiteľa dane (prevádzkovateľ digitálnej platformy) a ten súčasne **uzavrie** so správcom dane (obcou) **dohodu** v zmysle § 41c zákona o miestnych daniach.
- 2) Platiteľ dane (prevádzkovateľ ubytovacieho zariadenia) **oznámi** správcovi dane, že daň za ubytovanie namiesto neho vyberá zástupca platiteľa dane (prevádzkovateľ digitálnej platformy), avšak ten **neuzavrie** so správcom dane (obcou) dohodu v zmysle § 41c zákona o miestnych daniach.
- 3) Platiteľ dane (prevádzkovateľ ubytovacieho zariadenia) **neoznámi** správcovi dane, že daň za ubytovanie namiesto neho vyberá zástupca platiteľa dane (prevádzkovateľ digitálnej platformy), ktorý však **uzavrie** so správcom dane (obcou) **dohodu** podľa § 41c zákona o miestnych daniach.
- 4) Platiteľ dane (prevádzkovateľ ubytovacieho zariadenia) **neoznámi** správcovi dane, že daň za ubytovanie namiesto neho vyberá zástupca platiteľa dane (prevádzkovateľ digitálnej platformy), ktorý obdobne **neuzavrie** so správcom dane (obcou) dohodu v zmysle § 41c zákona o miestnych daniach.

Ako bolo uvedené vyššie vo všetkých prípadoch sprostredkovania odplatného prechodného ubytovania prostredníctvom digitálnej platformy má jej prevádzkovateľ priamo zo zákona postavenie zástupcu platiteľa dane. Zástupca platiteľa dane, ktorý **uzavrel** so správcom dane **dohodu** podľa § 41c zákona o miestnych daniach:

- oznamuje obci základ dane v lehotách a spôsobom ustanoveným všeobecne záväzným nariadením,
- vedie evidenciu fyzických osôb, ktorým bolo poskytnuté odplatné prechodné ubytovanie (ním sprostredkované), a to v rozsahu a spôsobom ustanoveným v dohode uzatvorenej so správcom dane a

- vyberá a následne správcovi dane odvádza daň za ubytovanie zahrnutú v cene sprostredkovaného odplatného prechodného ubytovania spôsobom a v lehotách podrobne upravených v uzatvorenej dohode so správcom dane.

Na druhej strane, pokiaľ zástupca platiteľa dane **neuzavrie dohodu** so správcom dane podľa § 41c zákona o miestnych daniach:

- oznamuje obci základ dane v lehotách a spôsobom ustanoveným všeobecne záväzným nariadením,
- ako zástupca platiteľa dane stále vyberá a následne správcovi dane odvádza daň za ubytovanie v zmysle § 41c zákona o miestnych daniach, avšak explicitná úprava zásadných procesnoprávných otázok v naznačenom prípade absentuje, a to najmä úprava spôsobu a lehôt na odvedenie dane v prospech správcu dane, pričom
- absentuje aj zákonné uloženie povinnosti zástupcovi platiteľa dane viesť podrobnú evidenciu fyzických osôb, ktorým bolo poskytnuté odplatné prechodné ubytovanie. Túto povinnosť má platiteľ dane (viď nižšie).

V naznačenom prípade, kedy zástupca platiteľa dane neuzavrie so správcom dane dohodu podľa § 41c zákona o miestnych daniach by v teoretickej rovine do úvahy prichádzalo posúdenie tohto právneho vzťahu tak, že zástupca platiteľa dane odvádza daň za ubytovanie spôsobom a v lehote ustanovenej všeobecne záväzným nariadením, keďže úprava týchto otázok v predpokladanej dohode absentuje. Na druhej strane je však potrebné zdôrazniť, že v aplikačnej praxi by bolo neprípustné vyvodzovanie akýchkoľvek negatívnych dôsledkov vo vzťahu k zástupcom platiteľa dane za ubytovanie na základe uplatnenia vyššie uvedeného analogického výkladu, ktorý je v zásade v oblasti verejného práva odmietaný.

Pokiaľ ide o **oznamovacie povinnosti** platiteľa dane, tieto boli s účinnosťou od 11. decembra 2021 rozšírené.¹⁰ Ako bolo uvedené vyššie, v prvom rade má platiteľ dane povinnosť oznámiť správcovi dane, že daňovú povinnosť namiesto neho plní zástupca platiteľa dane. Vo všeobecnosti zákon o miestnych daniach s nesplnením oznamovacej povinnosti ani na výzvu správcu dane v prípade miestnych daní, ku ktorým sa nepodáva priznanie k dani (vrátane dane za ubytovanie) v zásade spája proces určenia dane podľa pomôcok. Oznamovacia povinnosť platiteľa dane o tom, že daňovú povinnosť má namiesto neho jeho zástupca, sa však netýka otázok, ktoré sú predmetom určenia dane podľa pomôcok, t. j. základu dane a následne vlastnej výšky dane, ale týka sa spôsobu výberu a odvedenia dane za ubytovanie. Z uvedeného dôvodu by tak prichádzalo do úvahy uplatnenie všeobecného postupu podľa Daňového poriadku a naplnenie skutkovej podstaty správneho deliktu spočívajúceho v nesplnení oznamovacej povinnosti v ustanovenej lehote. V tejto súvislosti je však norma ukladajúca predmetnú oznamovaciu povinnosť platiteľovi dane imperfektná, nakoľko lehotu na splnenie tejto povinnosti neupravuje.

Oznamovacia povinnosť platiteľa dane sa týka aj **základu dane**, pričom túto povinnosť plní v lehote a spôsobom ustanoveným všeobecne záväzným nariadením. V rámci vymedzenia povinností platiteľa dane v načrtnutom prípade, kedy za platiteľa dane plní daňovú povinnosť v plnom rozsahu zástupca platiteľa dane, zastávame názor, že platiteľovi dane zo znenia zákona nevyplýva povinnosť periodicky oznamovať správcovi dane prípadne vykázaný nulový základ dane, ktorý by naňho v tejto situácii pripadal.¹¹ Uvedenú skutočnosť by však obce mali osobitne regulovať vo všeobecne záväznom nariadení na základe splnomocňovacieho ustanovenia obsiahnutého v § 43 zákona o miestnych daniach, ktoré predpokladá okrem iného aj určenie náležitostí oznamovacej povinnosti.

Platiteľ dane má ďalej bez ohľadu na splnenie jeho oznamovacej povinnosti o tom, že daňovú povinnosť namiesto neho plní jeho zástupca **povinnosť viesť podrobnú evidenciu** fyzických osôb,

¹⁰ V rámci plnenia oznamovacej povinnosti je platiteľ dane od nadobudnutia účinnosti tejto novely povinný správcovi dane oznámiť aj ubytovaciu kapacitu zariadenia najneskôr v deň začatia poskytovania odplatného prechodného ubytovania a najneskôr do 30 dní odo dňa ukončenia poskytovania odplatného prechodného ubytovania jeho ukončenie.

¹¹ Pozri § 41a ods. 4 alinea druhá zákona o miestnych daniach podľa ktorého: „Ak časť povinností alebo celú daňovú povinnosť plní za platiteľa dane zástupca platiteľa dane, základ dane podľa § 39 sa znižuje o základ dane, ktorý za platiteľa dane prebral jeho zástupca.“ v porovnaní s § 41a ods. 3 alinea druhá zákona o miestnych daniach: „Platiteľ dane vedie podrobnú evidenciu podľa odseku 2 za všetky fyzické osoby, ktorým bolo odplatné prechodné ubytovanie poskytnuté.“

ktorým bolo poskytnuté odplatné prechodné ubytovanie s náležitosťami ustanovenými v § 41a ods. 2 zákona o miestnych daniach, pričom zákon zdôrazňuje, že povinnosť viesť evidenciu má platiteľ dane za všetky fyzické osoby, ktorým bolo poskytnuté odplatné prechodné ubytovanie (bez ohľadu na zapojenie zástupcu platiteľa dane do procesu plnenia daňovej povinnosti).

Z pohľadu aplikačnej praxe bude vo všetkých vyššie naznačených možnostiach, pre správcu dane prvoradá **splnenie daňovej povinnosti**, či už zo strany platiteľa dane alebo zástupcu platiteľa dane za ubytovanie. Správca dane je totiž povinný prijať každú platbu a je povinný s ňou zaobchádzať rovnakým spôsobom ako by ju zaplatil sám daňový subjekt.¹² Pokiaľ však daň nebude odvedená riadne a včas, správca dane musí z úradnej povinnosti vykonať úkony smerujúce k jej vyrubeniu. V uvedenej súvislosti môže ďalšie nejasnosti vyvolať tá skutočnosť, že zákon o miestnych daniach nijakým spôsobom neupravuje vzájomný vzťah medzi platiteľom dane a zástupcom platiteľa dane najmä v situáciách kedy je odplatné prechodné ubytovanie sprostredkované zástupcom platiteľa dane a ten dohodu so správcou dane **neuzavrel**. Jedná sa pritom o otázky, ktoré by mali byť predmetom priamo zákonnej právnej úpravy.

Určitým zvýhodnením zástupcu platiteľa dane za ubytovanie v procesnej oblasti je skutočnosť, že osobitné ustanovenia pre zástupcu platiteľa dane výslovne vylučujú uplatnenie postupu podľa Daňového poriadku vzťahujúceho sa na neoznačenú platbu dane, pokiaľ zástupca platiteľa dane preukáže, že k odvedeniu dane došlo v dôsledku chyby v písaní, počítaní alebo inej zrejmej nesprávnosti.¹³ Daňový poriadok, ako všeobecný predpis správy daní túto možnosť pritom sám nepripúšťa a neumožňuje vrátenie neoznačenej platby dane, zaplatenej hoci aj omylom, na účet iného daňového subjektu, ale umožňuje len jej preúčtovanie na účet daňového subjektu a tiež len v tom rozsahu, v akom je táto suma evidovaná ako daňový preplatok.¹⁴

3 ROZHODOVACIA ČINNOSŤ SÚDNEHO DVORA VO VECI SPROSTREDKOVANIA ODPLATNÉHO PRECHODNÉHO UBYTOVANIA PROSTREDNÍCTVOM DIGITÁLNYCH PLATFORMIEM

V reakcii na rozšírenie pôsobenia digitálnych platformi na trhu sa vyskytli viaceré nezodpovedané otázky, ktoré sa v konečnom dôsledku stali predmetom rozhodovania Súdneho dvora. V prvom rade sa tieto otázky týkali regulácie a požiadaviek kladených na tieto digitálne platformy pokiaľ ide o ich prístup na trh a pôsobenie na ňom. V týchto intenciách môžeme rozlišovať rozhodovacia činnosť Súdneho dvora, ktorá sa zaoberá právnym postavením a rámcom právnej regulácie poskytovania služieb prostredníctvom digitálnych platformi. Súdny dvor vo veci C-390/18 posudzoval otázku, či sa na služby poskytované prostredníctvom digitálnej platformy (Airbnb)¹⁵ prevádzkovej z Írska vzťahuje sloboda poskytovania služieb stanovená Smernicou 2000/31/ES Európskeho parlamentu a Rady z 8. júna 2000 o určitých právnych aspektoch služieb informačnej spoločnosti na vnútornom trhu, najmä o elektronickom obchode (smernica o elektronickom obchode) (*dalej len „Smernica o elektronickom obchode“*), a teda či tieto služby sú službami informačnej spoločnosti a či spadajú do rozsahu pôsobnosti tejto smernice. Súdny dvor pritom vychádzal najmä zo skutočnosti, že sprostredkovateľské služby poskytované platformou Airbnb *i)* nie sú v žiadnom prípade nevyhnutné pre poskytovanie ubytovacích služieb, a to tak z pohľadu hostiteľov, ako aj hostí, ktorí majú k dispozícii aj iné možnosti vyhľadania ubytovania (realitné kancelárie, inzeráty, iné webové stránky).¹⁶ Následne Súdny dvor zdôraznil, že *ii)* platforma Airbnb neurčuje ani iným spôsobom nelimituje výšku nájomného účtovaného hostiteľmi používajúcimi túto platformu¹⁷ a *iii)* tieto služby nemožno považovať za neoddeliteľnú súčasť celkovej služby, ktorej hlavnou zložkou je poskytovanie ubytovania.¹⁸ Na základe uvedených charakteristík služieb

¹² § 55 ods. 11 Daňového poriadku

¹³ Pozri § 41c zákona o miestnych daniach

¹⁴ Pozri § 55 ods. 11 Daňového poriadku a tiež: KUBINCOVÁ, S.: § 55 [Spôsob platenia dane a použitie platieb].

¹⁵ Podstatou platformy Airbnb je umožnenie spojenia potenciálnych hostí s profesionálnymi alebo neprofesionálnymi hostiteľmi ponúkajúcimi krátkodobé ubytovacie služby tak, aby bolo možné ubytovanie rezervovať.

¹⁶ Bod 55 Rozsudku Súdneho dvora vo veci C-390/18.

¹⁷ Bod 56 Rozsudku Súdneho dvora vo veci C-390/18.

¹⁸ Bod 57 Rozsudku Súdneho dvora vo veci C-390/18.

poskytovaných prostredníctvom tejto digitálnej platformy dospel Súdny dvor (veľká komora) v Rozsudku z 19. decembra 2019 vo veci C-390/18 k záveru, že pokiaľ ide o túto službu, ktorá sa poskytuje za odplatu, elektronickými prostriedkami a na individuálnu žiadosť príjemcu, takáto služba spĺňa štyri kumulatívne podmienky stanovené na služby informačnej spoločnosti v zmysle Smernice o elektronickom obchode. Zo záverov tohto rozhodnutia následne vychádza aj následná rozhodovacia činnosť súdneho dvora v súvisiacich otázkach.¹⁹

Ďalšie otázky boli spojené s daňovými povinnosťami subjektov zapojených do mechanizmu fungovania a výkonu podnikateľskej činnosti za pomoci digitálnych platforiem, kedy môžeme postupne pozorovať vytváranie ďalšej rozhodovacej činnosti Súdneho dvora.²⁰ V súvislosti s posudzovanou miestnou daňou za ubytovanie je relevantný Rozsudok Súdneho dvora (druhá komora) z 27. apríla 2022 vo veci C-674/20, ktorý je predmetom ďalšej podkapitoly tohto príspevku.

3.1 Regionálna turistická daň hlavného mesta Brusel a jej komparácia s miestnou daňou za ubytovanie podľa zákona č. 582/2004 Z. z. vo svetle Rozsudku Súdneho dvora (druhá komora) z 27. apríla 2022 vo veci C-674/20

Obdobne ako vo vyššie uvedenom prípade, Súdny dvor sa vo veci C-674/20 najskôr zaoberal výkladom ustanovení Smernice o elektronickom obchode a následne aj výkladom čl. 56 Zmluvy o fungovaní EÚ (*d'alej len „ZFEÚ“*). Návrh na začatie prejudiciálneho konania bol podaný v rámci vnútroštátneho konania o zrušenie čl. 12 nariadenia Regiónu Brusel-hlavné mesto z 23. decembra 2016 o regionálnej dani z turistických ubytovacích zariadení (*d'alej aj „Nariadenie regiónu Brusel“*), ktorú podala spoločnosť Airbnb Ireland UC.

Dotknutá vnútroštátna právna úprava regiónu Brusel - hlavné mesto v oblasti turistickej dane zadefinovala sprostredkovateľa ako „**akákoľvek fyzickú alebo právnickú osobu**, ktorá za odplatu ponúka k dispozícii ubytovaciú jednotku na trhu turistického ruchu, zaisťuje turistickú propagáciu turistického ubytovacieho zariadenia alebo ponúka službu, prostredníctvom ktorých môžu prevádzkovatelia a turisti navzájom nadviazať priamy kontakt“. Už v tomto aspekte možno pozorovať zásadný rozdiel od slovenskej právnej úpravy dane za ubytovanie, kedy je zástupcom platiteľa dane len výrazne zúžený okruh sprostredkovateľov, ktorí prevádzkujú digitálne platformy. Ďalším rozdielom v regionálnej belgickej a zákonnej slovenskej právnej úprave je, že belgickú turistickú daň je povinný (bez ohľadu na zapojenie sprostredkovateľa) správcovi dane odviešťa stále **prevádzkovateľ turistického ubytovacieho zariadenia**, zatiaľ čo v prípade slovenskej miestnej dane za ubytovanie je to priamo sprostredkovateľ - prevádzkovateľ digitálnej platformy ako zástupca platiteľa dane. Vo vzťahu k turistickej dani v Bruseli je sprostredkovateľovi uložená iná než platobná povinnosť, a to **povinnosť oznámiť** na základe písomnej žiadosti úradníkom určeným vládou údaje o prevádzkovateľovi a turistickom ubytovacom zariadení, ako aj počet prenocovaní a ubytovacích jednotiek využitých v priebehu predchádzajúceho roka vo vzťahu k tým turistickým ubytovacím zariadeniam, pre ktoré vystupujú v postavení sprostredkovateľov. V prípade nesplnenia tejto oznamovacej povinnosti môže byť sprostredkovateľovi uložená pokuta vo výške 10.000,- EUR. Ako bolo uvedené vyššie, oznamovacie povinnosti s obdobným rozsahom upravuje aj slovenský zákon o miestnych daniach, ktorý však súčasne nezakotvuje špecifickú sankciu pre zástupcu platiteľa dane v prípade ich nesplnenia.

V rámci prvej prejudiciálnej otázky odpovedal Súdny dvor na otázku, či je dotknutá právna úprava (ktorá sa síce netýka priamo platby dane, ale len oznamovacej povinnosti) vylúčená z uplatňovania Smernice o elektronickom obchode. Táto otázka bola položená v nadväznosti na ust. čl. 1 ods. 5 písm. a) Smernice o elektronickom obchode, podľa ktorého: „*Táto smernica sa nevzťahuje*

¹⁹ Pozri bod 31 Rozsudku Súdneho dvora vo veci C-674/20, ktorý výslovne odkazuje na závery Rozsudku Súdneho dvora vo veci C-390/18.

²⁰ Uvedené vymedzenie problémov spojených s poskytovaním služieb prostredníctvom digitálnych platforiem je však len demonštratívne a zohľadňuje oblasti, v ktorých je dostupná rozhodovacia činnosť Súdneho dvora. Pre priblíženie ďalších okruhov problémov pozri napríklad: Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Európska agenda pre kolaboratívne hospodárstvo: Európska agenda pre kolaboratívne hospodárstvo, v ktorom je okruh týchto problémov vymedzený v širšom rámci a okrem toho zahŕňa aj i) zodpovednosť režim kolaboratívnych platforiem, ii) ochranu ich používateľov a iii) postavenie samostatne zárobkovo činných osôb a pracovníkov v kolaboratívnej ekonomike.

na daňovú oblasť“ a v nadväznosti na skutočnosť, že v zmysle posudzovanej úpravy v Belgicku sprostredkovatelia nevystupujú v postavení osoby, ktorá by bola povinná priamo zabezpečiť výber a odvedenie dane priamo správcovi dane, ale sú im uložené „len“ oznamovacie povinnosti. Súdny dvor pri posúdení uvedenej veci zdôraznil, že hoci sprostredkovatelia nie sú osobami povinnými platiť túto daň i) správou, ktorej sú tieto informácie určené, je **daňová správa**, ii) dotknuté ustanovenie je súčasťou **daňovej právnej úpravy** a iii) informácie, ktorých zaslanie toto ustanovenie ukladá, sú v ich podstate neoddeliteľné od uvedeného predpisu, keďže len na ich základe možno identifikovať osobu skutočne povinnú zaplatiť túto **daň** a **základ tejto dane**, najmä konkrétne miesto ubytovania v domácnosti, počet ubytovacích jednotiek, ako aj počet prenocovaní a v dôsledku toho jej výšku.²¹ Zdôraznené bolo, že tieto ustanovenia daňovej právnej úpravy sa majú svojou povahou považovať za neoddeliteľné od právnej úpravy, ktorej sú súčasťou, a teda patria do „daňovej oblasti“, ktorá je výslovne vylúčená z pôsobnosti Smernice o elektronickom obchode.²²

Následne bola posudzovaná dotknutá právna úprava v kontexte čl. 56 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (*dalej len „ZFEÚ“*), ktorý ustanovuje zákaz obmedzovania slobody poskytovania služieb. V tejto súvislosti Súdny dvor zdôraznil, že z ustálenej judikatúry vyplýva, že vnútroštátna právna úprava, ktorá je uplatniteľná na **všetky hospodárske subjekty** vykonávajúce svoje činnosti na vnútroštátnom území, ktorej predmetom nie je úprava podmienok týkajúcich sa poskytovania služieb dotknutých podnikov a ktorej obmedzujúce účinky, ktoré by mohla mať na slobodné poskytovanie služieb, sú príliš neisté a príliš nepriame na to, aby sa povinnosť, ktorú stanovuje, mohla považovať za spôsobilú obmedziť túto slobodu, neodporuje zákazu stanovenému v článku 56 ZFEÚ.²³ V tomto aspekte však možno opätovne identifikovať rozdiel medzi posudzovanou regionálnou úpravou turistickje dane v Bruseli a zákonnou úpravou miestnej dane za ubytovanie v zmysle zákona o miestnych daniach. Podľa Nariadenia regiónu Brusel majú povinnosť oznamovania informácií všetky sprostredkovateľské subjekty, ktorých činnosť sa týka dotknutého územia, bez ohľadu na ich miesto usadenia, a najmä bez ohľadu na spôsob, ktorým tieto subjekty vykonávajú sprostredkovanie, či už digitálne, alebo prostredníctvom iných spôsobov nadviazania kontaktu.²⁴ Možný **diskriminačný charakter** úpravy dokonca namietala aj sama spoločnosť Airbnb, a to tým, že v praxi sa táto úprava reálne dotýka konkrétnejšie len sprostredkovateľských služieb aké poskytuje ona sama, t. j. poskytovaných prostredníctvom digitálnych platforiem, a z uvedeného dôvodu sa táto právna úprava javí byť nediskriminačná len teoreticky. Súdny dvor však konštatoval, že uvedená skutočnosť, je „len odrazom väčšieho počtu transakcií uskutočnených týmito sprostredkovateľmi a ich príslušných trhových podielov“ a z tejto skutočnosti nevyplýva žiadna diskriminácia.²⁵ Slovenský zákon o miestnych daniach rešpektuje prvú z uvedených požiadaviek, a to že nerozlišuje subjekty v závislosti od miesta ich usadenia. Na druhej strane zákon o miestnych daniach definuje ako zástupcu platiteľa dane priamo len prevádzkovateľov digitálnych platforiem. V tejto súvislosti sa môže javiť ako problematické selektovanie prevádzkovateľov digitálnych platforiem od iných subjektov poskytujúcich sprostredkovateľské služby využitím iných komunikačných prostriedkov.

4 ZÁVER

S účinnosťou od 11. decembra 2021 je pri zdaňovaní odplatného prechodného ubytovania na území slovenských obcí potrebné osobitne posudzovať prípady, v ktorých je odplatné prechodné ubytovanie sprostredkované prostredníctvom digitálnej platformy. V tejto súvislosti príspevok poukázal na viaceré nedokonalosti v novej právnej úprave dane za ubytovanie a ich možné dopady v aplikačnej praxi. Obdobne Dôvodová správa k zákonu č. 470/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o miestnych daniach je stručná a v osobitnej časti bližšie nevysvetľuje kontext zavedenia týchto nových pravidiel týkajúcich sa prevádzkovateľa digitálnej platformy ako zástupcu platiteľa dane za ubytovanie.

Pri hodnotení právnej úpravy nemožno opomenúť skutočnosť, že posudzovaná bola zákonná právna úprava obsiahnutá v zákone o miestnych daniach predpokladajúca zavedenie miestnej dane

²¹ Bod 33 Rozsudku Súdneho dvora vo veci C-674/20.

²² Bod 34 Rozsudku Súdneho dvora vo veci C-674/20.

²³ Bod 42 Rozsudku Súdneho dvora vo veci C-674/20.

²⁴ Bod 40 Rozsudku Súdneho dvora vo veci C-674/20.

²⁵ Bod 44 Rozsudku Súdneho dvora vo veci C-674/20.

za ubytovanie v konkrétnej obci všeobecne záväzným nariadením. Identifikované nedostatky by však mali byť predmetom priamo zákonnej právnej úpravy, a to najmä pokiaľ ide o jednoznačné definovanie právneho postavenia subjektov zapojených do procesu plnenia daňovej povinnosti a vymedzenie ich vzájomného vzťahu. Ako na prvý z nedostatkov poukázal príspevok na komplikovanú konštrukciu osobitných ustanovení pre zástupcu platiteľa dane, a to na fakultatívne ustanovenie predpokladajúce uzatvorenie dohody v spojení s kogentným ustanovením o výbere a odvode dane zástupcom platiteľa dane. Ďalším nedostatkom je tiež neupravený vzájomný vzťah medzi platiteľom dane a zástupcom platiteľa dane.

Nová právna úprava kladie značne zvýšené požiadavky na reálne naplnenie zásady úzkej súčinnosti medzi platiteľom dane, zástupcom platiteľa dane a správcom dane. Podľa dostupných informácií bola v oblasti dane za ubytovanie ešte pred nadobudnutím účinnosti novely zákona o miestnych daniach uzatvorená „Dohoda o dobrovoľnom výbere a odvádzaní dane za ubytovanie v Bratislave medzi hlavným mestom SR Bratislavou a spoločnosťou Airbnb, Ireland UC“, podľa ktorej táto platforma odvádza celú sumu dane za ubytovanie vybranej v mene hostiteľov príslušnému orgánu a v prípade registrovaných hostiteľov odvádza daň za ubytovanie vybranú z rezervačných transakcií registrovaných hostiteľov priamo takémuto registrovanému hostiteľovi.²⁶ Obdobne pred nadobudnutím účinnosti novely zákona o miestnych daniach, venovala oblasti turistických daní pozornosť priamo aj spoločnosť Airbnb najmä vo forme poskytovania informácií o daňových povinnostiach na svojom webovom sídle.²⁷

V ďalšej časti príspevku bola priblížená úprava turistickej regionálnej dane za ubytovanie uplatňovaná v regióne Brusel. Identifikované boli viaceré zásadné rozdiely medzi (Súdnym dvorom posudzovanou) právnou úpravou regiónu Brusel a slovenskou právnou úpravou zdaňovania odplatného prechodného ubytovania, ktoré možno zhrnúť nasledovne.

	regionálna turistická daň (Brusel - hl. mesto)	miestna daň za ubytovanie (zákon č. 582/2004 Z. z.)
subjekt	akákoľvek FO / PO	FO / PO - prevádzkovateľ digitálnej platformy
povinnosť	oznamovacia povinnosť	oznamovacia povinnosť, povinnosť vybrať a odvieť daň
osobitná sankcia	pokuta vo výške 10.000 EUR	-

Tabuľka 1: Porovnanie regionálnej turistickej dane a miestnej dane za ubytovanie

Z rozhodovacej činnosti súdneho dvora vyplýva, že sprostredkovateľské služby poskytované platformou Airbnb sú na jednej strane považované za služby informačnej spoločnosti v zmysle Smernice o elektronickom obchode. Na druhej strane, pokiaľ ide o daňový režim služieb poskytovaných touto platformou, uplatnenie pravidiel vyplývajúcich zo Smernice o elektronickom obchode je vylúčené. Vo svetle Rozsudku Súdneho dvora vo veci C-674/20 sa najzásadnejším rozdielom medzi danými právnymi úpravami, ako aj možným problematickým aspektom slovenskej právnej úpravy dane za ubytovanie javí formálne nezohľadnenie aj možných iných spôsobov sprostredkovania odplatného prechodného ubytovania než len prostredníctvom digitálnych platforiem.

V závere tohto príspevku považujeme za potrebné zdôrazniť, že pôsobenie digitálnych platforiem a s tým súvisiace problematické otázky v daňovej oblasti značne presahujú rámec miestnej dane za ubytovanie, ale priamo sa dotýkajú aj ďalších daní, najmä dane z príjmov ale aj dane z pridanej hodnoty.²⁸

²⁶ Bod 3 Dohody o dobrovoľnom výbere a odvádzaní dane za ubytovanie v Bratislave. Bližšie pre znenie dohody pozri: Hlavné mesto SR – Bratislava: Dohoda o dobrovoľnom výbere a odvádzaní dane za ubytovanie v Bratislave. [online]. 2021, [cit. 2022-08-17]. Dostupné z: https://archivzverejnovanie.bratislava.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=700026&id=77876

²⁷ Pozri: Airbnb: Dane. [online]. 2022, [cit. 2022-08-17]. Dostupné z: <https://sk.airbnb.com/help/topic/1447/dane>

²⁸ Pozri: VARTAŠOVÁ, A. – ČERVENÁ, K. – OLEXOVÁ, C. Taxation of Accommodation Services Provided in the Framework of the Collaborative Economy in the Slovak Republic. s. 433 – 440.

Použitá literatúra:

- Airbnb: Dane. [online]. 2022, [cit. 2022-08-17]. Dostupné z: <https://sk.airbnb.com/help/topic/1447/dane>
- BABČÁK, V.: Dane a daňové právo na Slovensku, Ružomberok: Vydavateľstvo EPOS, 2022. 832 s. ISBN: 978-80-562-0339-2.
- CIBULA, T. – KAČALJAK, M.: Tax Treaty Override in Slovakia – Digital Platform Permanent Establishment. In: Bratislava Law Review, 2018, č. 1, s. 80-88. ISSN: 2644-6359.
- Commission Staff Working Document: Online Platforms, Accompanying the document Communication on Online Platforms and the Digital Single Market, {COM(2016) 288 final}.
- Dôvodová správa k zákonu č. 344/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov a ktorým sa mení zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok).
- Hlavné mesto SR – Bratislava: Dohoda o dobrovoľnom výbere a odvádzaní dane za ubytovanie v Bratislave. [online]. 2021, [cit. 2022-08-17]. Dostupné z: https://archivzverejnovanie.bratislava.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=700026&id=77876
- KUBINCOVÁ, S.: § 55 [Spôsob platenia dane a použitie platieb]. In: Daňový poriadok. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2015, ISBN 978-80-89603-28-2.
- Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Európska agenda pre kolaboratívne hospodárstvo. COM/2016/0356 final. Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 19. decembra 2019 vo veci C-390/18. Rozsudok Súdneho dvora (druhá komora) z 27. Apríla 2022 vo veci C-674/20.
- SIMIČ, S.: Current Problems of (non-)Taxation of the Collaborative Economy. In: Studia Iuridica Cassoviensia, 2022, č. 1, s. 133-146. ISSN: 1339-3995.
- ŠTRKOLEC, M.: Daňové právo a jeho reflexia na nové javy v ekonomike. In: IV. SLOVENSKO-ČESKÉ DNI DAŇOVÉHO PRÁVA: Zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb - COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo. Košice: Vydavateľstvo ŠafárikPress, 2021, s. 370–383. ISBN: 978-80-574-0043-1.
- VARTAŠOVÁ, A. – ČERVENÁ, K. – OLEXOVÁ, C. Taxation of Accommodation Services Provided in the Framework of the Collaborative Economy in the Slovak Republic. Academic Conferences International Limited In: Proceedings of the 5th International Conference on Tourism Researchs. 2022, s. 433 – 440. ISBN: 978-1-914587-32-0.
- Zákon č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných zdrojov
- Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov
- Zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady
- Zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Kontaktné údaje:

JUDr. Soňa Simičí
sona.simic@student.upjs.sk
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

PREMENY MENOVEHO PRÁVA NA ÚZEMÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY Z POHLĎADU AUTONÓMIE MENOVEJ POLITIKY

Yana Daudrikh

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Abstract: This paper is devoted to the development and relevant changes of monetary law on the territory of the Slovak Republic in connection with the change of the legislative framework governing the implementation of monetary policy. A special part of the paper focuses on the position of relevant institutions in the field of monetary policy.

Abstrakt: Predložený príspevok je venovaný vývoju a relevantným zmenám menového práva na území Slovenskej republiky v súvislosti so zmenou legislatívneho rámca upravujúceho realizáciu menovej politiky. Osobitná časť príspevku sa zameriava na problematiku postavenia príslušných inštitúcií v oblasti menovej politiky.

Key words: Monetary law, monetary policy, National Bank of Slovakia, European Central Bank.

Kľúčové slová: Menové právo, menová politika, Národná banka Slovenska, Európska centrálna banka.

1 ÚVOD

Autonómia menovej politiky na území Slovenskej republiky bola determinovaná viacerými zmenami, ktoré mali vplyv aj na zmenu samostatného postavenia Národnej banky Slovenska (ďalej len „NBS“) v oblasti výkonu menovej politiky na území SR. V našom príspevku sa bližšie zameriavame na postavenie NBS v oblasti menovej politiky v období rokov 1993 – 2009. So vznikom SR vznikla v roku 1993 aj samostatná a vtedy emisná centrálna banka SR – NBS. V dôsledku neskorších viacerých politických rozhodnutí, ekonomických zmien a procesu aproximácie práva, sa SR stala členským štátom Európskej únie (ďalej len „EÚ“) a od roku 2009 aj členským štátom eurozóny. Práve rok 2009 priniesol zásadné zmeny, ktorými prešla NBS v oblasti menovej politiky. Od tohto roku až po súčasnosť spolupracuje NBS s Európskou centrálnou bankou (ďalej len „ECB“), ktorá prevzala časť originálnych právomocí od NBS v oblasti menovej politiky. Zároveň to znamená, že NBS sa spolupodieľa s ECB aj na emisii eurobankoviek a euromincí.

2 AUTONÓMIA MENOVEJ POLITIKY NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA NA ÚZEMÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY DO ROKU 2009

Pre postavenie NBS v oblasti menovej politiky sú vo všeobecnosti príznačné dve obdobia. Prvé obdobie od roku 1993 do roku 2009 môžeme označiť ako obdobie autonómneho vedenia menovej politiky NBS na území SR. Hlavným cieľom menovej politiky do roku 2009 bolo „...dosiahnutie stability meny prostredníctvom znižovania miery inflácie, ako aj udržiavaním fixného výmenného kurzu Slovenskej koruny v rámci fluktuáčného pásma $\pm 0,5\%$ “¹

V rokoch 1993 – 1995 sa NBS darilo udržiavať fixný výmenný kurz Slovenskej koruny v súlade s pôvodne stanoveným cieľom. V tomto období bola menová politika zameraná prevažne na udržanie stability. V roku 1996 došlo v dôsledku rastúceho deficitu štátneho rozpočtu k celkovej ekonomickej nerovnováhe. V tejto súvislosti bolo fluktuáčné pásmo pre pohyb slovenskej koruny rozšírené na 3%. Roky 1997-1998 boli poznačené sprísňovaním menovej politiky. Fixný výmenný kurz slovenskej koruny sa neudržel, preto sa od 2. októbra 1998 stala slovenská koruna menou s plávajúcim výmenným kurzom - *floating*. Upustenie od fixného výmenného kurzu znamenalo znehodnotenie meny, avšak v menšom meradle, ako by tomu mohlo byť v iných prípadoch. Vyššie uvedený krok

¹ Oficiálna stránka NBS. Dostupné na: <http://www.nbs.sk/sk/menova-politika/menova-politika-nbs-do-roku-2009/1993-1999-nezavisla-mp-nbs> [online] [cit. 19.09.2022].

následne umožnil mierne uvoľniť sprísnenú menovú politiku, čím došlo aj k poklesu úrokových sadzieb, dôsledkom čoho bol bankový sektor opäť schopný prefinancovávať rastúce finančné potreby štátu.²

V rámci uplatnenia plávajúceho výmenného kurzu používala NBS riadený plávajúci kurz, ktorý jej umožňoval v prípade potreby vstúpiť a zasahovať na devízovom trhu. Pomocou intervencií mohla NBS ovplyvniť kurz domácej meny. V dôsledku toho NBS disponovala radom rôznorodých priamych a nepriamych menových nástrojov, medzi ktoré zahrnujeme: operácie na voľnom trhu, povinné minimálne rezervy, úverové limity, atď.³

Z hľadiska organizačnej štruktúry NBS, výkon menovej politiky zabezpečovala Banková rada NBS. Banková rada aj v súčasnosti zostáva najvyšším riadiacim orgánom NBS. Pôvodné znenie zákona č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o NBS“) upravovalo postavenie Bankovej rady ako orgánu určujúceho menovú politiku. V tomto kontexte Banková rada NBS bola orgánom, ktorý bol oprávnený prijímať rozhodnutia v oblasti menovej politiky, spôsobom určovania nástrojov na uskutočňovanie menovej politiky a prijatím menových opatrení.⁴ Okrem toho Banková rada NBS zodpovedala aj za oblasť normotvorby, čo v tomto prípade znamenalo hlavne prerokúvanie a schvaľovanie návrhov zákonov v oblasti meny.⁵

Od roku 1999 sa referenčnou menou pre stanovovanie výmenného kurzu slovenskej koruny stalo euro. Súviselo to so zavedením jednotnej meny v rámci Európskej menovej únie a súčasným nahradením národných mien členských štátov európskej únie spoločnou oficiálnou menou euro.⁶

Za prelomový bod vo vedení menovej politiky na území SR považujeme vstup SR do Európskej únie (ďalej len „EÚ“). V súlade s Asociačnou dohodou, platnou od 1. februára 1995, SR mala povinnosť splniť viaceré požiadavky EÚ ešte pred samotným vstupom do EÚ. Za účelom zosúladienia príslušnej legislatívy na národnej úrovni s legislatívou EÚ, došlo k novelizácii zákona o NBS zákonom č. 149/2001 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 21/1992 Zb. o bankách v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o NBS 2001“). Zákon o NBS 2001 tak zakotvil viaceré zmeny, ktoré okrem iného poznačili aj oblasť bezprostredne súvisiacu s menovou politikou.

Prvá zmena smerovala k potrebe pozmeniť pôvodný hlavný cieľ menovej politiky. V tomto prípade už nešlo o udržiavanie stability meny, ale o udržiavanie cenovej stability. Nový cieľ menovej politiky je (aj v súčasnosti) upravený nasledovne: *„Udržiavanie cenovej stability, ktoré je hlavným cieľom centrálnej banky, spočíva v podporovaní makroekonomickej stability globálnej agregovanej cenovej hladiny prostredníctvom merania a regulovania celkového množstva (masy) peňazí v obehu v ekonomike. Ide vlastne o ekonomické podporovanie stability celkovej úrovne cien v ekonomike.“*⁷ Druhou zmenou došlo k zmene pôvodného právneho postavenia NBS. Pôvodne NBS bola, v súlade s čl. 56 Ústavy SR, definovaná ako emisná banka. Ústavný zákon č. 90/2001 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov, zosúladiť legislatívu SR s požiadavkami EÚ, čím došlo k úprave právneho postavenia NBS na úroveň centrálnej banky SR. Okrem toho sa NBS mala stať nezávislou centrálnou bankou SR⁸ disponujúcou právom

² PILCH, T.: Slovenská mena od svojho vzniku po dnešok (2.časť) Roky 1994 až 2000. In: Finančné trhy, máj 2005. Dostupné na: <http://www.derivat.sk/index.php?PageID=149> [online] [cit. 19.09.2022].

³ Bližšie k tomu pozri: POLÓNIOVÁ, A.: Aktuálny menový vývoj priorít zostáva stabilita Slovenskej koruny. In: BIATEC, 1998, roč. 6, č. 11, s. 2.

⁴ § 6 ods. 1 písm. (a) Zákona č. 566/1992 o Národnej banke Slovenska, v znení zákona č. 659/2007 Z. z. účinnému ku dňu 1.1.2008.

⁵ Bližšie k tomu pozri: čl. 5 ods. 4 písm. (a) organizačného poriadku Národnej banky Slovenska č. 87/2006 v znení dodatku č. 6 z 12. augusta 2006.

⁶ PILCH, T.: Slovenská mena od svojho vzniku po dnešok (2.časť) Roky 1994 až 2000. In: Finančné trhy, máj 2005. Dostupné na: <http://www.derivat.sk/index.php?PageID=149> [online] [cit. 19.09.2022].

⁷ HRČKA, Š.: Novelizované postavenie a činnosť Národnej banky Slovenska. In: BIATEC, 2001, roč. 9, č. 10, s.5 – 6. Bližšie k tomu pozri: KOTLEBOVÁ J., CHOVANCOVÁ B.: Medzinárodné finančné centrá, zmeny v globálnej finančnej architektúre. Bratislava: Iura Edition, 2010, s.166. KOTLEBOVÁ J., SOBEK O.: Menová politika, stratégie, inštitúcie a nástroje. Bratislava: Iura Edition, 2007, s.137.

⁸ Bližšie k nezávislosti NBS pozri: čl. 7 Protokolu č. 4 Zmluvy o EÚ a Zmluvy o fungovaní EÚ (v znení Lisabonskej zmluvy) o štatúte Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky.

vydávať všeobecne záväzné právne predpisy v rámci svojej pôsobnosti. Vyššie uvedené zmeny boli následne upravené v čl. 56 Ústavy SR.

3 VÝKON MENOVEJ POLITIKY NÁRODNOU BANKOU SLOVENSKA PO ROKU 2009

Po vstupe SR do EÚ v roku 2004 bol ďalším „cieľom“ vstup do eurozóny.⁹ Národný plán zavedenia eura v SR, ktorý bol prijatý uznesením vlády SR č. 525/2005 zo dňa 6. júla 2005 k Národnému plánu zavedenia eura v SR, posunul SR bližšie k členstvu v eurozóne.¹⁰

Dňa 1. januára 2009 vstúpila SR oficiálne do eurozóny. Vstupom SR do eurozóny došlo aj k zmene kompetencií NBS v oblasti menovej politiky. Rozhodovacie právomoci NBS v oblasti menovej politiky boli prenesené na ECB. NBS tak v súčasnosti participuje na spoločnej menovej politike, ktorú určuje ECB.¹¹

Rozhodovacími kompetenciami v súčasnosti disponuje Rada guvernérov ECB. Rada guvernérov pozostáva z prezidenta ECB a guvernérov všetkých národných centrálnych bánk členských štátov eurozóny. Guvernér NBS ako člen Rady guvernérov ECB sa podieľa na spolurozhodovaní v otázkach menovej politiky. Okrem iného, NBS sa spolupodieľa v analytickej oblasti, a to formou zapojenia sa do odbornej diskusie za účelom prípravy spoločných analytických materiálov. Ďalšou oblasťou participácie NBS je prognostická oblasť, v rámci ktorej sa NBS v spolupráci s ECB a ostatnými centrálnymi bankami eurozóny spolupodieľa na vypracovávaní makroekonomických predikcií. V oblasti rozhodovania v otázkach menovej politiky sa aplikuje princíp jednotného hlasu. Podstata tohto princípu spočíva v konzistentnosti komunikačnej politiky medzi ECB a centrálnymi bankami eurozóny pri interpretácii spoločných rozhodnutí Rady guvernérov ECB v oblasti menovej politiky.¹²

V dôsledku vyššie uvedených zmien, Banková rada NBS, v zmysle pôvodného znenia Zákona o NBS, už samostatne neurčuje menovú politiku SR, ale v súlade s organizačným poriadkom NBS určuje zásady postupu NBS a jej organizačných zložiek pri uskutočňovaní spoločnej európskej menovej politiky, a to v súlade s pravidlami platnými pre spoločnú európsku menovú politiku. V tejto súvislosti ustanovuje zásady činnosti a obchodov NBS a tiež schvaľuje zásady účasti NBS na kapitálových trhoch v tuzemsku a v zahraničí, emisie cenných papierov NBS a operácie s nimi, ako aj podmienky pre usmerňovanie platobnej bilancie SR.¹³

V dôsledku prenesenia časti svojich kompetencií v menovej politike na ECB, NBS stratila aj časť svojej suverenity v oblasti rozhodovania o potrebnom množstve bankoviek a mincí na území SR, ktoré je potrebné každoročne vytlačiť a rovnako tak rozhodovať vo veciach dizajnu eurobankoviek a sčasti aj euromincí. Hlavným dôvodom prenesenia tejto právomoci na ECB je to, že ECB zabezpečuje kontrolu, aby nedochádzalo k inflácii v dôsledku nadmerného počtu eurobankoviek a euromincí, ktoré sa môžu nachádzať v obehu členských štátov eurozóny.

V súlade s čl. 128 ods. 1 Zmluvy o fungovaní EÚ a čl. 16 Štatútu Európskeho systému centrálnych bánk a ECB, právo povoľovať vydávanie bankoviek v EÚ patrí výlučne Rade guvernérov ECB. Participácia NBS v oblasti emisie eurobankoviek spočíva v oprávnení NBS určovať ich potrebu na nasledujúci rok. NBS a rovnako tak aj ďalšie centrálné banky eurozóny predkladajú Rade guvernérov ECB odhad množstva potrebných eurobankoviek a euromincí na svojom území. Po vyhodnotení všetkých požiadaviek a odhadov celkového potrebného množstva eurobankoviek, ECB porovná výsledok s vlastným odhadom tempa rastu obeživa v eurozóne a prípadne ho zníži o prebytočné zásoby bankoviek, ktoré sa nachádzajú v centrálnych bankách eurozóny. Na základe vyššie uvedeného postupu ECB definitívne určí konečné množstvo bankoviek, ktoré musí eurosystém

⁹ Bližšie k tomu pozri: ÖLVECKÁ, V.: Vývoj menovej situácie na území dnešného Slovenska od 19. storočia až po zavedenie eura. Medzinárodná vedecká konferencia globalizácia a jej sociálno-ekonomické dôsledky. Dostupné na: <https://www.logistickymonitor.sk/images/prispevky/olvecka.pdf> [online] [cit. 20.09.2022].

¹⁰ Bližšie k tomu pozri: VLANKOVÁ, M.: Hotovostný peňažný obeh v SR v roku 2017. In: BIATEC, 2018, roč. 26, č. 12, s. 29 – 31.

¹¹ LACINA L. a kol. : Měnové integrace. Praha: C. H. Beck, 2007, s.308.

¹² KARASOVÁ, E.: Konzistentnosť komunikačnej politiky centrálnych bánk Eurosystému. In BIATEC, 2010, roč. 18, č. 2, s. 10 – 11.

¹³ Čl. 5 ods. 3 organizačného poriadku Národnej banky Slovenska č. 87/2006, v znení neskorších dodatkov.

vytlačiť. Na záver tohto procesu Rada guvernérov, formou uznesenia ECB, odsúhlasí výdaj bankoviek.

Obdobne ako v prípade eurobankoviek, oblasť schválenia objemu euromincí zostáva, v súlade s čl. 128 ods. 2 Zmluvy o fungovaní EÚ, v právomoci ECB. Aj v tomto prípade odhad potrebného množstva euromincí realizuje ECB na podklade predložených odhadov objemu euromincí, ktoré plánujú vydať národné centrálné banky eurozóny. Následne ECB vydáva rozhodnutie, ktorým schvaľuje každý rok objem emisie mincí platný pre nasledujúci kalendárny rok.¹⁴

ECB svojimi rozhodnutiami stanovuje maximálny objem emisie eurobankoviek a euromincí, ktorý členské štáty eurozóny nemôžu prekračovať bez predchádzajúceho súhlasu ECB.¹⁵

4 ZÁVER

Je možné konštatovať, že menová politika na území SR prešla v sledovanom období zásadnými zmenami. Obdobie do roku 2009 možno hodnotiť z hľadiska postavenia NBS ako nezávislé a autonómne vedenie menovej politiky na území SR. Napriek pôvodne stanovenému fixnému kurzu slovenskej koruny došlo, v dôsledku nepriaznivých ekonomických výkyvov, k použitiu floatingu, v dôsledku čoho NBS mohla používať jednotlivé priame a nepriame menové nástroje za účelom ovplyvňovania kurzu meny.

Zmeny v oblasti menovej politiky SR pokračovali prijatím Asociačnej dohody, ktorá viedla na území SR k veľkej novele Zákona o NBS. Od tohto bodu smerovala menová politika NBS k dosiahnutiu ďalších cieľov, ktorými boli vstup do EÚ a eurozóny. Vstupom SR do eurozóny došlo k významnej zmene v oblasti doterajšieho postavenia NBS v oblasti menovej politiky. Autonómia NBS sa zmenila na participáciu NBS a ECB v tejto oblasti. Aj v súčasnosti je výkon menovej politiky ponechaný ECB, ktorá v spolupráci s centrálnymi bankami eurozóny rozhoduje v otázkach použitia konkrétnych menových nástrojov. V rámci vyššie spomínanej spolupráce sa aplikuje princíp jednotného hlasu, ktorý umožňuje udržiavať konzistentnosť členov Rady guvernérov ECB v otázke spoločne prijímaných rozhodnutí v oblasti menovej politiky.

ECB zohráva kľúčovú úlohu aj v otázke určovania objemu emisií eurobankoviek a euromincí pre celú eurozónu. Na základe vopred predložených odhadov potrebného množstva eurobankoviek a euromincí vydáva ECB rozhodnutie, ktorým schvaľuje celkový objem eurobankoviek a euromincí na každý kalendárny rok samostatne. Hlavným dôvodom prenechania tejto právomoci ECB je zabránenie vzniku inflácie v dôsledku nadmerného množstva obeživa v členských štátoch eurozóny.

Použitá literatúra:

- HRČKA, Š.: Novelizované postavenie a činnosť Národnej banky Slovenska. In: BIATEC, 2001, roč. 9, č. 10, s.5 – 6. KOTLEBOVÁ J., CHOVANCOVÁ B.: Medzinárodné finančné centrá, zmeny v globalnej finančnej architektúre. Bratislava: Iura Edition, 2010. 484 s.
- KARASOVÁ, E.: Konzistentnosť komunikačnej politiky centrálnych bánk Eurosystemu. In BIATEC, 2010, roč. 18, č. 2, s. 10 – 11.
- KOTLEBOVÁ J., SOBEK O.: Menová politika, stratégie, inštitúcie a nástroje. Bratislava: Iura Edition, 2007. 317 s.
- LACINA L. a kol. : Měnové integrace. Praha: C. H. Beck, 2007. 536 s.
- ÖLVECKÁ, V.: Vývoj menovej situácie na území dnešného Slovenska od 19. storočia až po zavedenie eura. 19. Medzinárodná vedecká konferencia globalizácia a jej sociálno-ekonomické dôsledky. Dostupne na: <https://www.logistickymonitor.sk/images/prispevky/olvecka.pdf> [online]
- PILCH, T.: Slovenská mena od svojho vzniku po dnešok (2.časť) Roky 1994 až 2000. In: Finančné trhy, maj 2005. Dostupne na: <http://www.derivat.sk/index.php?PageID=149> [online]
- POLÓNIOVÁ, A.: Aktuálny menový vývoj prioritou zostáva stabilita Slovenskej koruny. In: BIATEC, 1998, roč. 6, č. 11, s. 2.
- VLNKOVÁ, M.: Hotovostný peňažný obeh v SR v roku 2017. In: BIATEC, 2018, roč. 26, č. 12, s. 29 – 31.

¹⁴ V súčasnosti je platné rozhodnutie ECB (EÚ) 2021/2255 zo 7. decembra 2021 o schválení objemu emisie mincí v roku 2022 (ECB/2021/54).

¹⁵ Recitál 4 rozhodnutia Európskej centrálnej banky z 11. decembra 2014 o schválení objemu emisie mincí v roku 2015 (ECB/2014/53) (2014/937/EÚ).

Oficiálna stránka Národnej banky Slovenska. Dostupné na: <http://www.nbs.sk/sk/menova-politika/menova-politika-nbs-do-roku-2009/1993-1999-nezavisla-mp-nbs> [online]

Organizačný poriadok Národnej banky Slovenska č. 87/2006 v znení dodatku č. 6 z 12. augusta 2006. Protokol č. 4 Zmluvy o EÚ a Zmluvy o fungovaní EÚ (v znení Lisabonskej zmluvy) o štatúte Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky.

Rozhodnutie ECB (EÚ) 2021/2255 zo 7. decembra 2021 o schválení objemu emisie mincí v roku 2022 (ECB/2021/54).

Rozhodnutie Európskej centrálnej banky z 11. decembra 2014 o schválení objemu emisie mincí v roku 2015 (ECB/2014/53) (2014/937/EÚ).

Zákon č. 566/1992 o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov

Kontaktné údaje:

JUDr. Yana Daudrikh, PhD.

yana.daudrikh@flaw.uniba.sk

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Šafárikovo námestie č. 6

810 00 Bratislava 1

Slovenská republika

FINANČNÉ SLUŽBY AKO PREDMET VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA V KONTEXTE LEGISLATÍVNYCH ZMIEN PRAVIDIEL VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA V ČASE

Maroš Katkovčín

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Abstract: The aim of the paper is to analyze the procedures that contracting authorities must follow when procuring financial services provided by the financial intermediaries to comply with the current legislative rules of public procurement in the Slovak Republic. The author particularly addresses the issue of change of the procedures prescribed by law for the public procurement of financial services because of legislative changes to the rules of public procurement, in order to evaluate the range of possibilities to procure financial services by the contracting authorities out of scope of public procurement procedures.

Abstrakt: Cieľom príspevku je analyzovať postupy, ktoré musia verejní obstarávatelia pri obstarávaní finančných služieb, ktorých poskytovateľmi sú finanční sprostredkovatelia, dodržať, aby ich postup bol v súlade s aktuálnym nastavením legislatívnych pravidiel verejného obstarávania v Slovenskej republike. Autor v príspevku osobitne adresuje otázku zmien zákonom predpísaných postupov verejného obstarávania finančných služieb v dôsledku legislatívnych zmien pravidiel verejného obstarávania, a to za účelom vyhodnotenia rozsahu možností obstarávať finančné služby verejnými obstarávateľmi mimo postupy verejného obstarávania.

Key words: financial services, financial intermediary, public procurement

Kľúčové slová: finančné služby, finančný sprostredkovateľ, verejné obstarávanie

1 ÚVOD

V prípade, ak akýkoľvek subjekt verejnej správy (štát, subjekt územnej samosprávy či akákoľvek právnická osoba v zriaďovateľskej pôsobnosti týchto subjektov; ďalej pre účely tohto príspevku v súvislosti s pravidlami verejného obstarávania len ako „**verejný obstarávateľ**“)¹ má záujem o obstaranie akéhokoľvek tovaru alebo služby, z titulu, že sa nákupy realizujú z verejných financií, postup nákupu a samotnej kontraktácie s dodávateľom je upravený špecifickými právnymi pravidlami, a to pravidlami verejného obstarávania. Existencia pravidiel verejného obstarávania má zabezpečiť predovšetkým hospodárnosť a transparentnosť vynakladania verejných prostriedkov.²

V prípade, ak verejný obstarávateľ má záujem o poskytnutie finančných služieb (t. j. služieb, ktoré poskytujú na finančnom trhu regulované subjekty – finanční sprostredkovatelia),³ vo všeobecnosti, pokiaľ to výslovne pôsobnosť zákona regulujúceho pravidlá verejného obstarávania nevyklučuje, aj výber poskytovateľa týchto špecifických služieb a uzatvorenie zmluvy o poskytnutí akejkoľvek finančnej služby medzi verejným obstarávateľom a poskytovateľom finančnej služby musí byť realizovaný v súlade s pravidlami verejného obstarávania.

¹ Pojem verejný obstarávateľ v texte príspevku obsahovo pokrýva rôznu množinu subjektov v závislosti od právnej úpravy pravidiel verejného obstarávania platnej a účinnej v príslušnom období.

² LUKÁČKA, P.; KUBOLEK, P.: Contractual terms and conditions in the context of the public procurement principles and legal competence of the Public Procurement Office in Slovakia. [online]. In: Bratislava Law Review, 2018, 2 (2). s. 119.

³ Výpočet regulovaných subjektov – finančných sprostredkovateľov obsahuje § 1 ods. 3 písm. a) zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý tieto subjekty legálne označuje ako dohliadané subjekty finančného trhu.

Problematika obstarávania finančných služieb postupom verejného obstarávania zo strany verejného obstarávateľa predstavuje oblasť právnych vzťahov, ktorá nie je častým predmetom výskumu, pričom odborná spisba v tejto oblasti tvoriacej prienik finančného práva (konkrétne jeho pododvetvia, práva finančného trhu) a práva verejného obstarávania (ako súčasť hospodárskeho práva a v širšom ponímaní obchodného práva s prvkami verejného práva, predovšetkým správneho práva) prakticky absentuje, a to nielen v podmienkach Slovenskej republiky (ďalej len „SR“), ale aj v širšom kontexte.⁴

Našou základnou motiváciou k spracovaniu príspevku analyzujúceho finančné služby ako predmet verejného obstarávania v čase je skutočnosť, že napriek tomu, že vo všeobecnosti predpokladáme, že sa na obstarávanie finančných služieb minimálne v režime aktuálnej právnej úpravy pravidiel verejného obstarávania vzťahujú pravidlá verejného obstarávania, z verejných zdrojov (predovšetkým Vestník verejného obstarávania a najrozšírenejšie platformy, prostredníctvom ktorých sú verejné obstarávania zo strany verejných obstarávateľov administrované) je možné dohľadať absolútne minimum informácií o verejných obstarávaníach, ktorých predmetom boli finančné služby. Uvedený záver potvrdzuje aj nami realizovaná kvantitatívna analýza dát o verejných obstarávaníach na finančné služby z databázy UVOstat⁵ za obdobie od roku 2013 do 31. 8. 2022, z ktorej vyplýva, že v tomto období bolo celkovo 755 verejných obstarávaní vyhlásených zverejnením oznámenia o vyhlásení verejného obstarávania/výzvy na predkladanie ponúk vo Vestníku verejného obstarávania, ktoré obsahovali v rámci identifikácie predmetu verejného obstarávania CPV kód z oblasti finančných služieb, pričom z týchto sa absolútna väčšina týkala obstarania poisťovacích služieb (bližšie Tabuľka č. 1 nižšie).

Typ finančnej služby	Počet verejných obstarávaní ⁶	Podiel
Poisťovacie služby	711	94,17 %
Zabezpečenie služieb súvisiacich s nákupom a dodávkou elektriny a plynu	27	3,58 %
Lízing (finančný + operatívny)	9	1,19 %
Refinancovanie úverov a úverové služby	3	0,40 %
Platobné služby (prijímanie platieb a zúčtovanie)	2	0,26 %

Tabuľka 1: Kvantitatívna analýza dát o verejných obstarávaníach na finančné služby v období od roku 2013 do 08/2022 (zdroj: <https://www.uvostat.sk/>, vlastné spracovanie)

V nadväznosti na uvedené predpokladáme, že dôvody uvedeného zistenia môžu spočívať v tom, že sa zákonné pravidlá regulujúce verejné obstarávanie na obstarávanie väčšiny druhov finančných služieb neaplikujú (t. j. finančné služby nespádajú do pôsobnosti pravidiel verejného obstarávania), prípadne v tom, že ak sa aj na finančné služby pravidlá verejného obstarávania vzťahujú, finančné limity determinujúce otvorenosť postupu verejného obstarávania umožňujú finančné služby zväčša obstarávať bez otvorenej verejnej výzvy na predkladanie ponúk (napr. priamym zadáním poskytovateľovi finančnej služby bez nutnosti postup verejného obstarávania zverejniť). Za účelom verifikácie týchto predpokladov bola predmetom nášho výskumu (i) pôsobnosť zákonných pravidiel regulujúcich verejné obstarávanie vo vzťahu k finančným službám v čase od vzniku SR do súčasnosti, a (ii) finančné limity obstarávania finančných služieb v čase od vzniku SR do súčasnosti. Cieľom výskumu bola snaha o identifikáciu zmien zákonom predpísaných postupov

⁴ V tejto súvislosti je možné napríklad dať do pozornosti článok ambiciózne spájajúci právo finančného trhu a právo verejného obstarávania, ktorého predmetom je analýza možností využitia FinTech (finančných technológií) pri verejnom obstarávaní, konkrétne v podobe platforiem na administráciu verejných obstarávaní založených na FinTech riešeniach: BRYANE, M.: How Should Public Procurement Law Deal With FinTech? [online]. 2021. 51 s. [citované dňa 8.10.2022].

⁵ <https://www.uvostat.sk/>

⁶ Počet verejných obstarávaní v Tabuľke 1 je o 3 nižší ako celkový počet verejných obstarávaní na finančné služby v danom období, nakoľko tieto boli zrejme nesprávne ako verejné obstarávania na finančné služby zo strany verejných obstarávateľov zakategorizované.

verejného obstarávania finančných služieb v dôsledku legislatívnych zmien pravidiel verejného obstarávania v SR za účelom vyhodnotenia rozsahu možností obstarávať finančné služby verejnými obstarávateľmi mimo postupy verejného obstarávania.

2 LEGISLATÍVNY VÝVOJ PRAVIDIEL VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA V KONTEXTE OBSTARÁVANIA FINANČNÝCH SLUŽIEB V SR V ČASE

V rámci legislatívneho vývoja pravidiel verejného obstarávania v právnych podmienkach SR v období od vzniku SR (t. j. od 1. 1. 1993) do súčasnosti identifikujeme celkovo 5 základných míľnikov reprezentovaných prijatím novej zákonnej normy (právneho predpisu) komplexne regulujúcej pravidlá verejného obstarávania (viď. Tabuľka č. 2). Tieto míľniky právnej regulácie pre prehľadnosť súčasne používame aj pri analýze pôsobnosti a finančných limitov zákonných pravidiel regulujúcich verejné obstarávanie vo vzťahu k finančným službám v čase (podkapitola 2.1 a 2.2 tohto príspevku).

Dátum účinnosti	Právny predpis
1. 1. 1994	zákon NR SR č. 263/1993 Z. z. o verejnom obstarávaní tovarov, služieb a verejných prác (Zákon o verejnom obstarávaní); ďalej len „ Zákon o verejnom obstarávaní účinný od 1994 “
1. 1. 2000	zákon č. 263/1999 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov; ďalej len „ Zákon o verejnom obstarávaní účinný od 2000 “
1. 1. 2004	zákon č. 523/2003 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov; ďalej len „ Zákon o verejnom obstarávaní účinný od 2004 “
1. 2. 2006	zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov; ďalej len „ Zákon o verejnom obstarávaní účinný od 2006 “
18. 4. 2016	zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov; ďalej len „ Zákon o verejnom obstarávaní účinný od 2016 “

Tabuľka 2: Legislatívny vývoj pravidiel verejného obstarávania v SR v čase (vlastné spracovanie)

Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že zákonné pravidlá regulujúce verejné obstarávanie sa od vzniku SR do súčasnosti sprísňovali a formalizovali (t. j. širší okruh nákupov z verejných prostriedkov podliehal pravidlám verejného obstarávania, ktoré sa aj z hľadiska aplikovaného postupu verejného obstarávania formalizovali s cieľom dosiahnutia transparentnosti a širokej hospodárskej súťaže), pričom najvýznamnejšie zmeny a posun je badať v rámci Zákona o verejnom obstarávaní účinného od 2006 a Zákona o verejnom obstarávaní účinného od 2016 v súvislosti s implementáciou smerníc Európskej únie o verejnom obstarávaní do právneho poriadku SR.⁷

2.1 Pôsobnosť zákonných pravidiel regulujúcich verejné obstarávanie vo vzťahu k finančným službám v čase

Obdobný trend ako bol identifikovaný vo všeobecnosti, t. j. sprísňovanie a formalizovanie procesov verejného obstarávania v čase, je možné rovnako pozorovať osobitne vo vzťahu k obstarávaniu finančných služieb (viď. Tabuľka č. 3). Obstarávanie finančných služieb bolo prakticky až do účinnosti Zákona o verejnom obstarávaní účinného od 2000 v celom rozsahu mimo pravidiel regulujúcich verejné obstarávanie, čo súviselo s nízkou formalizáciou a precíznosťou pravidiel verejného obstarávania ako takých. Od roku 2000 došlo k obráteniu legislatívnej paradigmy v zmysle, že vo všeobecnosti obstarávanie finančných služieb spadalo do pôsobnosti pravidiel verejného obstarávania, ak príslušný zákon o verejnom obstarávaní nestanovil inak. V súčasnom právnom stave

⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/18/ES z 31. marca 2004 o koordinácii postupov zadávania verejných zákaziek na práce, verejných zákaziek na dodávku tovaru a verejných zákaziek na služby resp. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ z 26 februára 2014 o verejnom obstarávaní a o zrušení smernice 2004/18/ES.

sa postupom podľa Zákona o verejnom obstarávaní účinného od 2016 spravuje obstaranie prakticky všetkých finančných služieb, okrem úverov a pôžičiek, ako aj špecializovaných obchodov a vybraných kategórií zákaziek v oblasti obrany a bezpečnosti a poskytovateľov poštových služieb.

Účinnosť právnej úpravy	Pôsobnosť príslušného zákona o verejnom obstarávaní vo vzťahu k obstarávaniu finančných služieb
od 1. 1. 1994 do 31. 12. 1999	Zákon o verejnom obstarávaní účinný od 1994: <ul style="list-style-type: none"> • finančné služby osobitne neriešené (režim „všeobecných“ služieb) • pravidlá verejného obstarávania málo formalizované a <i>de facto</i> na obstarávanie finančných služieb neaplikované
od 1. 1. 2000 do 31. 12. 2003	Zákon o verejnom obstarávaní účinný od 2000 sa nevzťahuje na: <ul style="list-style-type: none"> • finančné služby Národnej banky Slovenska (ďalej len „NBS“) a finančné služby spojené s emisiou, predajom, nákupom a prevodom cenných papierov (s účinnosťou od 1. 1. 2003)⁸ <p>Ostatné finančné služby sa obstarávajú postupmi podľa Zákona o verejnom obstarávaní účinného od 2000.</p>
od 1. 1. 2004 do 31. 1. 2006	Zákon o verejnom obstarávaní účinný od 2004 sa nevzťahuje na: <ul style="list-style-type: none"> • finančné služby NBS (činnosti vykonávané NBS), finančné služby spojené s emisiou, predajom, nákupom a prevodom cenných papierov a zmluvy na finančné služby, ktoré sa uzavierajú v tom istom čase ako sa uzatvárajú zmluvné vzťahy na nadobúdanie vlastníctva alebo nájmu nehnuteľností⁹ <p>Ostatné finančné služby sa obstarávajú postupmi podľa Zákona o verejnom obstarávaní účinného od 2004.</p>
od 1. 2. 2006 do 17. 4. 2016	Zákon o verejnom obstarávaní účinný od 2006 sa nevzťahuje na: <ul style="list-style-type: none"> • finančné služby súvisiace s emisiou, predajom, nákupom alebo prevodom cenných papierov alebo iných finančných nástrojov alebo vykonávanie ďalších operácií na finančných trhoch, najmä operácie s cieľom získať peňažné prostriedky alebo vlastné zdroje financovania • na zadávanie zákazky, ktorá priamo súvisí so službami NBS • zákazku v oblasti obrany a bezpečnosti, ktorej predmetom sú finančné služby okrem poisťovacích služieb (s účinnosťou od 9. 3. 2012)¹⁰ <p>Ostatné finančné služby sa obstarávajú postupmi podľa Zákona o verejnom obstarávaní účinného od 2006.</p>
od 18. 4. 2016	Zákon o verejnom obstarávaní účinný od 2016 sa nevzťahuje na:

⁸ § 2 ods. 3 písm. m) a n) Zákona o verejnom obstarávaní účinnom od 2000.

⁹ § 2 ods. 5 písm. j), k) a m) Zákona o verejnom obstarávaní účinnom od 2004.

¹⁰ § 1 ods. 2 písm. j), k) a x) Zákona o verejnom obstarávaní účinnom od 2006.

	<ul style="list-style-type: none"> • finančné služby súvisiace s emisiou, predajom, nákupom alebo prevodom cenných papierov alebo iných finančných nástrojov, služby NBS, služby Európskej centrálnej banky alebo inej centrálnej banky a operácie v rámci EUROVALu • úver alebo pôžičku bez ohľadu na to, či súvisí s emisiou, predajom, kúpou alebo prevodom cenných papierov alebo iných finančných nástrojov • zákazku v oblasti obrany a bezpečnosti, ktorej predmetom sú finančné služby okrem poisťovacích služieb • u verejných obstarávateľov vykonávajúcich poštové služby aj finančné služby zodpovedajúce kódom slovníka obstarávania 66100000-1 až 66720000-3¹¹ <p>Ostatné finančné služby sa obstarávajú postupmi podľa Zákona o verejnom obstarávaní účinného od 2016.</p>
--	--

Tabuľka 3: Pôsobnosť zákonných pravidiel regulujúcich verejnú obstarávanie vo vzťahu k finančným službám v čase (vlastné spracovanie)

Z vyššie uvedeného teda vyplýva, že sa náš základný predpoklad vo vzťahu k pôsobnosti pravidiel regulujúcich verejnú obstarávanie na obstaranie finančných služieb nepotvrdil, nakoľko **vo všeobecnosti finančné služby (až na výnimky) od roku 2000 spadajú do pôsobnosti právnych predpisov regulujúcich pravidlá verejného obstarávania**, a teda nie je možné tieto služby obstarávať v režime mimo pravidiel verejného obstarávania.

2.2 Finančné limity zákonných pravidiel regulujúcich verejnú obstarávanie vo vzťahu k finančným službám v čase

Finančné limity vo všeobecnosti determinujú, akým postupom verejného obstarávania sa konkrétny nákup musí realizovať, t. j. či ide o nadlimitnú zákazku, podlimitnú zákazku, zákazku s nízkou hodnotou či eventúálne zákazku, na ktorú sa z dôvodu minimálneho objemu ani pravidlá verejného obstarávania nevzťahujú (v prípade aktuálne platného Zákona o verejnom obstarávaní účinného od 2016 sa na zákazky, ktorých predpokladaná hodnota je nižšia ako 5 000 eur v priebehu kalendárneho roka alebo počas platnosti zmluvy, ak sa zmluva uzatvára na dlhšie obdobie ako kalendárny rok, Zákon o verejnom obstarávaní účinný od 2016 nevzťahuje).¹² Pre účely posúdenia, aký finančný limit konkrétna zákazka spĺňa, slúži predpokladaná hodnota zákazky, t. j. predpokladaná hodnota poskytnutého protiplnenia za realizáciu zákazky zo strany verejného obstarávateľa vybranému dodávateľovi.¹³ Správne stanovenie predpokladanej hodnoty zákazky má následne významné dôsledky vo vzťahu k správnosti a hlavne zákonnosti postupu verejného obstarávateľa.¹⁴ V aktuálnom právnom stave finančné limity na základne splnomocnenia v Zákone o verejnom obstarávaní účinnom od 2016 a v rámci zákonných medzí stanovuje Úrad pre verejnú obstarávanie formou vyhlášky, pričom súčasne v rámci všeobecnej a metodologickej činnosti publikuje aktuálne nastavenie finančných limitov prehľadne formou všeobecného metodického usmernenia.

Z nami vykonanej analýzy aplikovateľných pravidiel verejného obstarávania od vzniku SR do súčasnosti vyplýva, že **na obstarávanie finančných služieb v prípade, ak spadajú do pôsobnosti zákonných pravidiel regulujúcich verejnú obstarávanie, sa aplikujú všeobecné finančné limity**

¹¹ § 1 ods. 2 písm. h), ac) a ods. 3 písm. c) Zákona o verejnom obstarávaní účinného od 2016.

¹² § 1 ods. 14 Zákona o verejnom obstarávaní účinného od 2016.

¹³ Pravidlá výpočtu a stanovenia predpokladanej hodnoty zákazky sú v súčasnosti presne popísané priamo v § 6 Zákona o verejnom obstarávaní účinného od 2016.

¹⁴ K priamym právnym implikáciám stanovenia predpokladanej hodnoty zákazky bližšie odkazujeme na: KATKOVČIN, M.; MAKÚCH, M.: Stanovenie predpokladanej hodnoty zákazky - základný determinant úspešnosti procesu verejného obstarávania. In: Verejnú obstarávanie – právo a prax. Roč. 7, č. 4. s. 21 – 22.

verejného obstarávania na služby, a teda v tomto zmysle obstarávanie finančných služieb nepredstavuje žiadne špecifikum vo vzťahu k aplikovateľným finančným limitom.

3 ZÁVER

V tomto príspevku sme analyzovali pôsobnosť zákonných pravidiel regulujúcich verejné obstarávanie vo vzťahu k finančným službám v čase od vzniku SR do súčasnosti a finančné limity obstarávania finančných služieb v čase od vzniku SR do súčasnosti, a to s cieľom analyzovať postupy, ktoré musia verejní obstarávatelia pri obstarávaní finančných služieb, ktorých poskytovateľmi sú finanční sprostredkovatelia, dodržať, aby ich postup bol v súlade s aktuálnym nastavením legislatívnych pravidiel verejného obstarávania. Z vykonanej chronologickej analýzy príslušnej právnej úpravy pravidiel verejného obstarávania od vzniku SR do súčasnosti vyplýva, že od roku 2000 sa vo všeobecnosti na obstarávanie finančných služieb verejnými obstarávateľmi vzťahujú zákonné pravidlá verejného obstarávania, a to v režime obstarávania všeobecných služieb. Rovnaký záver konštatujeme aj vo vzťahu k aplikovateľnosti finančných limitov, vo vzťahu ku ktorým obstarávanie finančných služieb nevykazuje žiadne špecifiká v porovnaní s obstarávaním akýchkoľvek iných služieb.

Skutočnosť, že verejne nie je možné dohľadať veľa zákaziek, ktorých predmetom bolo poskytovanie finančných služieb, sa podľa nášho názoru dá pripísať tomu, že z hľadiska finančných limitov absolútna väčšina týchto zákaziek spadá do najmenej formalizovaných postupov verejného obstarávania (zákazka s nízkou hodnotou prípadne zákazka, na ktorej obstaranie sa nevzťahuje Zákon o verejnom obstarávaní účinný od 2016 z dôvodu výšky predpokladanej hodnoty zákazky nepresahujúcej 5 000 eur), a teda je obstarávaná na základe uzatvorenej (neverejnej) výzvy priamym oslovením jedného či niekoľkých subjektov v súlade s interným nastavením pravidiel verejného obstarávania konkrétneho verejného obstarávateľa. V tejto súvislosti by ďalším predmetom výskumu mohla byť kvalitatívna forma výskumu (napr. dotazník) medzi verejnými obstarávateľmi vo vzťahu k praktikám obstarávania finančných služieb s cieľom apelovania na verejných obstarávateľov dobrovoľne využívať otvorenejšie postupy verejného obstarávania finančných služieb, a to za účelom zvýšenia úrovne hospodárskej súťaže na strane potenciálnych dodávateľov a dosiahnutia potenciálne kvalitnejšieho a ekonomicky efektívnejšieho plnenia pre verejného obstarávateľa.

Použitá literatúra:

- BRYANE, M.: How Should Public Procurement Law Deal With FinTech? [online]. 2021. 51 s. Dostupné na internete: [<https://www.researchgate.net/publication/357254110>].
- KATKOVIČIN, M.; MAKUCH, M.: Stanovenie predpokladanej hodnoty zákazky - základný determinant úspešnosti procesu verejného obstarávania. In: Verejné obstarávanie – právo a prax. Roč. 7, č. 4. s. 20 – 22.
- LUKÁČKA, P.; KUBOLEK, P.: Contractual terms and conditions in the context of the public procurement principles and legal competence of the Public Procurement Office in Slovakia. [online]. In: Bratislava Law Review, 2018, 2 (2). s. 119 – 126. DOI: <https://doi.org/10.46282/blr.2018.2.2.113>

Legislatíva:

- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/18/ES z 31. marca 2004 o koordinácii postupov zadávania verejných zákaziek na práce, verejných zákaziek na dodávku tovaru a verejných zákaziek na služby
- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ z 26 februára 2014 o verejnom obstarávaní a o zrušení smernice 2004/18/ES
- zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- zákon č. 263/1999 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- zákon č. 523/2003 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov
- zákon č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- zákon NR SR č. 263/1993 Z. z. o verejnom obstarávaní tovarov, služieb a verejných prác (Zákon o verejnom obstarávaní)

Kontaktné údaje:

Mgr. Ing. Maroš Katkovčín, PhD.
maros.katkovcin@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra finančného práva
Šafárikovo nám. č. 6
818 05 Bratislava
Slovenská republika

REGULÁCIA A PREMENY FINANČNÉHO PRÁVA V OBLASTI PRED LEGALIZÁCIOU PRÍJMOV Z TRESTNEJ ČINNOSTI S DOPADOM NA HOSPODÁRSKE SUBJEKTY

František Wágner

IUS HUMANI, o. z.

Abstract: Analysis of regulatory law in the area of „AML“ with impact on economic entities and current application practice.

Abstrakt: Analýza regulačného práva v oblasti "AML" s dopadom na hospodárske subjekty a aktuálnu aplikačnú prax.

Key words: financial law, AML, legalization, protection, regulation, economic transaction

Kľúčové slová: finančné právo, AML, legalizácia, ochrana, regulácia, hospodárska transakcia

1 ÚVOD

Príspevok je zameraný na základné problémy výkladu a aplikácie AML regulačného práva s dopadom na hospodárske subjekty. Poukazuje na aktuálny vývoj, premeny a trendy v tejto oblasti regulačného práva.

Regulačná AML legislatíva je veľmi potrebná a tento príspevok nezľahčuje jej dôležitú úlohu a postavenie v boji proti praniu špinavých peňazí. Avšak poukazuje na problémy aplikačnej praxe vo vzťahu k aktuálnym základným okruhom problémov, ktoré dnešný svet prináša. Ukazuje tiež na nedostatočnú súčinnosť a koordináciu orgánov dohľadu so súkromným sektorom.

Potreba regulácie a legislatívnej úpravy v oblasti ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti (ďalej tiež ako „AML“) vyplýva z vývoja udalostí a okolností nie len dnešného sveta. Základným okruhom problematiky, na ktorú reflektuje legislatíva AML je najmä:

- a) samotné správanie hospodárskych subjektov (snaha obchádzať zákon a platné právo),
- b) vonkajšie „vis major“ faktory (Covid19 a vojnové konflikty),
- c) technologický pokrok a digitalizácia (sofistikované formy legalizácie).

Kým protiprávne konanie hospodárskych subjektov má za následok čoraz viac sprísnenú a rigidnú právnu úpravu AML legislatívy a dohľadu (nie iba v daňovej oblasti), vonkajšie faktory, najmä vojna na Ukrajine majú dopad na sankčnú politiku EÚ a zmenu v niektorých základných stratégiách AML legislatívy. ¹ Technologický pokrok a digitalizácia, ktorá sa naplno prejavila počas pandémie Covid19, mala dopad na presun podozrivých transakcií a podvodov do digitálneho priestoru. Digitalizácia odkryla témy ako napríklad počítačová kriminalita, potreba regulácie kryptomien. ² Normatívna úroveň AML legislatívy je tak čoraz viac prísnejšia. Avšak značne neprehľadná a nezrozumiteľná, čo vytvára značný priestor na svojvoľu pri výklade a aplikácii, čo má negatívny dopad na hospodárske subjekty súkromného sektora.

2 PREČO POTREBUJEME AML LEGISLATÍVU

Podľa Komisie, sa asi 1 % ročného HDP EÚ, teda približne 160 miliárd €, podieľa na podozrivých finančných činnostiach, ako sú pranie špinavých peňazí spojené s korupciou, obchodovanie so zbraňami a s ľuďmi, obchodovanie s drogami, daňové úniky a podvody,

¹ Napríklad zmena AML legislatívy zákazu obchodovania alebo zvýšenej starostlivosti pri zbrojárskom a obrannom priemysle, pred a po vypuknutí vojnového konfliktu na Ukrajine.

² Severná Kórea financuje prevažnú časť svojho jadrového programu hackerskými útokmi a kradnutím kryptomien, za týmto účelom KLDR zriadila vlastné centrum IT odborníkov.

financovanie terorizmu a iné nezákonné činnosti, ktoré ovplyvňujú občanov EÚ v ich každodennom živote.

Podľa Europolu, sa za obdobie rokov 2010 – 2014 na úrovni EÚ dočasne zhabalo alebo zaistilo 2,2 % odhadovaného výnosu z trestnej činnosti a skonfiškovalo iba 1,1 % zisku z trestnej činnosti. To znamená, že 98,9 % odhadovaného zisku z trestnej činnosti sa neskonfiškovalo a zostáva k dispozícii páchatelom/zločincim.

Jednotka pre zvláštne úlohy v oblasti finančných opatrení (FATF)³ v máji 2020 varovala, že nárast trestnej činnosti súvisiacej s ochorením COVID-19, ako sú podvody, počítačová kriminalita a nesprávne smerovanie a využívanie štátnych prostriedkov a medzinárodnej finančnej pomoci, vytvára nové zdroje príjmov pre nezákonných aktérov. Europol takisto varoval pred spôsobmi, akými zločinci rýchlo využili príležitosti na využitie krízy, a to prispôbením spôsobu svojho fungovania a rozvíjaním nových trestných činností, najmä prostredníctvom počítačovej kriminality, podvodov, falšovania a organizovanej majetkovej trestnej činnosti. Európsky orgán pre bankovníctvo (EBA) vydal konkrétne odporúčania pre príslušné vnútroštátne orgány, aby spolupracovali s povinnými subjektmi s cieľom identifikovať a zmierniť konkrétne riziká v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu vyplývajúce zo šírenia ochorenia COVID-19 a prispôbili svoje nástroje dohľadu.

Medzi jurisdikcie, ktoré sú celosvetovo na prvých 10 priečkach v oblasti utajenia podľa ukazovateľa daňovej netransparentnosti siete pre daňovú spravodlivosť, sú dva členské štáty EÚ, ďalšie dva štáty sú v Európe a dve sú zámorské územia bývalého členského štátu EÚ. Boj proti praniu špinavých peňazí a korupcii v daňovej oblasti sa preto musí začať v rámci EÚ.⁴

S poukazom na uvedené, zhodne dospějeme k záveru, že je potrebné proti týmto praktikám aktívne a efektívne bojovať. Odhaľovať legalizáciu príjmov z trestnej činnosti a predchádzať a odhaľovať financovanie terorizmu.

3 APLIKÁCIA A VÝKLAD PRÁVA V OBLASTI AML

Pri výklade a aplikácii AML práva je treba upriamiť pozornosť na tri podstatné veci. Prvou je postavenie medzinárodného práva s národnou legislatívou. Druhou je právny rámec a kvalita transpozície eu práva do národnej legislatívy. Treťou je samotný výkon práva prostredníctvom dohľadu.

Vo vzťahu k postaveniu medzinárodného práva, podľa právneho poriadku je treba upriamiť pozornosť na ústavný príkaz zakotvený v Čl. 7 ods. 5⁵ ústavy v spojení s Čl. 2 ods. 2 ústavy.⁶ Článok 7 ods. 5 ústavy stanovuje príkaz prednosti medzinárodných zmlúv pred národným právom. Prednosť medzinárodných zmlúv pred vnútroštátnym právom je možné vyvodiť z čl. 29 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve, podľa ktorého sa zmluvná strana nemôže dovolávať ustanovení svojho vnútroštátneho práva ako dôvodu pre neplnenie medzinárodnej zmluvy.⁷

Zásadný dopad na vnútroštátnu právnu úpravu v oblasti AML následne má aj kvalita transpozície príslušnej legislatívy EÚ. Transpozícia do národných právnych predpisov je často nedostatočná a nezrozumiteľná, čo má negatívny dopad na výklad a aplikáciu práva. Často je svojvoľná, nad rámec medzinárodného práva. Aplikáciu a výklad AML práva je treba uplatňovať v širšom kontexte, nie je to zužujúco len o zákone č. 297/2008 Z.z. a jeho aplikácii, ktorú primárne v podmienkach Slovenskej republiky presadzuje prevažne regulačný orgán Finančná spravodajská jednotka PZ (pri dohľadových subjektoch aj regulátor ako Národná banka Slovenska, prípadne EBA alebo ESMA).

³ Finančná akčná skupina (Financial Action Task Force – FATF)

⁴ zdroj: Uznesenie Európskeho parlamentu z 10. júla 2020 o komplexnej politike Únie na predchádzanie praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu – akčný plán Komisie a o ďalšom nedávnom vývoji (2020/2686(RSP)).

⁵ Článok 7 ods. 5 Ústavy SR: “Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.”.

⁶ Článok 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky: “Štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.”.

⁷ DRGONEC J., Ústava Slovenskej republiky. Komentár, 3. vydanie, Január 2012, s. 242, 243, ISBN: 80-89122-73-8.

Všeobecne, kým Čl. 7 ods. 5 ústavy prikazuje orgánom verejnej moci, ktoré vykonávajú AML legislatívu a dohľad, pri aplikácii práva prednostne uplatňovať právne normy medzinárodných zmlúv pred národnou legislatívou, tak Čl. 2 ods. 2 ústavy upravuje jednu zo základných zásad, ktorá sa musí pri výkone práva orgánmi verejnej moci dodržiavať, a to je princíp legality. Legalita, alebo aj zákonnosť je adresovaná orgánom verejnej moci, pri výkone svojich právomocí v oblasti dohľadu AML regulácie správnym orgánom. V podmienkach Slovenskej republiky sú týmito správnymi orgánmi AML dohľadu, Finančná spravodajská jednotka Prezídia Policajného zboru SR a Úsek dohľadu a finančnej stability Národnej banky Slovenska, ktorý je útvaram dohľadu nad finančným trhom. Správne orgány vykonávajú svoje právomoci AML dohľadu k plneniu zákonných povinností a príslušnej AML legislatíve voči subjektom označovaným ako „Povinné osoby“. ⁸ Rozsah povinných osôb je pomerne široký a stále sa rozširuje. Je to dôsledok neustáleho nárastu oblastí podnikania, ktoré si vyžadujú reguláciu a dohľad, nie iba z pohľadu objemu finančných transakcií, ale aj z pohľadu povahy, predmetu podnikania hospodárskych subjektov, kde sa presúvajú obchodné a finančné transakcie. Právna úprava zoznamu subjektov a služieb „Povinné osoby“ je pomerne rigidná a upravuje zoznam taxatívnym spôsobom. Vymenúva subjekty a služby, ktoré spadajú pod pojem „Povinná osoba“. Pri zákonnej úprave „Povinné osoby“ v spojení s výkonom najmä AML dohľadu je pri subjektoch označených ako „banka“ ⁹ a „finančná inštitúcia“ ¹⁰, podľa platnej legislatívy aktuálne problémom kolízia dvoch osobitných zákonov, ktoré majú povahu lex specialis. Týmito osobitnými zákonmi pre vyššie uvedené Povinné osoby v rámci AML dohľadu, sú osobitný zákon č. 297/2008 Z.z. a zákon č. 747/2004 Z.z., ktorý upravuje výkon dohľadu nad finančným trhom, a to práve aj pre subjekty finančného trhu. Subjektami finančného trhu, pod dohľadom podľa lex specialis zákona č. 747/2004 Z.z. sú najmä banky a finančné inštitúcie. Ale aj subjekty finančného sprostredkovania podľa osobitného zákona č. 186/2009 Z.z. (najmä finanční agenti a sprostredkovatelia). Táto kolízia a duplicita právnej úpravy, má pre vyššie uvedené subjekty finančného trhu za následok dohľad v AML oblasti dvoma správnymi orgánmi. Takáto úprava a výkon dohľadu môže vyvolať aj duplicitné správne trestanie v tej istej veci, čo je zásah do ústavnej zásady ne bis in idem, a môže vyvolávať potenciálne kompetenčné spory. Otvorenou otázkou v oblasti aplikácie a výkladu AML práva tiež ostáva záväznosť normotvornej činnosti týchto dvoch správnych orgánov dohľadu. Najmä vo vzťahu k právnym aktom podzákonnej právnej normotvorby, ktorá má odporúčací charakter, ako sú napríklad rôzne Usmernenia, Opatrenia a Metodické pokyny, postupy, na ktoré sa však tieto správne orgány pri výkone AML dohľadu a správnom trestaní, to je pri ukladaní sankcií za správne delikty odvolávajú, a to ako na všeobecne záväzné pravidlá. Pri týchto právnych aktoch však absentuje zákonné splnomocnenie. Sú chápané ako tzv.: „best practices“ – dobré praktiky (anglicky aj známe ako akty „soft law“). Aj v tejto oblasti, aplikácie a výkladu AML legislatívy, sme tak svedkami rozpinania výkonnej moci do zákonodarnej moci, práve normotvornou činnosťou orgánov dohľadu.

V aplikačnej praxi sa výkon AML činnosti zameriava najmä ¹¹ na plnenie zákonných povinností Programu vlastnej činnosti povinnej osoby. ¹² Častejšie sa začínajú správne orgány orientovať na výkon AML činností v praxi, nie iba na kontrolu úrovne ich teoretickej znalosti. Túto zmenu v kontrole dodržiavania dokladajú najnovšie rozhodnutia Finančnej spravodajskej jednotky, ktoré sú zverejnené na webovom sídle tohto správneho orgánu. ¹³ Okrem samotnej povinnosti vypracovať a aktualizovať program vlastnej činnosti, sa kontrola dohľadu čoraz častejšie zameriava na aplikáciu takéhoto programu do samotných procesov prevádzky a činnosti povinnej osoby. Odborná príprava zamestnancov a školenia musia byť aplikované a zavedené do praxe, bežnej prevádzky povinnej osoby. Povinná osoba musí vedieť preukázať, ktorá osoba, zamestnanec a ako svoje teoretické znalosti uplatňuje v prevádzke, procesoch a činnosti dohliadaného subjektu. Ak zamestnanec neprejde pri školení AML testom, musí vedieť povinná osoba preukázať, že takáto

⁸ právna úprava „Povinné osoby“ je upravená v ustanovení § 5 zákona č. 297/2008 Z.z.

⁹ § 5 ods. 1, písm. a) zákona č. 297/2008 Z.z.

¹⁰ § 5 ods. 1, písm. b) zákona č. 297/2008 Z.z.

¹¹ AML dohľad sa okrem Programu vlastnej činnosti zameriava aj na kategorizáciu pri identifikácii klienta a výkon AML starostlivosti

¹² Program vlastnej činnosti povinnej osoby upravuje ustanovenie § 20 zákona č. 297/2008 Z.z.

¹³ Rozhodnutia o udelení sankcie za správny delikt sú zverejnené v zmysle § 33a zákona č. 297/2008 Z.z. na webe Ministerstva vnútra SR, link: https://www.minv.sk/?Rozhodnutia_2019

osoba nebola dočasne poverená činnosťou spadajúcou pod AML povinnosti a bola následne preškolená, aby mohla túto činnosť vykonávať.

Základný právny rámec AML legislatívy určujú najmä právne normy:

- a) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/843 z 30. mája 2018, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu a smernice 2009/138/ES a 2013/36/EÚ (AMLD 5 smernica),
- b) zák.č. 297/2008 Z.z. Zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu,
- c) zák.č. 747/2004 Z.z. o dohľade nad finančným trhom,

subsidiárne podzákoné normy:

- a) Nariadenie č. 910/2014 z 23. júla 2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronické transakcie na vnútornom trhu,
- b) správy a Uznesenia, napr. Správa Komisie Európskemu Parlamentu a Rade o posúdení nedávnych prípadov údajného prania špinavých peňazí týkajúcich sa úverových inštitúcií EÚ COM/2019/373,
- c) príslušné AML Guidelines orgánov dohľadu (absencia Guidelines pre Finančné inštitúcie),
- d) Opatrenia a Nariadenia, Metodické usmernenia príslušných regulačných orgánov (v podmienkach SR úplná absencia metodiky a výkladu),
- e) ostatné normatívne právne akty, zverejnené v Úradnom vestníku EÚ, ako napríklad Sankčné zoznamy.

K problematike právneho rámca a kvalite transpozície eu práva do národnej legislatívy, ako najzásadnejší nedostatok, nie iba aktuálny ale aj vývojovo v čase, je úplná absencia a medzery v podzákonnej právnej úprave. V národnej legislatíve úplne absentujú metodika a usmernenia. Metodické postupy príslušných národných regulačných orgánov. Opatrenia a Nariadenia, ak neabsentujú v danej oblasti, sú nedostatočné a neaktuálne. Príkladom sú niektoré Opatrenia a Usmernenia Národnej banky Slovenska v tejto oblasti. Niektoré právne akty, aj EÚ sú neprehľadné a nezrozumiteľné. Ako príklad je vhodné uviesť rozsiahle aktuálne Sankčné zoznamy uverejnené v Úradnom vestníku EÚ.¹⁴ Tieto právne akty nemajú jednoduchý, jednotný a centralizovaný systém evidencie, ktorý by bol pre aplikačnú prax potrebný. Centralizovaný a jednoduchý systém zoznamu sankčných právnych aktov, by bol veľmi vhodným nástrojom efektívneho uplatňovania sankcií. Z pohľadu výkladových nedostatkov, sa stále javí ako zásadným problémom, výklad pojmu PEO (politicky exponovanej osoby).¹⁵ Tiež nie je jednotný výklad pojmov Regulovaný subjekt a Dohľadový subjekt. Regulovaný subjekt je širší pojem ako dohľadový subjekt. Regulovaný subjekt v oblasti AML je upravený v ust. § 5 zákona č. 297/2008 Z.z., termínom „Povinná osoba“. Stanovuje taxatívne pomere široký okruh subjektov (novelou AML zákona v r. 2020 zásadne rozšírený). Dohľadový subjekt je okrem regulačnej AML legislatívy upravený aj osobitnou legislatívou dohľadu. Tieto osobitné právne predpisy majú povahu Lex specialis a určujú okrem dohľadového AML orgánu, ktorým je Finančná spravodajská jednotka PZ, aj osobitné orgány dohľadu v oblasti AML. Pri bankách a finančných inštitúciách, je to napríklad Národná banka Slovenska. Prípadne profesijné komory, pre advokátov Slovenská advokátska komora, pre exekútorov Slovenská komora exekútorov. V aplikačnej praxi má táto Lex specialis úprava za následok často duplicitu aplikácie AML práva najmä pri výkone dohľadu AML legislatívy. Nad týmto všetkým ešte vykonávajú dohľad európske inštitúcie, ako EBA, ESMA, prípadne FATF alebo OLAF a Europol.

4 VÝKLADOVÝ PROBLÉM PEO

Podľa AML legislatívy ide o vysokorizikového klienta, kde je ex lege povinnosť, automaticky priradenie vysokorizikového profilu. Takáto obligatórna, zákonná povinná kategorizácia PEO klienta má za následok zvýšenú starostlivosť.

¹⁴ Od vypuknutia vojny na Ukrajine, EÚ len v súvislosti so sankciami proti Rusku a komoditám z Ruska v období február 2022 zverejnila v Úradnom vestníku EÚ viac ako 15 právnych aktov.

¹⁵ Tento výkladový nedostatok pojmu PEO neodstránila ani aktuálne platná Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/843 z 30. mája 2018, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu a smernice 2009/138/ES a 2013/36/EÚ (tzv.: AMLD 5 Smernica).

PEO (politicky exponovaná osoba), výkladový problém je zložitejší. Týka sa to identifikácie, kategorizácie a následnej verifikácie takejto osoby. Okrem verejne známych politikov a verejných funkcionárov, je status PEO osoby, bez „priznania sa“ dotknutej osoby, takmer nemožné určiť. Podľa zákona č. 297/2008 Z.z., ustanovenia § 6, národný zákon upravuje politicky exponovanú osobu veľmi široko a nejasne. Okruh potenciálnych PEO osôb sa rozširuje v spojení s odkazom na inštitút konečného užívateľa výhod (KUV) v ods. 3 a 4 tohto ustanovenia. Takto široko formulovaná a nezrozumiteľne koncipovaná právna úprava PEO osoby má za následok, že povinné osoby by v rámci plnenia tejto zákonnej povinnosti museli robiť iba forenzných detektívov a špecialistov na vyhľadávanie širokého okruhu rodinných a blízkych osôb, a to nie iba fyzických osôb ale aj prepojených na právnické osoby. De facto štát v tejto AML oblasti prenáša bremeno identifikácie PEO osoby na súkromné subjekty a tak necháva suplovať úlohu štátnych orgánov, súkromným sektorom.

Legislatívu EÚ v oblasti AML a definície PEO ovplyvnilo FATF. EÚ prevzala odporúčania FATF a zohľadnila ich v IV. AML smernici. Celkovo v definícii rodinných príslušníkov vidíme elimináciu ostatných príbuzenských vzťahov, čo dosť zužuje okruh rodinných príslušníkov, poskytuje tým priestor na špekulácie a svojvoľný výklad. obdobný postoj zaujala aj skupina Wolfsberg Group.¹⁶ Odporúčanie Wolfsberg Group zamerané na PEO poukazuje na nedostatočnosť definície. Zároveň upozorňuje na skutočnosť, že etnické, kultúrne a náboženské vzťahy v krajine môžu vyžadovať rozšírenie pôvodnej definície, keďže okruh rodinných príslušníkov môže byť väčší. Pochopiteľne, nie je možné zahrnúť do definície všetkých rodinných príslušníkov. PEO čoraz viac využívajú na krytie svojich aktivít vzdialenejších príbuzných, na čo príslušná, aktuálne platná AML legislatíva stále nereflektuje. Ďalšou kategóriou, okrem rodinných príslušníkov, sú blízke osoby. Aj v tomto prípade FATF pre PEO poskytuje širokú definíciu tohto pojmu. Používa termín blízki spolupracovníci, do ktorého zahrňuje jednotlivcov, ktorí sú úzko prepojení s PEO spoločensky alebo odborne. V rámci spoločenských vzťahov sa ako príklad uvádzajú známi (sexuálni) partneri, ktorí nie sú rodinnými príslušníkmi (napr. priateľka, milienka). Do odborných vzťahov sa zahrňujú napríklad členovia rovnakej politickej strany, odborového zväzu. Zákon o legalizácii nepoužíva občiansko-právnu legálnu definíciu pojmu blízka osoba, ale rovnako ako IV. AML smernica definuje blízku osobu ako fyzickú osobu, ktorá sa nachádza v určitom obchodnom vzťahu k PEO.¹⁷

Na subjekty súkromného sektora sa tak aktuálne platnou AML legislatívou v oblasti úpravy PEO prenáša okrem širokej základnej zákonnej povinnosti aj osobitná povinnosť. Konkrétne sú dané nasledovné obligatórne povinnosti: vo vzťahu k zákonným povinnostiam vyplývajúcich priamo z AML zákona (zák.č. 297/2008 Z.z.):

1. vykonať okrem základnej AML starostlivosti (§ 10 AML), pri PEO povinne vždy aj zvýšenú starostlivosť (§ 12 AML),
2. Pre PEO je úprava zvýšenej starostlivosti upravená najmä v § 12 ods. 2, písm. c) AML zákona:
 - PEO klienta schvaľuje (získanie súhlasu) štatutárny orgán alebo určená osoba pred uzatvorením alebo pokračovaním obchodného vzťahu,
 - povinne sa musí zisťovať pôvod majetku a finančných prostriedkov použitých pri obchodnom vzťahu alebo obchode,
 - zisťovať a hodnotiť rizikové AML faktory: (i) identifikácia a majetkový status, príjem, stav, pôvod, rezidencia (rezident/nerezident), (ii) AML riziká vo vzťahu k obchodu: povaha, veľkosť/objem, rozsah obchodu, (iii) účet klienta – pohyby na účte, identifikácia platby z iného účtu, v inom objeme, tretie osoby, cash, predmet a pod., (iv) geografické AML riziká: EU, EHP, mimo EU, tretia krajina, sankčné zoznamy, (v) AML riziká produktu, (vi) kontrola verejných/neverejných registre,

¹⁶ Skupina Wolfsberg vznikla v roku 2000 na zámku Château Wolfsberg v severovýchodnom Švajčiarsku. Je združením trinástich globálnych bánk, ktorého cieľom je vyvinúť rámce a pokyny pre riadenie rizík spojených s finančnou kriminalitou, najmä v súvislosti s politikami Know Your Customer, Anti-Money Laundering a Counter Terrorist Financing policies.

¹⁷ Zdroj: POSTAVENIE POLITICKY EXPONOVANEJ OSOBY AKO VYSOKORIZIKOVÉHO KLIENTA V OBLASTI BOJA PROTI LEGALIZÁCII PRÍJMOV Z TRESTNEJ ČINNOSTI A FINANCOVANIA TERORIZMU JUDr. Yana Daudrikh, PhD. - ACTA FACULTATIS IURIDICAE UNIVERSITATIS COMENIANAE Tomus XL 1/2021, vedecké príspevky.

- zhromažďovanie, kontrola a vyhodnocovanie ďalších, dodatočných informácií: povest', médiá, príbuzní, prepojenie na právnické osoby, KÚV,
 - priebežné profilovanie klienta a AML kontrola - rizikové pásmo (stredné, zvýšené, vysoké riziko) – vykonávať s vyššou frekvenciou,
 - neustále, priebežné a podrobné monitorovanie obchodného vzťahu (transakcií a pohybov na účte PEO klienta) – vykonávať s vyššou frekvenciou,
 - bezodkladná notifikačná (oznamovacia) povinnosť voči štatutárnemu orgánu alebo určenej osobe o zvýšenom riziku alebo podozrivých transakciách na účte PEO klienta.
3. Starostlivosť o PEO klienta sa vykonáva v spojení s § 6 ods. 1 (zákonná definícia PEO) a § 20a AML zákona (zákonná úprava minimálneho rozsahu hodnotenia rizík – úprava rizikových faktorov, ex lege povinnosť sledovať a vykonávať podľa Prílohy č. 2 k AML zákonu).

Túto zvýšenú starostlivosť voči PEO je povinnosť uplatňovať najmenej po dobu 12 mesiacov od skončenia výkonu významnej verejnej funkcie; najneskôr však dovtedy, kým na základe hodnotenia rizík u tohto klienta nebude nevyhlúčené riziko špecifické pre politicky exponované osoby (§ 12 ods. 3 AML zákona).

Osobitné AML povinnosti pri činnosti OČTK vo vzťahu k PEO osobe:

1. evidencia osobitných zoznamov osôb, ktoré sú trestne stíhané, na ktorých príde podnet z Ministerstva vnútra SR (NAKA, PZ SR, FSJ PZ a pod.) z podozrenia z trestnej činnosti, žiadosť o súčinnosť v súvislosti s vedením trestného konania,
2. u týchto osôb je povinná zvýšená AML starostlivosť v prípade, ak by takáto osoba chcela byť klientom,
3. tieto osoby sú z pohľadu AML vysoko rizikové, nakoľko trestné konanie je spravidla vždy vedené za závažnejšiu trestnú činnosť, ekonomickej povahy, kde je vysoká pravdepodobnosť legalizácie príjmov z trestnej činnosti,
4. takýto klienti nemajú automaticky stopku,

u takýchto klientov, okrem zvýšenej AML starostlivosti, je aj povinnosť kontroly, či nie je potrebná oznamovacia povinnosť voči ostatným dohľadovým orgánom (FSJ, NBS a pod.).

Avšak, podľa aktuálne platnej právnej úpravy a možností aplikácie tejto právnej regulácie do praxe, nie je možné súkromným sektorom naplniť požiadavky právnej úpravy pre PEO, a plniť zákonné povinnosti identifikácie PEO osoby. Najmä vo vzťahu k blízkej osobe PEO (milienka, priateľka a pod.), ako aj širšiemu okruhu rodinných príbuzných (napríklad vnuk, vnučka). Treba tiež poukázať na skutočnosť, že identifikácia PEO osoby má aj druhú, odvrátenú stranu mince. Napomáha identifikovať tieto osoby aj pre iných páchatel'ov trestnej činnosti. V aplikačnej praxi sa tak PEO status realizuje najčastejšie len na prehlásení dotknutého subjektu/osoby, čo je nevyhovujúce.

5 TRENDY

Vzájomná súčinnosť medzi regulačnými a dohľadovými orgánmi a súkromným sektorom, výučba v oblasti regulácie AML by sa mala zamerať, okrem odstránenia aplikačných a výkladových problémov na aktuálne trendy v oblasti AML.

Digitalizácia, moderné technológie, hackeri, fishing, odhaľovanie počítačovej kriminality, sofistikované metódy legalizácie príjmov z trestnej činnosti. Tieto okolnosti majú dopad na narastajúci tlak a na sprísňovanie regulácie. Výkon dohľadu bude prísnejší a adresnejší. V spojení s narastajúcim napätím z dôvodu vojnových konfliktov, geopolitickou situáciou bude v rámci AML regulácie významne posilňovať regulačný rámec v oblasti Sankcií a efektívneho výkonu sankcií.

Aktuálnym trendom, vzhľadom na súčasnú bezpečnostnú situáciu v Európe je, že niektoré AML vysokorizikové činnosti, ktoré mali „stopku“, ako napríklad Zbrojný priemysel, dostali v AML regulácii úplne iný status.

Ďalšie iniciatívy EÚ sú napríklad v posilnení dohľadu a jeho centralizácii. Uvažuje sa na rozšírení právomocí Európskej prokuratúry (EPPO) alebo Európskeho úradu pre boj proti podvodom (OLAF) v oblasti AML. Prípadne posilnenie existujúcich agentúr, ako je Agentúra Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva (Europol) a Eurojust.¹⁸

¹⁸ Uznesenie Európskeho parlamentu z 10. júla 2020 o komplexnej politike Únie na predchádzanie praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu

V tejto súvislosti sa čoraz častejšie diskutuje o zriadení spoločného dohľadového orgánu v oblasti AML na európskej úrovni (v podobe, príklad ako OLAF).

Na Slovensku sa trendom stáva aj zneužívanie AML regulačného práva, prostriedkami a inštitútmi trestného práva. Či už je takéto zneužívanie práva účelovo uplatňované na politické ciele alebo súvisí čisto s „vojnou“ v bezpečnostných zložkách štátu, je to veľmi nežiadúci a nepripustný stav v právnom štáte.

V oblasti samotnej právnej úpravy a normotvorby, by sa AML legislativa mala sústrediť na zjednotenie právnych noriem, ich výkladu, zjednotiť úpravu a postupy dohľadu, zrozumiteľnejšie definovanie pojmov, najvypuklešie sa javí tento problém pri výklade pojmu Politicky exponovaná osoba, ale aj na odstránenie možných kolízií AML legislatívy s inými právnymi normami lex specialis.

6 ZÁVER

Je nepochybné, že právna regulácia a dohľad v oblasti AML je veľmi potrebný. Ochrana pred daňovými podvodmi, legalizáciou príjmov z trestnej činnosti alebo zabránenie financovaniu terorizmu má veľký význam a vzhľadom na aktuálnu situáciu vo svete aj potenciál nárastu významu ako „prednostného“ práva. Nie iba v normatívnej časti ale aj v samotnom výkone práva. S poukazom na aktuálnu situáciu a trendy, ako najmä vojnový konflikt v Európe, ale aj presun protiprávnych aktivít daňových podvodov a podozrivých finančných transakcií do digitálneho priestoru a kryptomien, význam AML legislatívy bude narastať. Na tieto všetky aspekty sa musí zamerať aj aplikačná prax a výučba v oblasti AML.

Použitá literatúra:

SLEZÁKOVÁ, A., MIKLOŠ, P. a kol. Zákon o dohľade nad finančným trhom. Komentár. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2018, ISBN: 978-80-8168-947-5

DAUDRIKH, Y., ACTA FACULTATIS IURIDICAE UNIVERSITATIS COMENIANAE, Tomus XL, 1/2021, Vedecké príspevky, POSTAVENIE POLITICKY EXPONOVANEJ OSOBY AKO VYSOKORIZIKOVÉHO KLIENTA V OBLASTI BOJA PROTI LEGALIZÁCII PRÍJMOV Z TRESTNEJ ČINNOSTI A FINANCOVANIA TERORIZMU, s. 14 – s. 39

DRGONEC J., Ústava Slovenskej republiky. Komentár, 3. vydanie, Január 2012, ISBN: 80-89122-73-8.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/843 z 30. mája 2018, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu a smernice 2009/138/ES a 2013/36/EÚ (AMLD 5 smernica)

Zákon č. 297/2008 Z.z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu

Zákon č. 747/2004 Z.z. o dohľade nad finančným trhom

Finančná spravodajská jednotka Usmernenie k zákonu č.297/2008Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu.

Správa Komisie Európskemu Parlamentu a Rade o posúdení nedávnych prípadov údajného prania špinavých peňazí týkajúcich sa úverových inštitúcií EÚ COM/2019/373 final

Kontaktné údaje:

Mgr. František Wágner

iushumanus@gmail.com

IUS HUMANI, o.z.

Cintorínska 22

811 08 Bratislava

Slovenská republika

IDENTIFIKÁCIA AKTUÁLNYCH OKRUHOV OTÁZOK VEDY O DAŇOVOM PRÁVE¹

Ladislav Hrabčák²

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Právnická fakulta

Abstract: The importance and status of the science of tax law is growing. Society is becoming more and more aware of this fact, which perceives, even in the context of facts that are tearing the world apart, such as the disease of the dangerous contagious human disease COVID-19 or the war in Ukraine, that several day-to-day issues have tax and, ultimately, significant budgetary implications. The reasons for the increase in the importance of the science of tax law are of a different nature. In the same way, it is currently possible to proceed with the updating of perhaps the most significant questions facing the science of tax law. The aim of this paper is to analyse the reasons for the growing importance of the science of tax law and to identify the current areas of questions in the science of tax law, pointing out the trends of further development. When dealing with the mentioned issue, we used several methods of writing scientific papers, but mainly analysis, synthesis, and the historical method.

Abstrakt: Význam a postavenie vedy o daňovom práve narastá. Uvedenú skutočnosť si začína čoraz väčšmi uvedomovať aj spoločnosť, ktorá vníma, aj v kontexte skutočností, ktoré lomcujú svetom ako pandémie ochorenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 či vojna na Ukrajine, že množstvo denno-denných otázok má daňový a koniec koncov aj významný rozpočtový presah. Príčiny nárastu významu vedy o daňovom práve majú rôznu povahu. Rovnako možno v súčasnosti pristúpiť k aktualizácii zďa tých najvýraznejších otázok, ktoré stoja pred vedou o daňovom práve. Cieľom tohto príspevku je analýza príčin rastúceho významu vedy o daňovom práve a identifikácia aktuálnych okruhov otázok vedy o daňovom práve s poukázaním na trendy ďalšieho vývoja. Pri spracúvaní uvedenej problematiky sme použili viaceré metódy písania vedeckých prác, no najmä analýzu, syntézu a metódu historickú.

Key words: Tax Law, Legal Science, Digital Economy, COVID-19, State Budgetary

Kľúčové slová: daňové právo, právna veda, digitálna ekonomika, COVID-19, štátny rozpočet

1 ÚVOD

Spoločnosťou lomcujú mnohé skutočnosti, ktoré nemajú v modernom a vyspelom svete obdoby. Začalo to v roku 2020, od ktorého sú jednotlivci, ale aj štáty samotné, sužovaní veľmi intenzívnym spôsobom ochorením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19. V nadväznosti naň bolo nevyhnutné prijať viaceré opatrenia v oblasti zdravotnej, sociálnej, ale i tej ekonomickej, v snahe o zmiernenie následkov pandémie.³ Spoločnosť sa ešte nestihla pozviechať z tohto obdobia

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0124. Tento príspevok je zároveň výstupom z grantového projektu VEGA č. 1/0485/21: „Súčasnosť a východiská reformovania systému vlastných zdrojov rozpočtu EÚ (právne a ekonomické aspekty aj v kontexte dôsledkov pandémie ochorenia COVID-19)“.

² Autor je výskumným pracovníkom na Katedre finančného práva, daňového práva a ekonomie Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Vo svojej vedecko-výskumnej činnosti sa zameriava najmä na oblasť finančno-právnych a daňovo-právnych aspektov kryptoaktív, zdaňovanie digitálnych služieb a taktiež na problematiku daňových únikov. Email: ladislav.hrabcak@upjs.sk, ORCID: 0000-0002-4670-3399.

³ Bližšie: HRABČÁK, L. - POPOVIČ, A., - SÁBO, J.: Post COVID-19 world and potential compensatory tax instruments in the context of the digital economy, s. 26-34.

a hneď musí čeliť ďalším výzvam ako sú vysoká miera inflácie či vojna na Ukrajine, ktorá sa dotýka priamo alebo nepriamo nás všetkých.⁴

V tomto kontexte zmeny nastali v spoločenských vedách, medzi ktoré radíme aj právnu vedu. To podistým platí aj pre vedu o daňovom práve tvoriacu súčasť právnej vedy. Práve ak hovoríme o vede o daňovom práve, tak tu možno identifikovať nárast jej významu a postavenia v rámci právnej vedy všeobecne. Tento jav začína čoraz väčšmi vnímať aj širšia verejnosť. Je to dané tým, že aj vo svetle vyššie popísaných skutočností, si verejnosť začína uvedomovať, že denno-denné otázky majú aj daňový či rozpočtový presah.

Príčiny, ktoré vplývajú na akceleráciu významu a postavenia vedy o daňovom práve v rámci právnej vedy majú rôznu povahu. Aj týmto faktorom venujeme svoju pozornosť v predostretom príspevku. Rovnako možno v súčasnosti pristúpiť k aktualizácii azda tých najvýraznejších otázok, ktoré stoja pred vedou o daňovom práve. Tie sú taktiež ovplyvňované viacerými javmi, ktoré menia priority vedeckej komunity a ovplyvňujú ďalšie smerovanie vedecko-výskumnej činnosti.⁵

Na základe toho sme si ako cieľ predmetného príspevku stanovili analýzu príčin rastúceho významu vedy o daňovom práve a identifikáciu aktuálnych okruhov otázok vedy o daňovom práve s poukázaním na trendy ďalšieho vývoja. Tomu korešponduje aj štruktúrne usporiadanie daného článku.

Literárne zázemie v uvedenej oblasti výskumu je na veľmi vysokej kvalitatívnej úrovni, pokiaľ hovoríme o postavení vedy o daňovom práve, jej predmete, metódach a iných súvisiacich otázkach. Existuje už množstvo vedeckých či už knižných⁶ alebo časopiseckých⁷ výstupov, ktoré sa zaoberali uvedenými otázkami, a na ktoré je možné nadviazať v ďalšej vedecko-výskumnej činnosti aj v kontexte spomínaných skutočností.

Pri spracúvaní uvedenej problematiky sme použili viaceré metódy písania vedeckých prác, no najmä analýzu, syntézu a metódu historickú. Predmetné metódy sme aplikovali vo vzájomných súvislostiach tak, aby sme dospeli k uceleným záverom.

2 MIESTO A VÝZNAM VEDY O DAŇOVOM PRÁVE

Daňové právo možno ponímať z rôznych uhlov pohľadu. Možno naň nazerať ako na samostatné právne odvetvie, pedagogickú disciplínu, ale taktiež možno ho ponímať ako verejnoprávnu vednú disciplínu. Vo všeobecnosti možno vedu o daňovom práve vymedziť ako „(...) spoločenskú vedu pozostávajúcu zo súhrnu zovšeobecnených poznatkov o pôsobení daňovo-právnych noriem na spoločenské vzťahy, vytvárajúcich sa v procese poznávania a skúmania týchto právnych noriem v daňovej praxi a ich využívania v záujme zdokonaľovania a ďalšieho rozvoja daňovo-právnej regulácie.“⁸

Otázky, ktorými sa zaoberá veda o daňovom práve, sú podrobené výskumu z toho právneho hľadiska, no ten sa nezaobíde bez elementárnych poznatkov iných vedných disciplín. Medzi tie patrí najmä, no nie výlučne ekonómia, sociológia, psychológia a iné. Uvedený postup je nevyhnutný v záujme dosiahnutia konečného účelu vedy o daňovom práve, ktorým je prispieť k zdokonaľovaniu a ďalšiemu rozvoju daňovo-právnej regulácie.

Predmet vedy o daňovom práve je potrebné podľa Babčáka odvádzať od predmetu právnej vedy. Ďalej uvádza, že vychádzajúc z premisy, že „(...) právna veda skúma pôsobenie práva na spoločenské vzťahy, v tom rámci aj na vzťahy peňažné, potom aj veda o daňovom práve ako odvetvová vedná disciplína skúma pôsobenie daňového práva a právnych noriem, ktoré ho vytvárajú na ekonomiku štátu, na podnikateľské prostredie, na sociálnu sféru života spoločnosti a na vzťahy,

⁴ Jedným dychom možno dodať, že ako dôvod zdražovania a vysokej miery inflácie viacerí významní ekonómovia uvádzajú neuváženu a neadresnú finančnú pomoc domácnostiam z dôvodu pandémie COVID-19.

⁵ Autor Štrkolec sa vo svojej publikačnej činnosti už venoval problematike nových javov v ekonomike a bez povšimnutia nenechal ani reflexiu daňového práva na tieto skutočnosti (bližšie: ŠTRKOLEC, M.: Daňové právo a jeho reflexia na nové javy v ekonomike, s. 370-383.).

⁶ Bližšie: napr. BABČÁK, V.: Daňové právo na Slovensku, s. 139-161.

⁷ Bližšie: napr. BABČÁK, V.: Poznámky k vzťahu daňového, finančného a správneho práva, s. 101-109.

⁸ BABČÁK, V.: Daňové právo na Slovensku, s. 141.

ktoré pritom vznikajú.⁹ Z uvedeného je zrejme, že existencia vedy o daňovom práve sa viaže na existenciu daňového práva samotného.

V nadväznosti na vyššie uvedené treba dodať, že právna veda je v intenzívnej interakcii nie len s inými spoločensko-vednými disciplínami, ale interakcie možno nájsť aj s inými odvetvovými právnymi disciplínami. Pôjde predovšetkým o tie odvetvové právne disciplíny, ktorých predmet skúmania sa dotýka a / alebo prelína s predmetom skúmania vedy o daňovom práve. Veľmi úzke interakcie možno badať s vedou o finančnom práve, vedou o správnom práve, vedou o ústavnom práve, vedou o trestnom práve, ale aj ďalšími inými.¹⁰

Tým, že daňové právo sa vyvinulo a následne osamostatnilo z finančného práva, tak interakcie medzi vedou o finančnom práve a vedou o daňovom práve budú najúzšie. Je to z toho dôvodu, že je tu daná blízkosť jednak predmetu výskumu (pôsobenie práva na spoločenské vzťahy), ako aj blízkosťou metód používaných pri jeho výskume. Je však potrebné zároveň dodať, že pri vedecko-výskumnej činnosti budú vystupovať do popredia iné aspekty, ktoré majú relevanciu z pohľadu tej ktorej právnej vedy.

Veda o finančnom práve (obdobne ako aj iné právne vedy) plní určité funkcie. Aj napriek tomu, že vo vzťahu k výpočtu funkcií sa názory vedy o daňovom-práve rôznia, tak možno konštatovať, že existuje vzácna zhoda, pokiaľ hovoríme o dvoch funkciách, a to funkcii poznávacej a funkcii porovnávacej.¹¹ Tieto funkcie sú komplementárne a vzájomne sa dopĺňajú. Bez poznania určitých daňovo-právnych noriem a daňovo-právnych inštitútov nemožno ihneď pristúpiť k ich porovnávaniu. Vedecké postupy tak musia zachovať určitú logickú a premyslenú postupnosť krokov v rámci vedecko-výskumnej činnosti v záujme dosiahnutia konečného účelu vedy o daňovom práve.

Na to, aby bolo možné naplniť cieľ / účel vedy o daňovom práve a na to, aby tá mohla naplniť vyššie vymienené funkcie, sa využíva celý rad vedeckých metód. Medzi tie patrí metóda vedeckej analýzy, syntézy, komparatívna metóda, metóda historická, ale využívajú sa v nej aj sociologické metódy či metódy matematicko-štatistické. To len svedčí o tom, že medzi právnou vedou a inými vednými disciplínami sú isté prieniky, a to aj pokiaľ hovoríme o využívaných metódach, ktoré sú skôr vlastné pre tú ktorú vedu.

Už z toho, čo sme uviedli v úvode predmetného príspevku je zrejme, že väčšina dennodenných otázok má daňovo-právny či rozpočtovo-právny (alebo všeobecne finančno-právny) presah, bez toho, aby si to jednotlivec nejako uvedomoval. Dane sú fenoménom, ktorý jednotlivca sprevádza počas celého života. Aktuálne je spoločnosť čoraz viac informovaná prostredníctvom rôznych informačných kanálov, s čím dochádza priamo úmerne aj k nárastu právneho povedomia a uvedomenia si týchto skutočností.

Nárast významu vedy o daňovom práve započal určite skôr a možno ho datovať až k roku 1989, kedy dochádzalo aj k markantným zmenám v rámci spoločnosti všeobecne. S tým sa začal aj proces osamostatnenia sa daňového práva od finančného práva a s pribúdajúcim časom tento proces akceptovala vedecká komunita a dnes, dá sa povedať, že aj širšia verejnosť. To potvrdzuje vyššie vyslovenú podmienenosť vedy o daňovom práve existenciou daňového práva samotného.

V ďalšom texte sa preto pokúsime aj za použitia generalizácie nadobudnutých poznatkov v uvedenej oblasti výskumu identifikovať možné príčiny nárastu významu vedy o daňovom práve v právnej vede, ale aj v rámci spoločenských vied všeobecne.

3 MOŽNÉ PRÍČINY RASTÚCEHO VÝZNAMU VEDY O DAŇOVOM PRÁVE V PRÁVNEJ VEDE

Význam a miera postavenia vedy o daňovom práve narastá, čo sme už zdôraznili na viacerých miestach tohto príspevku. V ďalšom texte sa už konkrétne zamyslíme nad skutočnosťami, ktoré mali za následok tento jav a generalizáciou týchto skutočností s ohľadom na ich povahu sa pokúsime dospieť ku kategorizácii príčin, ktoré viedli ku akcelerácii nárastu významu vedy o daňovom práve v právnej vede, ale aj v rámci spoločenských vied vo všeobecnosti.

⁹ Tamtiež, s. 139.

¹⁰ Bude sa jednať nie len o právo odvetvové disciplíny radiace sa do oblasti verejného práva, ale súvislosti možno identifikovať aj s tými, ktoré sa tradične budú radiť do súkromného práva (napr. veda o občianskom práve, veda o obchodnom práve a pod.).

¹¹ Porov.: BALKO, L., KRÁLIK, J. a kol.: Finančné právo, s. 48.

Príčiny, resp. faktory vplývajúce na význam vedy o daňovom práve možno podľa nášho názoru členiť s určitou dávkou zovšeobecnenia a nepresnosti na spoločenské, ekonomické, politické, ale aj právne. Samozrejme, mohli by sme uvažovať aj o iných kategóriách príčin, resp. faktorov nárastu významu vedy o daňovom práve, avšak sme toho názoru, že práve tie vyššie uvedené ovplyvňujú v dnešných dňoch najväčšmi postavenie vedy o daňovom práve.

Ak hovoríme o **spoločenských príčinách**, tak tieto príčiny započali, ako už aj bolo uvedené, rokom 1989, kedy došlo ku zásadným spoločenským zmenám a nastali demokratizačné procesy. Spoločnosť začala rešpektovať čoraz viac právo ako celok a v danú dobu možno badať aj postupný proces osamostatňovania sa daňového práva spod finančného práva. Tento proces ďalej pokračuje a aj v kontexte rozvoja moderných technológií má spoločnosť čoraz viac zdrojov informácií aj pokiaľ hovoríme o daňových otázkach, význame daní ako zdroja štátnych, ale aj miestnych rozpočtov, právnych konzekvencií späť s nepriznaním dane či jej nezaplatením a pod. Právne povedomie spoločnosti tak neustále narastá a priamo úmerne aj s tým narastá z pohľadu verejnosti význam vedy o daňovom práve a teda nie len daňového práva samotného.

Nemenej významné sú **ekonomické príčiny** rastúceho významu vedy o daňovom práve. Už v rámci spoločenských faktorov sme uviedli, že spoločnosť akceptuje skutočnosť, že na to, aby štáty mohli riadne fungovať a plniť si všetky svoje funkcie, tak je potrebné vytvoriť určité materiálne zabezpečenie, ktorého imanentnou súčasťou sú dane. Iste, možno polemizovať o výške daní, resp. o výške daňových sadzieb, ktoré ustanovujú príslušné daňovo-právne predpisy, a možno polemizovať aj o tom, aká daňová sadzba je spravodlivá v záujme dosiahnutia tzv. Lafferovho bodu.¹² Štát však musí mať určité zdroje, z ktorých budú financované jeho činnosti, čo je generálne akceptované. Uvedené si spoločnosť uvedomuje o to viac v súčasnosti, kedy štáty museli hľadať zdroje v záujme kompenzácie negatívnych následkov pandémie ochorenia COVID-19 či aktuálne aj pri hľadaní modelov riešenia vysokej miery inflácie a zdražovania.

Dane častokrát byvajú aj nástrojom v rámci politického boja, najmä ak hovoríme o celoštátnych voľbách do národných parlamentov. Preto možno uvažovať aj o **politických faktoroch** rastúceho významu vedy o daňovom práve. Bez tohto, aby sme zachádzali do politologických rovín, tak je zrejmé, že každá vládna garnitúra má iný pohľad na daňovú sústavu (alebo všeobecne daňový systém) toho-ktorého štátu a ten sa snaží pri plnení svojho vládneho programu počas vládneho obdobia aj presadiť. Politické autority naprieč členskými štátmi Európskej únie (ďalej aj ako „EÚ“), ale aj mimo nej, aktuálne veľmi intenzívne komunikujú s verejnosťou potrebu zdaňovania digitálnych gigantov, nevyhnutnosť tvrďšieho boja proti únikom na daniach a pod. To, že dane a daňové právo sú veľmi aktuálnou politickou témou má podľa nášho názoru za následok aj nárast významu vedy o daňovom práve.

Netreba opomínať aj tzv. **právne faktory / príčiny**. Daňová legislatíva trpí mnohými nedostatkami. Patria sem (okrem iného) časté novelizácie daňových predpisov, nejednoznačné pojmoslovie, nepresné legálne definície a iné. Nejde však len o nedostatky, ktorými trpí národné zákonodarstvo. Všetky tieto negatívne atribúty obsahuje aj úniová legislatíva, ktorá niektoré nedostatky daňového zákonodarstva dokonca prehľbuje. Širšia verejnosť tak je odkázaná na to, aby na tieto nedostatky veda o daňovom práve poukazovala a taktiež na to, aby tá jasným a zrozumiteľným spôsobom s verejnosťou komunikovala určité daňovo-právne otázky.

Už z uvedeného je zrejmé a aj vzhľadom na jednotlivé príčiny majúce nárast významu vedy o daňovom práve, že je na mieste aktualizácia okruhov otázok, ktoré stoja pred vedeckou komunitou, a na ktoré by mala hľadať odpovede a riešenia v záujme skvalitňovania daňovej legislatívy. Práve tomuto sa venujeme v ďalšej časti tohto príspevku.

4 IDENTIFIKÁCIA AKTUÁLNYCH OKRUHOV OTÁZOK VEDY O DAŇOVOM PRÁVE A TRENDY ĎALŠIEHO VÝVOJA

Veda o daňovom práve sa snaží prispieť ku skvalitneniu daňovej legislatívy, eliminácii jej najzásadnejších nedostatkov a nachádza riešenie otázok, ktoré dynamický vývoj spoločenských vzťahov neustále prináša. Otázky, ktoré rieši veda o daňovom práve, nemajú len číro teoretický

¹² Lafferov bod predstavuje miesto na Lafferov krivke, ktorý má zhmotňovať tú najspravodlivejšiu a zároveň aj najefektívnejšiu daňovú sadzbu. Autorom Lafferov krivky bol americký ekonóm Arthur Laffer (bližšie: napr. POPOVIČ, A. a kol.: Praktikum z daňového práva, s. 5 alebo aj ČERVENÁ, K., VARTAŠOVÁ, A.: Základy zdaňovania (v interakcii ekonómie a práva), s. 117).

význam, ale mnohé z nich majú aj význam z pohľadu aplikačnej praxe a zásadným spôsobom sa dotýkajú aj daňovníkov. Veda o daňovom práve sa už ustálila na určitých okruhoch otázok, ktoré musí riešiť, medzi tie patrí (okrem iného) daňová morálka jednotlivcov a spoločnosti, boj proti rozmáhajúcim sa daňovým únikom, kvalita a roztrieštenosť daňového zákonodarstva a ďalšie.¹³

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti možno pristúpiť k miernej aktualizácii azda tých najpálčivejších okruhov otázok, ktoré stoja pred vedou o daňovom práve, ktorými sú:

1. zdaňovanie v rámci digitálnej ekonomiky:

Digitálna (priemyselna) revolúcia 4.0 je javom, ktorý ovplyvňuje všetky oblasti ľudského života a právo nie je v tomto ohľade žiadnou výnimkou. Fenomény ako sú digitálne služby, kryptoaktíva či zdieľaná ekonomika¹⁴ sú niečím, na čo je potrebné reagovať aj zo strany normotvorných orgánov a výnimkou nie je ani oblasť zdaňovania.¹⁵ Hľadanie riešení však nie je jednoduché a mnohé z nich si vyžadujú širší konsenzus na to, aby išlo o model súladný s úniou právom.¹⁶ Mnohé navrhované a / alebo prijaté riešenia¹⁷ hodnotíme ako nepostačujúce, pričom pri niektorých možno dokonca identifikovať rozpor s elementárnymi princípmi zdaňovania, no najmä s princípom daňovej spravodlivosti. Na príklade zdaňovania príjmov z kryptoaktív možno poukázať na to, že právne úpravy boli prijímané veľmi rýchlo a nepremyslene,¹⁸ a preto tu absentovala akákoľvek širšia diskusia s vedeckou komunitou pozostávajúcou z odborníkov z oblasti daňového práva, ale i informatiky. Tomu zodpovedá nejednoznačné pojmoslovie a rovnako aj nepresné definície predmetných pojmov po obsahovej stránke. V rámci tohto okruhu tak stoja pred vedou o daňovom práve nasledovné výzvy:

- identifikácia najzásadnejších javov digitálnej ekonomiky, ktoré by bolo vhodné zo strany štátov zdaňovať,¹⁹
- navrhovanie modelov riešení zdaňovania predmetných javov digitálnej ekonomiky, vrátane formulácie obligatórnych a fakultatívnych prvkov daňovo-právnych vzťahov, a
- jasná a zrozumiteľná komunikácia so širšou verejnosťou ohľadom dôvodov a nevyhnutnosti zdaňovať takéto javy / príjmy z nich plynúce.

Za veľmi pozitívny jav možno určite označiť rastúci počet publikačných výstupov v uvedenej oblasti výskumu, čo je nevyhnutný predpoklad pre prínosnú vedeckú diskusiu. Ostáva len dúfať, že vyslovené myšlienky nezostanú bez reflexie príslušných politických autorít, ktoré rozhodujú o konečnej podobe takýchto legislatívnych úprav, pretože, ako už aj čas ukázal, častokrát sa prijímajú skratkovité a nepremyslené riešenia. To prispieva k nízkej kvalite daňového zákonodarstva a ďalším

¹³ Bližšie: napr. BABČÁK, V.: Daňové právo na Slovensku, s. 149-161.

¹⁴ Výzvam a perspektívam zdaňovania v prostredí zdieľanej ekonomiky sa venovali už viacerí autori (bližšie: napr. ČAKOCI, K. ČERVENÁ, K.: Výzvy a perspektíva zdaňovania v prostredí zdieľanej ekonomiky, s. 37-43.).

¹⁵ Zaujímavý pohľad na kryptoaktíva ako finančné účty predostreli vedeckej komunite Kačaljak a Katkovčín (bližšie: KAČALJAK, M., KATKOVČÍN, M.: Kryptoaktíva ako finančné účty, s. 195-205.).

¹⁶ V tejto súvislosti možno poukázať na daň z digitálnych služieb. Niektoré z členských štátov EÚ (napr. Francúzsko, Španielsko a iné) zaviedli v rámci ich vnútroštátnych právnych poriadkov unilaterálne dane z digitálnych služieb, ktoré však sú podľa nášho názoru jednak v rozpore s fundamentálnymi princípmi zdaňovania ako princíp daňovej spravodlivosti a taktiež tu možno badať rozpor s primárnym právom EÚ, keďže sa nimi narúša slobodný pohyb osôb, práce, služieb a kapitálu, ktorý je ním garantovaný.

¹⁷ Bližšie: SIMIĆ, S.: Regulation and taxation of digital services in Accordance with the initiatives of the European Union, s. 194-214.

¹⁸ Väčšina štátov sa snažila promptne zareagovať na rastúci objem naalokovaných peňažných prostriedkov v kryptoaktívach koncom roku 2018. Výnimkou nebola ani Slovenská republika, ktorá v tejto súvislosti pristúpila k novelizácii zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

¹⁹ Otázkou nových zdrojov daňových príjmov sa zaoberali aj Bujňáková a Sábó (bližšie: BUJŇÁKOVÁ, M., SÁBÓ, J.: Nové zdroje daňových príjmov a definičný problém zdaňovania inteligentných systémov, s. 87-96.).

neduhom, ktorým sa venujeme v ďalšom texte, pretože aj tu ide o jeden z okruhov tém, s ktorými sa musí veda o daňovom práve adekvátne vysporiadať.

2. sanácia ekonomických následkov ochorenia COVID-19 a vojny na Ukrajine:

Ochorenie COVID-19 a vojna na Ukrajine sú taktiež skutočnosťami, ktoré v modernej histórii nemajú obdobu, a ktoré majú (okrem iného) aj ekonomický presah.²⁰ Pokiaľ hovoríme o pandémie, tak väčšina štátov v boji proti tomuto neviditeľnému nepriateľovi pristúpila k prijímaniu razantných reštriktívnych opatrení, s čím boli späté výpadky príjmov podnikateľov, ale aj domácností.²¹ Preto museli štáty hľadať aj kompenzačné mechanizmy, ktoré by tieto negatívne dopady buď úplne eliminovali alebo ich aspoň zmiernili. Ešte sa spoločnosť nestihla vymaniť spod oprát ochorenia COVID-19 a už musí čeliť novej výzve – vojna na Ukrajine. Tieto faktory (COVID-19, ale aj vojna na Ukrajine) majú veľký vplyv aj na samotné štátne rozpočty. S tým úzko súvisí aj vysoká miera inflácie a zdražovania, pri ktorých sa ako za jednu z príčin označujú práve neadresné a neuvážené kompenzácie domácnostiam počas tzv. tvrdých lockdownov. Je potrebné znovu hľadať riešenia, akými sanovať ekonomické následky ochorenia COVID-19 a vojny na Ukrajine. Štátne rozpočty sú však taktiež obmedzené a zdroje tvoriace ich príjmovú stránku je potrebné zvlášť opatrne nachádzať. Tu vidíme ako jednu z úloh / výziev vedy o daňovom práve prispieť pri hľadaní týchto potenciálnych daňových príjmov, a to aj v kontexte javov digitálnej (priemyselnej) revolúcie 4.0, kde sa podistým nachádzajú potenciálne vysoké daňové príjmy. Ako sme však už aj vyššie uviedli, tak navrhované riešenia je potrebné veľmi citlivo formulovať, aby tie boli súladné jednak s fundamentálnymi princípmi zdaňovania a zároveň súladné aj s pravom EÚ.

3. boj proti únikom na daniach:

Boj proti únikom na daniach neutícha, ba naopak, možno konštatovať, že naďalej ide o jednu z výsostne aktuálnych tém.²² Na pôde EÚ i na úrovni národných parlamentov prebiehajú ďalšie diskusie ohľadom toho, ako zlepšiť výber daní, ktoré sú častokrát objektom mnohých podvodných konaní. Výsledkom týchto pomerne intenzívnych diskusií sú mnohé právne akty, pričom aktuálny trend na úniovej úrovni je zamedzenie zneužívaniu schránkových spoločností. Výsledkom toho je návrh smernice upravujúcej pravidlá proti zneužívaniu tzv. schránkových spoločností na daňové účely, ktorú vedecká a odborná komunita označuje ako smernicu ATAD III. V súvislosti s predmetným návrhom sa už diskutuje aj o jeho novelizácii, ktorá by mala byť prijatá po jeho odobrení príslušnými úniiovými normotvornými orgánmi. Nemožno očakávať, že tento boj bude ustupovať. Sme skôr toho názoru, že ten bude silnieť aj s ohľadom na to, že účinným a efektívnym bojom proti únikom na daniach budú mať štáty viac zdrojov, z ktorých bude možné sanovať ekonomické následky udalostí, ktorým sme sa venovali v predchádzajúcom texte. Jedným dychom však treba dodať, že mnohé či už z prijatých alebo plánovaných opatrení nie sú efektívne a vytvárajú sa nimi také legislatívne medzery, ktoré len vytvárajú priestor na rôzne špekulatívne konania, na ktoré doplácajú tí bežní daňovníci. Uvedené konštatovanie platí aj o zmienenej smernici ATAD III. Úlohu vedy o daňovom práve v rámci tohto okruhu otázok vidíme v tom, aby dôsledne poukazovala na nedostatky prijímaných opatrení v snahe o zamedzenie únikov na daniach, ktoré dosahujú enormné rozmery.²³

²⁰ Zásadnými opatreniami prijatými v súvislosti s ochorením COVID-19 vo finančnej oblasti sa zaoberal aj Štrkolec (bližšie: ŠTRKOLEC, M.: Daňové právo a jeho reflexia na nové javy v ekonomike, s. 371-375.).

²¹ Ochorenie COVID-19 a s tým spojený núdzový stav mal zásadný dopad nie len v daňovo-právnej oblasti. Uvedenej problematike z pohľadu centrálného bankára sa venoval Čunderlík (bližšie: ČUNDERLÍK, Ľ.: Núdzový stav (nielen z dôvodu COVID-19) z pohľadu centrálného bankára (1. časť), s. 1-9 a ČUNDERLÍK, Ľ.: Núdzový stav (nielen z dôvodu COVID-19) z pohľadu centrálného bankára (2. časť), s. 1-8).

²² Blížšie: napr. HUBA, P., SÁBO, J., ŠTRKOLEC, M., Medzinárodné daňové úniky a metódy ich predchádzania, s. 9.

²³ V záujme efektívnejšieho boja proti únikom na daniach bude nevyhnutné čoraz viac zlepšovať výmenu informácií medzi jednotlivými daňovými autoritami, keďže mnohé z takýchto konaní majú

4. kvalita daňového zákonodarstva a hypertrofia právnych aktov:

Nízka kvalita daňového zákonodarstva je jedným z atribútov, ktorý sa spája s počiatkami daňového práva ako takého. Je to dané viacerými skutočnosťami, ako sú nedôsledne používaná terminológia, nedostatočné legálne definície pojmov, časté (a častokrát neodôvodnené) novelizácie jednotlivých zákonov o daniach a mnohé ďalšie.²⁴ Kvalitu daňového zákonodarstva vo veľkej miere ovplyvňuje aj právo EÚ, ak hovoríme o právnych poriadkoch členských štátov. Týka sa to najmä oblasti nepriameho zdaňovania, ktorá je už úplne harmonizovaná, no určité právne akty boli prijaté aj v oblasti priamych daní a bez úpravy určitých parciálnych otázok sa nezaobišla ani procesná zložka daňového práva. Nedostatky, ktoré sme vytkli pri národných právnych poriadkoch možno identifikovať aj pokiaľ ide o európsku legislatívu. K tomu ešte pristupuje aj to, že právne akty EÚ sa prekladajú do jazykov jednotlivých členských štátov a vznikajú tu aj ďalšie nezrovnalosti v terminologickej rovine. Ďalej, mnohé akty prijímané v daňovej oblasti sú práve smernice, ktoré aj v zmysle čl. 288 Zmluvy o fungovaní EÚ vytvárajú členským štátom voľnosť pri voľbe metód a foriem, akými transponujú smernice do vnútroštátnych poriadkov. Podstatné je to, aby si splnili takýto záväzok, ktorý im plynie z únieového práva. Práve voľba metód a foriem vytvára viaceré disproporcie na jednotnom vnútornom trhu, keďže štáty si plnia svoje záväzky rôznymi metódami a formami. Okrem iného niektoré štáty pristupujú ešte k striktnjším riešeniam v porovnaní s tými, ktoré príslušné smernice od nich požadujú. Na tomto mieste zároveň musíme nadviazať a rozviesť to, čo sme uviedli pri návrhu smernice ATAD III (viď vyššie). Ešte pred tým, než je tento právny akt prijatý, sa už diskutuje o jeho novelizácii. Na úrovni EÚ nejde o nevídaný jav a mohli sme ho pozorovať aj v súvislosti s prijatím smerníc ATAD I a II. Týmto dochádza k tzv. zmnožovaniu (hypertrofii) právnych aktov. Aj na tieto nedostatky musí vedecká obec poukazovať, aby sa dosiahol účel vedy o daňovom práve, čím je zaiste aj skvalitňovanie daňovej normotvorby.

Pred vedou o daňovom práve stoja, samozrejme, aj ďalšie problémy, ktorým musí čeliť a s ktorými sa musí adekvátnym spôsobom sebe vlastným vysporiadať. Podľa nášho názoru však vyššie uvedené okruhy otázok sú tými najpálčivejšími a sme zároveň toho názoru, že práve im by mala byť venovaná zvýšená pozornosť.

5 ZÁVER

Spoločenské vzťahy sa neustále vyvíjajú, čo má za následok aj zmeny v oblasti práva ako aj vedných disciplín, ktoré ho podrobujú výskumu. Uvedené platí aj o vede o daňovom práve, ktorej sme my venovali primárnu pozornosť. Na základe toho sme si v úvode tohto príspevku stanovili ako cieľ analýzu príčin rastúceho významu vedy o daňovom práve a identifikáciu aktuálnych okruhov otázok vedy o daňovom práve s poukázaním na trendy ďalšieho vývoja, čomu sme podrobili aj jeho štrukturálne usporiadanie.

Vznik vedy o daňovom práve sa viaže na osamostatnenie daňového práva spod finančného práva, ktorý sa započal od roku 1989, kedy nastali významné zmeny v spoločnosti spojené s demokratizačnými procesmi. Od uvedeného roku prešlo tak daňové právo ako aj veda o daňovom práve dlhú cestu, na ktorej museli čeliť viacerým zásadným skutočnostiam. Jednou z tých najzásadnejších je, zaiste, digitálna (priemyselná) revolúcia 4.0 a javy, ktoré so sebou prináša.

Sme toho názoru, že veda o daňovom práve sa stala etablovanou a všeobecne uznávanou vednou disciplínou, ktorej význam v posledných rokoch ďalej narastá. Je to dané viacerými skutočnosťami, ktoré sme my pre účely tohto príspevku kategorizovali vzhľadom na ich povahu / charakter na faktory spoločenské, ekonomické, politické a v neposlednom rade faktory, resp. príčiny právne. Zároveň však dodávame, že sú tu aj iné príčiny majúce za následok nárast významu vedy o daňovom práve, no tie vyššie uvedené považujeme za nosné.

Základným účelom vedy o daňovom práve je svojou vedecko-výskumnou činnosťou prispieť k skvalitneniu daňovej legislatívy. Sme toho názoru, že aj vzhľadom na nové skutočnosti, ktoré ovplyvňujú všetky sféry života jednotlivca, vrátane práva, je potrebné pristúpiť aj k miernej aktualizácii

cezhraničný charakter (bližšie: napr. SZAKÁCS, A.: Exchange of information as a tool for combating tax avoidance and tax evasion, s. 14-21.).

²⁴ Blížšie: napr. BABČÁK, V.: Daňové právo na Slovensku, s. 152-155.

aktuálnych okruhov otázok, ktoré stoja pred vedou o daňovom práve, s ktorými sa bude musieť vysporiadať tak, aby učinila svojmu účelu za dosť.

Jedným z okruhov tém, resp. otázok vedy o daňovom práve je zdaňovanie v rámci digitálnej ekonomiky. Digitálna (priemyselná) revolúcia 4.0 zásadným spôsobom ovplyvňuje to, ako sa nazerá na zdaňovanie a prináša so sebou viaceré výzvy či možnosti v podobe zdaňovania nových javov digitálnej ekonomiky, čo nemusí byť na škodu v dobe, kedy štáty hľadajú rôzne zdroje, z ktorých môžu financovať plnenie svojich úloh a funkcií. V tejto súvislosti však bude nevyhnutné, k čomu by mala prispieť aj veda o daňovom práve, identifikovať javy, ktoré sa budú zdaňovať (resp. príjmy s nimi späté), ďalej je to hľadanie ideálneho modelu zdaňovania s formuláciou jednotlivých prvkov daňovo-právnych vzťahov a konečne aj jasná a zrozumiteľná komunikácia so širšou verejnosťou ohľadom dôvodov a nevyhnutnosti zdaní takejto javy.

Ďalším aktuálnym okruhom otázok je aj sanácia ekonomických následkov ochorenia COVID-19 a vojny na Ukrajine. Vymienené skutočnosti majú výrazný rozpočtovo-právny rozmer a zásadným spôsobom ovplyvňujú aj rozpočtové fungovanie štátov či EÚ. V tomto kontexte stojí pred štátmi a EÚ neľahká úloha v podobe hľadania zdrojov na ich riadne fungovanie a tu sa ponúkajú viaceré príležitosti aj vo svetle spomínanej digitálnej (priemyselnej) revolúcie 4.0. Navrhované riešenia však bude potrebné veľmi citlivo formulovať, aby tie boli súladné jednak s fundamentálnymi princípmi zdaňovania (osobitne s princípom daňovej spravodlivosti) a zároveň súladné aj s právom EÚ.

Nestárnucim problémom, s ktorým sa potýka veda o daňovom práve už od nepamäti, sú daňové úniky. Ide o otázku, ktorá možno je aktuálne mierne v úzadí vyššie popísaných problémov, avšak s určitosťou je potrebné konštatovať, že boj proti únikom na daniach naďalej pokračuje. Aj ekonomické následky pandémie ochorenia COVID-19 a vojny na Ukrajine budú pravdepodobne viesť štáty k tomu, aby zefektívniili tento neľahký boj a nasvedčujú tomu aj aktuálne iniciatívy pripravované na pôde EÚ. Tu však vyvstávajú viaceré problémy, na ktoré sme sa snažili v tomto príspevku poukázať.

Ďalším problémom, ktorému dlhodobo čelí veda a daňovom práve, je kvalita daňového zákonodarstva a právna hypertrofia. Kvalitu daňového zákonodarstva ovplyvňujú viaceré skutočnosti, ako je zaužívaná terminológia, legálne definície a iné. Aj napriek tomu, že významní predstavitelia vedeckej komunity veľmi hlasno pomenúvajú a poukazujú na tieto problémy, tak posun v uvedenej oblasti je veľmi minimálny. Je tu však ďalší problém nadobúdajúci enormné rozmery, ktorým je právna hypertrofia. V príspevku sme zároveň poukázali na to, že nemalý podiel na tejto negatívnej skutočnosti má aj normotvorná činnosť EÚ.

Pred vedou o daňovom práve stoja, samozrejme, aj ďalšie problémy, ktorým musí čeliť a s ktorými sa musí adekvátnym spôsobom sebe vlastným vysporiadať. Vyššie uvedené okruhy však považujeme aktuálne za tie najzásadnejšie, a preto by im mala byť venovaná osobitná pozornosť. Dynamika spoločenských vzťahov nás však môže viesť k veľmi rýchlemu prehodnoteniu a aktualizácii prezentovaných názorov.

Použitá literatúra:

BABČÁK, V.: Daňové právo na Slovensku. Bratislava: EPOS, 2015. 751 s. ISBN 978-80-562-0091-9.

BABČÁK, V.: Poznámky k vzťahu daňového, finančného a správneho práva. In: Humanum. Międzynarodowe Studia Społeczno-Humanistyczne, 2008, č. 2, 101-109 s. ISSN 1898-8431.

BALKO, L., KRÁLIK, J. a kol.: Finančné právo. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005. 308 s. ISBN 9788071601890.

BUJŇÁKOVÁ, M., SÁBO, J.: Nové zdroje daňových príjmov a definičný problém zdaňovania inteligentných systémov. In: 4. Slovensko - české dni daňového práva: Zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb: COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021. 87-96 s. ISBN 9788057400431.

ČAKOCI, K., ČERVENÁ, K.: Výzvy a perspektíva zdaňovania v prostredí zdieľanej ekonomiky. In: Bratislavské právnické fórum 2021: Aktuálne výzvy pre finančné právo: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie. Bratislava: Univerzita Komenského, 2021. 37-43 s. ISBN 9788071606062.

ČERVENÁ, K., VARTAŠOVÁ, A.: Základy zdaňovania (v interakcii ekonómie a práva). Košice: ŠafárikPress, 2021. 125 s. ISBN 978-80-574-0013-4.

- ČUNDERLÍK, L.: Núdzový stav (nielen z dôvodu COVID-19) z pohľadu centrálného bankára (1. časť). In: Comenius, 2020, č. marec, 1-9 s. ISSN 2644-5581.
- ČUNDERLÍK, L.: Núdzový stav (nielen z dôvodu COVID-19) z pohľadu centrálného bankára (2. časť). In: Comenius, 2020, č. apríl, 1-8 s. ISSN 2644-5581.
- HRABČÁK, L. - POPOVIČ, A., - SÁBO, J.: Post COVID-19 world and potential compensatory tax instruments in the context of the digital economy. In: Institutiones Administrationis: journal of administrative sciences, 2021, č. 2, s. 26-34. ISSN 2786-1929.
- HUBA, P., SÁBO, J., ŠTRKOLEC, M., Medzinárodné daňové úniky a metódy ich predchádzania. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2016. 189 s. ISBN 978-80-8152-403-5.
- KAČALJAK, M., KATKOVČIN, M.: Kryptoaktíva ako finančné účty. 4. Slovensko - české dni daňového práva: Zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb: COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021. 195-205 s. ISBN 9788057400431.
- POPOVIČ, A. a kol.: Praktikum z daňového práva. Bratislava: C. H. Beck, 2022. 264 s. ISBN 978-80-8232-020-9.
- SZAKÁCS, A.: Exchange of information as a tool for combating tax avoidance and tax evasion. In: European law as a tool for approximation of Slovak law and Ukrainian law. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 2020. 14-21 s. ISBN 978-80-7160-518-8.
- SIMIČ, S.: Regulation and taxation of digital services in Accordance with the initiatives of the european Union. In: Financial Law Review, 2021, č. 4, 194-214 s. ISSN 2299-6834.
- ŠTRKOLEC, M.: Daňové právo a jeho reflexia na nové javy v ekonomike. In: 4. Slovensko - české dni daňového práva: Zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb : COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021. 370-383 s. ISBN 9788057400431.

Kontaktné údaje:

JUDr. Ladislav Hrabčák, PhD., Ph.D.
ladislav.hrabcak@upjs.sk
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

NOVÉ JAVY V EKONOMIKE A ICH PREMIETNUTIE DO VEDY A VÝUČBY FINANČNÉHO PRÁVA

Miroslav Štrkolec

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Právnická fakulta

Abstract: Financial law can be perceived as a branch of law, a branch of science or a pedagogical discipline. Regardless of the point of view, it is a traditional part of legal science and the education of not only lawyers, but also economists and experts in the field of political science. In different periods of historical development, financial law (in the broadest sense) was characterized by a changing definition of its subject, principles, and internal system. In the contribution, the author maps the development of the teaching of financial law as well as related legal branches (sub-branches) in the period of the last three decades, pointing out the decisive determinants of this development. Subsequently, in connection with the ongoing digital transformation, the author points out selected new phenomena in the economy and deals with their reflection in science and teaching of financial law as well as tax law.

Abstrakt: Finančné právo možno vnímať ako právne odvetvie, vedný odbor či pedagogickú disciplínu. Bez ohľadu na uhol pohľadu ide o tradičnú súčasť tak právnej vedy ako aj vzdelávania nielen právnikov, ale aj ekonómov, či odborníkov v oblasti politických vied. V rôznych obdobiach historického vývoja bolo pre finančné právo (v najširšom slova zmysle) charakteristické meniace sa vymedzenie jeho predmetu, princípov, ale aj vnútorného systému. Autor v príspevku mapuje vývoj výučby finančného práva ale aj súvisiacich právnych odvetví (pododvetví) v období posledných troch dekád s poukazom na rozhodujúce determinanty určujúce tento vývoj. Následne v súvislosti s prebiehajúcou digitálnou transformáciou autor poukazuje na vybrané nové javy v ekonomike a zaoberá sa ich premietnutím do vedy a výučby finančného práva ale aj daňového práva¹.

Key words: financial law, tax law, sharing economy, virtual currencies, digital tax.

Kľúčové slová: finančné právo, daňové právo, zdieľaná ekonomika, virtuálne meny, digitálna daň.

1 ÚVOD

Novodobé počiatky výskumu a výučby finančného práva siahajú do medzivojnového obdobia prvej Československej republiky. Významné osobnosti tohto obdobia, najmä profesori Ján Čaha, Vilém Funk a Karel Engliš formovali v tomto období základy tohto právneho odvetvia². Na ich práce nadväzovali diela osobností finančného práva druhej polovice dvadsiateho storočia, z ktorých možno (bez nároku na úplnosť), spomenúť profesorov Bedřicha Spáčila, Júliusa Chorvátha, Jordána Giráška, Antona Slovinského, Milana Bakeša³. Pomyselnú štafetu finančného práva ale aj vedy o finančnom (a neskôr) aj daňovom práve začiatkom nového milénia prevzali najmä profesori Vladimír Babčák, Jozef Králik, a profesorky Marie Karfíková a Hana Marková⁴. Samozrejme platí, že v oblasti vedy

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0124.

² Pozri napr.: ČAHA, J. Finanční věda a finanční právo, FUNK, V.: Finanční věda, se zvláštním zřetelom k československému zákonodárství finančnímu, ENGLIŠ, K.: Malá finanční věda.

³ Pozri napr.: SPÁČIL, B. Teorie finančního práva, SLOVINSKÝ, A. – GIRÁŠEK, J. Československé finančné právo, CHORVÁTH, J. Základy rozpočtového práva, BAKEŠ, M.: Československé finanční právo.

⁴ Pozri napr.: BABČÁK, V. a kol. Finančné právo a finančná správa, KARFÍKOVÁ, M. a kol. Teorie finančního práva a finanční vědy, KRÁLIK, J. – JAKUBOVIČ, D. Finančné právo, MARKOVÁ, H. – BOHÁČ, R. Rozpočtové právo.

a výučby finančného práva, a neskôr aj daňového práva, pôsobilo v českom a slovenskom prostredí mnoho iných významných osobností tak z prostredia univerzít ako aj právnej praxe.

Tento úvod príspevku však nemá za cieľ bližšie mapovať tvorbu spomenutých osobností. Poukázať ním však možno na skutočnosť, že citované diela boli publikované v období približne sto rokov, a vznikali v rozdielnych spoločenských, ale aj politicko-ekonomických reáliách. Všetci spomenutí profesori sa pritom vo svojej vedeckej spisbe, a rovnako v prednáškovej činnosti pre študentov najmä právnických fakúlt museli vyrovnávať s dopadmi mnohých historických míľnikov, zmien v štátoprávnom usporiadaní, či povahy ekonomiky, na finančno-právnu materiu.

Za posledný, skutočne významný míľnik pre vývoj finančného práva, resp. práva vôbec, možno považovať rok 1989 a zmeny, ktoré v dôsledku historických zmien nastali. Išlo pritom o zásadné zmeny majúce určujúci vplyv na predmet, metódy regulácie ale aj systém finančného práva, a tým aj na spôsob výučby zodpovedajúcej materie. Týmto zmenám sa podľa nášho názoru nepriblížil ani vstup Slovenskej republiky do Európskej únie, a to bez ohľadu na následnú masívnu europeizáciu (aj) finančného práva. Aj keď v súčasnej dobe, viac než tridsať rokov po novembrových zmenách, nemožno konštatovať, že sme svedkami novej revolúcie (aj v oblasti finančného práva), predsa len zaznamenávame určité evolučné zmeny súvisiace s digitálnou transformáciou (revolúciou) a jej dopadom na vzťahy, tradične regulované finančno-právnu ale aj daňovo-právnu normotvorbou.

Cieľom príspevku je v stručnej podobe poukázať na nové javy v ekonomike a ich premietnutie do vedy a výučby finančného práva (i) v období ekonomickej transformácie v deväťdesiatych rokoch minulého storočia, (ii) v období europeizácie práva najmä v nultých rokoch nového milénia a (iii) v aktuálnom období, ktoré sa nazýva aj digitálnou transformáciou, resp. digitálnou revolúciou⁵, ktoré je však poznamenané aj inými sprievodnými negatívnymi javmi akými sú následky pandémie COVID-19 a stúpajúca miera inflácie.

2 FINANČNÉ PRÁVO VČERA A DNES

Samozrejme nie je reálne na niekoľkých stranách tohto príspevku bližšie zachytiť všetky determinanty ovplyvňujúce vývoj vedy a výučby finančného práva v redukovanom období posledných tridsiatich rokov. Preto sa sústredíme na tie momenty a determinanty, ktoré boli z nášho pohľadu v tomto smere rozhodujúce. Z historického hľadiska sa možno bližšie pristaviť pri ekonomických zmenách (ktoré boli prirodzene úzko späté aj s politickými a ústavnoprávnymi zmenami), ktoré nastali koncom minulého storočia a súviseli so vznikom samostatnej Slovenskej republiky, a následne pri zmenách vyvolaných vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie.

2.1. Vznik Slovenskej republiky a zmeny vo finančnom práve

Deväťdesiate roky boli definované nielen zmenami v štátoprávnom usporiadaní, ale tiež zmenami v charaktere a štruktúre hospodárstva Slovenskej republiky. Nová ústavná úprava definovala Slovenskú republiku ako zvrchovaný, demokratický a právny štát, ustanovila občanov ako pôvodcov štátnej moci, zaviedla katalóg základných práv a slobôd, na ústavnej úrovni stabilizovala územnú samosprávu a formovala vzťahy medzi zákonodarnou, výkonnou a súdnou mocou. Z finančno-právneho hľadiska boli určujúce viaceré ústavné normy, ktoré vytvárali predpoklad pre riadne fungovanie Slovenskej republiky ako nového štátu. Z týchto možno poukázať napríklad na:

- neodňateľnosť, nescudziteľnosť, nepremičateľnosť a nezrušiteľnosť základných práv a slobôd,
- rovnaký obsah a ochrana vlastníckeho práva všetkých vlastníkov,
- právo podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť,
- hospodárstvo založené na princípoch sociálne a ekologicky orientovanej trhovej ekonomiky,
- zriadenie vlastnej emisnej banky,
- štátny rozpočet ako základ, ktorým sa spravuje hospodárenie štátu,

⁵ HRABČÁK, L. a kol. Blockchain technológia ako činiteľ (faktor) ovplyvňujúci súčasnú podobu práva, s. 12.

- klasifikáciu a zákonnosť ukladania daní a poplatkov (princíp *nullum tributum sine lege*),
- zriadenie Najvyššieho kontrolného úradu,
- vyňatie daní, odvodov a štátneho rozpočtu z predmetu fakultatívneho referenda,
- pôsobnosť vlády a národnej rady pri schvaľovaní štátneho rozpočtu, štátneho záverečného účtu.

Tieto ústavné zmeny boli nasledované mnohými ďalšími zmenami, ktoré súviseli napr. s transformáciou pôvodne štátneho majetku do súkromného vlastníctva, kreáciou a následne používaním vlastnej meny, kvalitatívne novou úpravou devízového hospodárstva, zmenami v sústave daní a poplatkov (nahradenie dane z obratu daňou z pridanej hodnoty), či novou reguláciou správy daní a poplatkov. Všetky tieto zmeny boli úzko spojené aj so zmenami v štruktúre štátnych a iných orgánov, ktorým zákonodarca zveril rozhodovacie právomoci v konkrétnych oblastiach finančno-právnych vzťahov.

Finančné právo, ako vedný odbor a pedagogická disciplína tieto zmeny (ktoré optikou tej doby bolo možné vnímať ako niečo nové v ekonomike) prirodzene reflektovalo najskôr vo výučbe, a postupne aj vo vede. Pribúdali pritom otázky súvisiace aj so systémom finančného práva, pododvetviami, ktoré tvoria jeho osobitnú časť, či pododvetviami, ktoré sa postupne vymanili z područia finančného práva, a vyvíjajú sa ako samostatné právne odvetvia. V tomto smere možno poukázať najmä na daňové právo⁶, či právo finančného trhu⁷, pri ktorých sa dlhodobo uvažuje o ich vyčlenení zo systému finančného práva a statusu samostatných právnych odvetí. V záujme objektivity je však potrebné uviesť, že názory právnej vedy v tomto smere neboli a nie sú jednotné⁸.

Čo však bolo pre finančné právo v celej jeho šírke určujúce v období ekonomickej (a zároveň štátoprávnej) transformácie bola potreba vyrovnáť sa s týmito zmenami a formovať nové doktríny vo všetkých oblastiach finančno-právnych vzťahov tak hmotnoprávnej ako aj procesnej povahy.

2.2 Vstup do Európskej únie a eurozóny

Ďalším míľnikom vo vývoji finančného práva (opäť v najširšom ponímaní) bol vstup Slovenskej republiky do Európskej únie, a neskôr spolu s ďalšími novými štátmi únie aj do eurozóny. Slovenská republika ako členský štát únie vstúpila do kvalitatívne nových finančno-právnych vzťahov, ale aj daňovo-právnych vzťahov vyplývajúcich z tohto členstva, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnilo aj vnútroštátnu právnu reguláciu. Z množstva zmien a úprav v oblasti finančného a daňového práva, možno spomenúť tieto:

- v rozpočtovej oblasti nové finančné vzťahy s Európskou úniou v oblasti rozpočtového hospodárenia aj fondového hospodárstva v únii,
- v daňovej oblasti harmonizáciu v oblasti nepriamych daní (dane z pridanej hodnoty a spotrebných daní) znamenajúcu uplatňovanie spoločného systému týchto daní a minimálnych sadzieb, ale čiastočne aj v novú európsku reguláciu v oblasti priamych daní a správy daní,
- v colnej oblasti pravidlá, na ktorých je založené fungovanie colnej únie,
- v menovej oblasti prípravu na vstup do menovej únie, neskôr zavedenie meny euro a participáciu Národnej banky Slovenska na Európskom systéme centrálnych bánk,
- v devízovej oblasti zrušenie viacerých zákazov a obmedzení (napr. v súvislosti s nadobúdaním vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam cudzozemcami),
- v oblasti práva finančného trhu posilnenie právomoci Európskej centrálnej banky v rámci jednotného mechanizmu dohľadu nad úverovými inštitúciami.

⁶ Dlhodobo, najmä v podmienkach tzv. „Košickej školy daňového práva“ je daňové právo argumentované ako samostatné právne odvetvie mimo systému finančného práva. Pozri najmä diela V. Babčáka počnúc učebnicou Daňové právo procesné z roku 2000, až po najnovšiu učebnicu Dane a daňové právo na Slovensku z roku 2022.

⁷ Pozri napr. KRÁLÍK, J. – JAKUBOVIČ, D. Finančné právo, s. 116., alebo ŠTRKOLEC, M. Private Legal and Public Legal Interaction of the Financial Market Legislation, s. 40.

⁸ Prehľad rôznych prístupov k diverzifikácii finančného práva v českej, slovenskej, poľskej, maďarskej ale aj francúzskej literatúre ponúka MRKÝVKA, P. v diele: Determinace a diverzifikace finančního práva, s. 126 – 157.

Uvedený výpočet je prirodzene len demonštratívny, keďže okruh priesečníkov európskej a vnútroštátnej legislatívy v oblasti finančného práva a daňového práva je nepochybne omnoho širší. Aj pri týchto zmenách platí, že sa prejavili tak vo výučbe⁹ ako aj vo vede finančného práva a daňového práva¹⁰. Viac ako 18 rokov členstva Slovenskej republiky v Európskej únii zároveň viedli k postupnej implementácii mnohých nových regulácií, s tým sprievodným javom (môže ísť o autorove subjektívne vnímanie), že odborná a laická verejnosť spravidla menej zvyrazňuje a vnímajú fakt, že ide o prejav europeizácie vnútroštátneho práva. V oblasti práva však aj v tejto situácii platí, že právo ako normatívny systém regulovalo v tom čase z pohľadu Slovenskej republiky nové javy v jej ekonomike, aj keď tieto v členských štátoch, ktoré vstúpili do únie skôr, už prirodzene boli regulované.

2.3 Digitálna transformácia, pandémia COVID-19 a inflácia

Uvažovanie o aktuálnych nových javoch v ekonomike, ktoré majú vplyv na vedu a výučbu finančného práva a daňového práva nie je vôbec jednoduché, a to z rôznych dôvodov. Z mnohých do úvahy pripadajúcich sme pritom vybrali len tri uvedené v názve tejto podkapitoly, ktoré podľa nášho názoru determinujú aktuálny stav a vývoj. Aj napriek tomu, že pre všetky z nich platí kritérium „novosti“ v ekonomických vzťahov, rýchlosť reakcie normotvorcu (európskeho ako aj vnútroštátneho) na nich vykazuje zásadné rozdiely.

Pokiaľ totiž ide o nové javy spojené s digitálnou transformáciou a presunom mnohých ekonomických aktivít z reálneho (fyzického) prostredia do virtuálneho sveta, tak európske, ale aj vnútroštátne právne regulácie spravidla prichádzajú s výrazným oneskorením, ak vôbec.

Do sféry nových javov v ekonomike patrí napríklad zdieľaná ekonomika, služby poskytované v digitálnom priestore, či virtuálne meny. Z podstaty týchto javov vyplýva, že sa vo výraznej, resp. výlučnej miere uskutočňujú vo virtuálnom svete bez ohľadu na hranice štátov, a preto si ich právna regulácia vyžaduje komplexné, zrejme však minimálne európske riešenie. Na takéto riešenia však často chýba politická vôľa, a nevyhnutný kompromis pri hľadaní priechodného riešenia. Typicky možno tomto smere poukázať napríklad na otázku zdaňovania digitálnych služieb, kde sa doposiaľ nepodarilo presadiť jednotnú európsku reguláciu, a niektoré štáty sa prichýlili k unilaterálnym postupom. Snáď pozitívnejším smerom sa uberá navrhovaná európska regulácia kryptoaktív, kde je v legislatívnom procese návrh Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o troch s kryptoaktívami a o zmene smernice (EÚ) 2019/1937, COM/2020/593 final. Vo vnútroštátnej oblasti boli tieto nové javy v obmedzenej rovine (vychádzajúc aj z európskej regulácie) regulované vo viacerých smeroch, kde možno poukázať napríklad na:

- reguláciu virtuálnych mien v AML zákone, v oblasti zdaňovania príjmov z ich predaja (ale aj v oblasti živnostenského podnikania, či trestného práva),
- zdaňovanie príjmov z opakovaného sprostredkovania služieb prepravy a ubytovania prostredníctvom digitálnej platformy,
- medzinárodnú spoluprácu pri správe daní v oblasti automatickej výmeny informácií oznamovaných prevádzkovateľmi platformy.

Medzi nové javy v ekonomike s potenciálom priameho vplyvu na finančno-právne a daňovo-právne normy možno nepochybne zaradiť aj pandémiu COVID-19, ktorá si vyžiadala rýchlu reakciu zákonodarcu (tzv. lex korona - Zákon č.67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19),

⁹ V tomto smere odkazujeme na učebnice finančného práva a daňového práva, ktoré výrazne reflektovali aj európske súvislosti, napr. BABČÁK, V. a kol. Finančné právo na Slovensku a v Európskej únii alebo BABČÁK, V. Daňové právo na Slovensku a v EÚ.

¹⁰ Z viacerých vedeckých projektov riešených na pracovisku autora možno spomenúť napr. projekty VEGA č. 1/4612/07 „Právne a ekonomické aspekty verejných rozpočtov v kontexte integrácie Slovenskej republiky do Európskej únie.“, VEGA č. 1/1170/12 „Vplyv daňovej politiky EÚ na vnútroštátnu právnu úpravu v SR.“ alebo VEGA č. 1/0846/17 „Implementácia iniciatív inštitúcií EÚ v oblasti priamych a nepriamych daní a ich rozpočtovo-právne dopady“.

a rovnako aj infláciu, ktorá ovplyvnila najmä rozpočtovú a daňovú reguláciu (napr. zmeny v zákone o štátnom rozpočte, či zákone o dani z príjmov).

Všetky tieto nové javy sa postupne objavujú aj vo výučbe finančného práva a daňového práva, spravidla však až po prijatí zodpovedajúcej právnej úpravy na európskej, či vnútroštátnej úrovni. V oblasti vedy finančného práva a daňového práva je však práve týmto novým javom venovaná na pracovisku, kde pôsobí autor výrazná pozornosť, keď práve vedecké výstupy sú potenciálne spôsobilé eliminovať riziká a nedostatky tak jestvujúcich čiastkových úprav v tejto oblasti, ako aj navrhovaných nových, viac, či menej komplexných riešení¹¹.

3 ZÁVER

Konferencia Bratislavské právnické fórum 2022 bola v sekcii finančného práva zameraná na premenu finančného práva, jeho vedy a výučby v čase. Pre účely spracovania tohto príspevku sme sa zamerali na obdobie posledných tridsiatich rokov a míľniky, ktoré ovplyvnili, a ovplyvňujú v rôznych fázach dejinného vývoja vedy a výučbu finančného práva, ale aj daňového práva. Na uvedené premeny determinované ekonomickými a inými zmenami v spoločnosti sme pritom nazerali z hľadiska ich obsahu a dosahu na vedy a výučbu. Pokiaľ by sme mali formulovať určitý zovšeobecňujúci záver, konštatujeme, že finančné právo a daňové právo vykazujú veľmi dynamický charakter, doposiaľ so schopnosťou relatívne rýchlejšej a účinnej reakcie na meniace sa ekonomické javy. Ostáva veriť, že tieto schopnosti si zachovávajú aj v budúcnosti, keďže turbulentná doba a stále rýchlejší vývoj nových modelov obchodovania (vrátane tých s dopadom na nahradenie ľudskej pracovnej sily) nepochybne so sebou prinesú nové výzvy.

Použitá literatúra:

- BABČÁK, V.: Daňové právo procesné. Košice: ATOM Computers, 2000, 398 s.
BABČÁK, V. a kol.: Finančné právo a finančná správa. Bratislava: EPOS, 2008, 447 s.
BABČÁK, V. a kol.: Finančné právo na Slovensku a v Európskej únii. Bratislava: Eurokódex, 2012, 822 s.
BABČÁK, V.: Dane a daňové právo na Slovensku. Ružomberok: EPOS, 2022, 832 s.
BAKEŠ, M. a kol.: Finanční právo. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995, 365 s.
CAHA, J.: Finanční věda a finanční právo, Sbíрка spisů právnických a národohospodářských, sv. VI. Brno: Barvič a Novotný, 1921.
CHORVÁTH, J.: Základy rozpočtového práva. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 1984.
ENGLIŠ, K.: Malá finanční věda. Praha, 1929.
FUNK, V.: Základy přednášek. Finanční věda se zvláštním zřetelem k československému zákonodárství finančnímu. Praha: Spolek čs. právníků Všeherd č. 97, 1926.
HRABČÁK, L. a kol.: Blockchain technológia ako činiteľ (faktor) ovplyvňujúci súčasnú podobu práva. Košice: ŠafárikPress, 2021, 116 s.
KARFÍKOVÁ, M. a kol.: Teorie finančního práva a finanční vědy. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 356.
KRÁLÍK, J. – JAKUBOVIČ, D.: Finančné právo. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 2004, 725 s.
MARKOVÁ, H. – BOHÁČ, R.: Rozpočtové právo. Praha: C.H.Beck, 2007, 264 s.
MRKÝVKA, P.: Determinace a diverzifikace finančního práva. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 222 s.
SLOVINSKÝ, A. – GIRÁŠEK, J.: Československé finančné právo. Bratislava: Obzor, 1979.
SPÁČIL, B.: Teorie finančního práva. Praha: Orbis, 1970.

¹¹ Pozri napríklad zborník z konferencie: ŠTRKOLEC, M. – VARTAŠOVÁ, A. – STOJÁKOVÁ, M. – SIMIČ, S. (ed). IV. SLOVENSKO – ČESKÉ DNI DAŇOVÉHO PRÁVA. Zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb - COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo. Z viacerých vedeckých projektov riešených na pracovisku autora možno spomenúť napr. projekt APVV-19-0124 „Daňové právo a nové javy v ekonomike (digitálne služby, zdieľaná ekonomika, virtuálne meny)“ alebo projekt VEGA č. 1/0485/21: „Súčasnosc' a východiská reformovania systému vlastných zdrojov rozpočtu EÚ (právne a ekonomické aspekty aj v kontexte dôsledkov pandémie ochorenia COVID-19)“.

ŠTRKOLEC, M.: Private Legal and Public Legal Interaction of the Financial Market Legislation. In: System of Financial Law: Financial Markets: Conference proceedings. Brno: Masaryk University, 2014, s. 38 – 50.

ŠTRKOLEC, M. – VARTAŠOVÁ, A. – STOJÁKOVÁ, M. – SIMIČ, S. (ed).: IV. SLOVENSKO – ČESKÉ DNI DAŇOVÉHO PRÁVA. Zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb - COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021, 408 s.

Kontaktné údaje:

doc. JUDr. Miroslav Štrkolec, PhD.

e-mail: miroslav.strkolec@upjs.sk

Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Kováčska 26

040 75 Košice

Slovakia

MDR – HAS ANYTHING CHANGED THREE YEARS AFTER THE INTRODUCTION OF TAX SCHEMES

Jeremiasz Kalus

Doctoral School at the University of Silesia in Katowice

Abstract: The institution of tax scheme reporting was implemented into the EU order through Directive 2018/822¹. The directive aimed to reduce cross-border aggressive tax optimization and so-called tax base erosion. Member states implemented the indicated provisions at different times and according to their solutions. This article aims to analyze the changes that have been made to the institution and present its operation's effects over the last three years. The paper will mainly consider data from Poland compared to the other Member States. Especially statistical data will be presented, as well as adjudication (partial solutions) of problematic issues, such as professional secrecy of public trust professions or the case of the possibility of requesting individual interpretations of tax law. The article also aims to identify the direction in which further legislative changes should take place.

Keywords: MDR, tax schemes, DAC6, tax haven, tax evasion, tax optimization, income tax, tax savings, tax circumvention, tax avoidance, tax planning.

1. OBJECTIVES OF ADOPTING MDR LEGISLATION

The provisions for the mandatory reporting of MDR tax schemes are based on providing early data on potentially aggressive tax planning and more easily identifying those involved. Another objective is to more accurately type controlled entities to utilize better the financial and personnel resources of the national tax administration authorities².

On the other hand, early detection and effective control translate directly into more significant detection of irregularities and, thus, more effective enforcement³. The obligation of self-denunciation also reduces the costs that authorities incur to control entities "blindly," as it were. These provisions also have an unquestionable deterrent function against aggressive optimization practices - the obligation to report activities carried out under tax law often nullifies their profitability by significantly increasing the risk of revealing irregularities.

The disclosure obligation of tax law specialists also has an indirect pressure on the market for tax services, as promoters have only a tiny window of opportunity to implement schemes before they are closed down, as well as being liable for failing to comply with their obligations themselves⁴. However, do all these circumstances translate into the effective operation of the institutions? Do tax authorities derive tangible benefits from the activities presented? These questions can be answered after a thorough reading of this paper.

2. BEGINNING OF THE REPORTING OBLIGATION

First, the period covered by the article's title needs to be clarified. To begin with, it should be pointed out that although the implementing directive dates from 2018, its application started on 1 January 2019. Secondly, three years is sufficiently long to collect data that can be objective in the scope studied and thus allow reliable conclusions to be drawn. On the other hand, a difficulty that arises in the indicated area is the fact that the act was established in the form of a directive, which

¹ Council directive (eu) 2018/822 of 25 May 2018 amending directive 2011/16/eu as regards mandatory automatic exchange of information in the field of taxation in relation to reportable cross-border arrangements (Official Journal of the EU L 39 of 5.06.2018).

² J. Rudowski [w:] S. Babiarczyk, B. Dauter, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgodka-Medek, J. Rudowski, *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, wyd. XI, Warszawa 2019, art. 86(a).

³ B. Pahl [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe*. Art. 1-119zzk, red. L. Etel, Warszawa 2022, art. 86(a).

⁴ A. Mariański (red.), *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Warszawa 2021.

means that the Member States, firstly, have to implement it in their internal orders and, secondly, are only obliged to achieve the objective set by this legislation.

However, the author assumes that the contractual start date of the legislation is 1 January 2019, as this is the date on which the tax obligation was officially imposed in the author's home state of Poland. It should be mentioned that the deadline by which all member states had to implement the described act was 31 December 2019, while the final date to start reporting tax schemes was 1 January 2021. As a precursor, Poland created the reporting process almost two years before the official deadline⁵.

Other countries started the reporting process on the following dates: Germany - 1 July 2020, Greece - 1 February 2021, and Spain - 14 April 2021. According to the information, Greece and Spain exceeded the reporting start date. Still, no legal consequences were drawn against these countries because the European Commission, due to the international COVID-19 pandemic⁶, officially agreed to postpone the reporting start date by six months, i.e., until June 2021⁷.

3. STATISTICAL DATA

In line with the information indicated in the initial part of the article, this part of the paper will present statistical data demonstrating the number of MDR-1 tax schemes reported in Poland⁸. The second relevant form against which statistics will be given is the MDR-4, where several quarterly reports must be submitted under Article 8ab point 2 of Directive 2018/822 by year and period. The author, therefore, omits forms MDR-2 and MDR-3, as they are not directly relevant to analyzing the number of reported tax schemes. In addition, the author will indicate the number of tax scheme numbers (registration numbers-NSP) assigned in Poland, which prove the registration of schemes by the tax administration authorities.

The most relevant form that embodies the obligation to report tax schemes is the MDR-1. This form is used for both domestic and cross-border scheme reporting. An analysis of the number of MDR-1 records filed makes it possible to determine the number of tax schemes reported. According to the assumptions indicated, the data are as follows. In 2019, 4227 MDR-1 forms were filed (original only - no supplements). In 2020, there were 3428 filings, a decrease of about 20% from the previous year. In 2021, on the other hand, the number dropped to 3065, a further 10% decrease in the last year.

It needs to be pointed out that the 20% decrease in reported schemes between 2019 and 2020 is probably due to the onset of the COVID-19 pandemic in Poland and the suspension of reporting obligations for national schemes from 31 March 2020 to date. Interestingly, despite the indicated rest of reporting obligations for domestic schemes - they are reported all the time. On the other hand, in terms of cross-border schemes, there were none reported in 2019, while there were 1016 in 2020 and 1817 in 2021. The percentage increase is, therefore, more than 80%.

Another form is the MDR-4, which is relevant for analyzing the quarterly information on the provision of a standardized tax scheme. For this form, there is no breakdown between cross-border and domestic schemes; in this case, only information on the beneficiary of the standardized scheme and the tax scheme number is reported. The data in this regard are as follows. In 2019, 761 MDR-4 forms were submitted, while in 2020, there were already 851, a 10% change. In contrast, 2021 saw an increase to 1183, i.e., by almost 40%.

In this regard, it is also essential to compare the issue of assigning registration numbers to tax schemes, which is equivalent to their "registration" by tax administration authorities. This is because it should be noted that the relationship between the submission of a notice of the possibility of a tax scheme is pointless if the scheme is not correctly registered and analyzed by the addressee. In the context indicated, the data presents itself as follows. The number of registered schemes in 2019 was 891 (no NSP was assigned for cross-border schemes). In 2020, the number grew to 3305 (including 373 foreign ones). 2021 brought 4487 assigned registration numbers (including more than

⁵ A. Ladziński, D. Wasiluk, O nieprawidłowej implementacji dyrektywy 2018/822 (MDR) i jej konsekwencjach, PP 2019, nr 5, s. 9-16.

⁶ <https://vinciworks.com/blog/dac6-country-profile-spain/>

⁷ <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2021/01/etf-441-extension-of-dac6-reporting-deadlines-announced-by-some-member-states.html>

⁸ Source of the statistical information: <https://www.podatki.gov.pl/mdr/statystyki-mdr/>

1600 cross-border ones). These numbers should be compared with the number of MDR-1 tax schemes filed. According to the previously indicated data, in 2019, 4227 MDR-1 forms were filed, and NSP was assigned to only 891. In 2020, 3428 papers were filed, and NSP was set to 3305. However, one should keep in mind the backlog of over 3,500 schemes from 2019 - unfortunately, the data does not show which tasks were assigned numbers, although logic would indicate that these should be the schemes filed earliest. The year 2021 brought 3065 new registrations and 4487 NSP numbers - so for the first time, the authorities began to "catch up" with the loss of previous years. However, analyzing the indicated data concludes that all the outstanding schemes were still not assigned numbers.

4. DEVELOPMENTS IN 2020

Two significant changes in the Polish legal order regarding MDR reporting obligations have occurred. The first was to delegate some tasks related to registration duties to the Director of the Tax Chamber in Olsztyn⁹. This change was dictated by the inefficiency of tax authorities in assigning tax scheme numbers to submitted applications, already indicated in the previous subsection. With the above in mind - the Head of the National Tax Administration transferred some of the tasks in this area precisely to the Director of the Tax Chamber in Olsztyn. It is not entirely clear why this particular body was chosen. At the same time, in an overwhelming number of cases, decisions of this kind are dictated by a preliminary analysis of the "efficiency" of individual field units of the National Tax Administration.

Significant changes have also been made to the institution of tax schemes itself. The amendment was introduced into Polish legislation by law in July 2020¹⁰. One of the most important provisions of the amendment is the imposition of an obligation on promoters, beneficiaries, and facilitators to re-report all cross-border schemes if the first scheme implementation activity was carried out between June 26, 2018, and June 30, 2020. This change has been widely reported in the legal and tax community as breaking the principle of non-retrospectivity of tax laws¹¹. At the same time, as of July 1, 2020, the NSP numbers assigned to cross-border tax schemes became invalid, so there was a need to re-report them and give new NSP numbers¹².

5. PROFESSIONAL SECRECY

One of the biggest problems related to the institution of tax scheme reporting is the issue of professional secrecy of the public trust professions, which may suffer a breach when performing MDR-related duties¹³. In the present context, three developments between 2019 and 2022 are relevant.

The first is the Proposal of the Polish National Chamber of Tax Advisers to examine the constitutionality of MDR legislation¹⁴. The proposal was addressed to the Constitutional Court as an attachment to KIDP Resolution No. 618/2019 of December 17, 2019. The document touches on several aspects related to professional secrecy, primarily for tax advisors. The main arguments in favor of the incompatibility of the MDR provisions with Polish law are the inability of a professional advisor to be released from the obligation of professional secrecy because the client is not its

⁹ Rozporządzenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 18 grudnia 2020 r. w sprawie upoważnienia innego organu Krajowej Administracji Skarbowej do wykonywania zadań Szefa Krajowej Administracji Skarbowej dotyczących informacji o schematach podatkowych (Dz. U. poz. 2367).

¹⁰ Ustawa z dnia 28 maja 2020 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o podatku od towarów i usług, ustawy o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1106 z późn. zm.).

¹¹ A. Modzelewska, Obowiązek retrospektywnego raportowania o schematach podatkowych - stan dotychczasowy a wprowadzone zmiany, Przegląd Podatkowy 2020, nr 11, s. 40-46.

¹² K. Wawrzonkiewicz, Zmiany w zakresie przekazywania informacji o schematach podatkowych transgranicznych, Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych 2020, nr 7.

¹³ D. Nazimek, Raportowanie schematów podatkowych w Polsce jako odpowiedź na międzynarodowe standardy przeciwdziałania agresywnej optymalizacji podatkowej, PP 2022, nr 6, s. 8-15.

¹⁴ Position of the National Council of Tax Advisers of 29 March 2019 on the Explanatory Notes of 31 January 2019. - Information on tax schemes (MDR).

disposer¹⁵, the violation of the right to defense and confidentiality of the information entrusted to the tax advisor¹⁶ as well as the necessity to provide information that is not necessary for Directive 2018/822¹⁷. The argumentation indicated by the applicants is very detailed and extensive, centered around violating the Constitution of the Republic of Poland and the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. At the time of writing, the Constitutional Court has not yet decided the case.

The second significant development in the context indicated is the Belgian constitutional court's preliminary question to the Court of Justice of the European Union¹⁸. The request was to examine the compatibility of the provision of Article 8ab(5) of Directive 2018/822 vis-à-vis Article 7 and Article 47 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union (the right to a fair trial and the right to respect for private life), in the context of a violation of the professional secrecy of public trust entities under national law vis-à-vis the MDR reporting obligation. Under Article 8ab (5) of Directive 2018/822, the intermediary is entitled to exempt itself from complying with the reporting obligation by invoking secrecy under national law. According to the applicants, these provisions are, therefore, in apparent contradiction, regarding the status of a professional agent in the judicial process and in private. This circumstance, thus, again confirms that the public trusts professionals from the next state and perceives problems in professional secrecy. Unfortunately, as of the date of writing, the preliminary question has not received an official response from the CJEU. However, there was an opinion of the CJEU Advocate General in the case (Case C-694/20)¹⁹, which indicated that in some circumstances, the MDR regulations might violate professional secrecy. The Ombudsman thus draws attention to the fact that if the information is provided to an intermediary not covered by the obligation of professional secrecy, the latter will be obliged to inform the authority not only of the existing arrangement but also of the participation in it of the original intermediary (covered by secrecy), which already violates professional confidentiality, since the client-lawyer relationship itself is surrounded by it. The Ombudsman also stressed that the extent of the information provided might violate the principle of proportional and permissible interference with the institution of professional secrecy and the right to respect for private life. The argument justified this view that the same effect (on the grounds of protecting the tax interests of states) can be achieved by reporting an "abstract" tax scheme, that is, a scheme that does not contain the name of the lawyer but the very description of the structure of the arrangement and other data necessary for the tax administration to ensure compliance with the law.

The latest significant development in increasing the transparency of MDR regulations is a landmark ruling by the Supreme Administrative Court on January 28, 2021 (ref. I FSK 1703/20)²⁰. In the indicated judgment, the Supreme Administrative Court broke the previous impasse resulting from the lack of uniformity in the rulings of provincial administrative courts within the boundaries of the problem outlined. The thesis of the judgment favors the correctness of the line of jurisprudence favorable to taxpayers, thereby enabling the submission of requests for individual tax interpretations. This fact allows taxpayers to obtain information on determining whether a given solution meets the definition of a tax scheme and should be reported or not. Tax authorities have long shied away from issuing such acts, hiding behind the impossibility of giving individual interpretations on MDR provisions

¹⁵ Wider: <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/klient-nie-moze-zwolnic-radcy-z-tajemnicy-zawodowej,492362.html> (accessed: 01.10.22).

¹⁶ Wider: A. Szymacha, Przesłanki dopuszczalności ingerencji MDR w tajemnicę doradcy podatkowego w kontekście orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, *Kwartalnik Prawa Podatkowego* 2020, nr 3, s. 21-36.

¹⁷ Wider: A. Mariański, A. Michalak, Wprowadzenie obowiązku raportowania schematów podatkowych. *Analiza prawno-konstytucyjna*, PP 2020, nr 8, s. 30-39.

¹⁸ Case Orde van Vlaamse Balies, C-694/20, Dz. Urz. UE C 128/10 z 12.4.2021 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62020CN0694&qid=1661503344479> (accessed: 01.10.22).

¹⁹ Opinion of Advocate General Athanasios Rantos dated April 5, 2022, in Case C-694/20 https://eurlex.europa.eu/legalcontent/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:62020CC0694&from=en#Footnote_1 (accessed 01.10.22).

²⁰ Wider: J. Kalus, Schematy podatkowe jako przedmiot interpretacji indywidualnej. Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 28 stycznia 2021 r., I FSK 1703/20. „Co do zasady. Studia i analizy prawne” 1/2021, Warszawa 2021.

due to their allegedly procedural nature (which, in Polish law, makes it impossible to obtain a personal understanding). Allowing taxpayers to receive such information is "leveling the playing field" in the face of vague MDR regulations. However, as statistics show, taxpayers do not submit any requests for individual interpretations in this regard, as there were only 46 in 2019, 22 in 2020, and 37 in 2021.

6. CONCLUSION

The analysis made in the pages of this publication indicates that MDR tax schemes over the past three years have been an institution that has had a significant impact on the tax order both in Poland and throughout the European Union. At the same time, it is reasonable to argue that the current functioning of the described institution is not yet completely worked out and requires complementary amendments, among others, in terms of the effectiveness of the current assignment of registration numbers (NSP) and because of resolving the problem of contradiction of the provisions with the professional secrecy of professional attorneys - as emphasized, for example, in the opinion of the Advocate General of the CJEU, in which. At the same time, the statistical data analysis indicates that taxpayers are filing fewer MDR reports, which may be related to increased awareness of the proper functioning of the institution. On the other hand, it may mean taxpayers are abandoning reporting due to the long waiting period for assigning a registration number.

On the other hand, it must be pointed out that, despite the introduction into the Polish legal order of the possibility for taxpayers to obtain individual interpretations of tax law, as indicated by statistics, this tool is not frequently used by taxpayers. Of course, this may be because it was only in January 2021 that a judgment of the Supreme Administrative Court appeared, which sorted out the views of the doctrine in this respect.

All these circumstances allow us to make a general thesis assuming that although the MDR tax schemes are undoubtedly a valuable institution in the context of preventing tax avoidance, the last three years of their operation show that although significant changes have already been made in this context, further modifications are necessary to improve the institution even further and ensure compliance with all the standards of European and domestic law. Only then can it be considered an effective and fair fight against the erosion of the tax base.

Bibliography

1. Dzwonkowski H. , „Ordynacja podatkowa. Komentarz”, Warszawa 2020.
2. Kalus J., Schematy podatkowe jako przedmiot interpretacji indywidualnej. Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 28 stycznia 2021 r., I FSK 1703/20. „Co do zasady. Studia i analizy prawne” 1/2021, Warszawa 2021.
3. Koronkiewicz J., „Aktywność UE w odpowiedzi na projekt BEPS [w:] Narzędzia kontrolne, dokumentacyjne i informatyczne w prawie podatkowym. Poprawa efektywności systemu podatkowego”, red. B. Brzeziński, Warszawa 2018.
4. Ladziński A., Wasiluk D., „O nieprawidłowej implementacji dyrektywy 2018/822 (MDR) i jej konsekwencjach”, Przegląd Podatkowy 2019.
5. Mariański A., „Ordynacja podatkowa. Komentarz”, Warszawa 2021.
6. Mariański A., Michalak A., Wprowadzenie obowiązku raportowania schematów podatkowych. Analiza prawno-konstytucyjna, Przegląd Podatkowy 2020.
7. Modzelewska A., Obowiązek retrospektywnego raportowania o schematach podatkowych - stan dotychczasowy a wprowadzone zmiany, Przegląd Podatkowy 2020.
8. Nazimek D., Raportowanie schematów podatkowych w Polsce jako odpowiedź na międzynarodowe standardy przeciwdziałania agresywnej optymalizacji podatkowej, Przegląd Podatkowy 2022.
9. Pahl B., "Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk", red. L. Etel, Warszawa 2022.
10. Rudowski J., Babiarz S., Dauter B., Hauser R., Kabat A., Niezgódka-Medek M., Rudowski J., „Ordynacja podatkowa. Komentarz”, Warszawa 2019.
11. Szymacha A., Przesłanki dopuszczalności ingerencji MDR w tajemnicę doradcy podatkowego w kontekście orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Kwartalnik Prawa Podatkowego 2020.
12. Wawrzonkiewicz K., Zmiany w zakresie przekazywania informacji o schematach podatkowych transgranicznych, Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych 2020.

Contact information:

Jeremiasz Kalus

jeremiasz.kalus@wp.pl

Doctoral School of University of Silesia

42-244 Jaskrów

Ul. Słoneczna 3

POLAND

SOFTVÉROM ASISTOVANÁ VÝUČBA DAŇOVÉHO PRÁVA A FINANČNÉHO PRÁVA PROSTREDNÍCTVOM FLASHCARDS ZA POUŽITIA METÓDY SPACED REPETITION¹

Jozef Sábó

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Právnická fakulta

Abstract: The author in the article deals with the implementation of digital flashcards into the education process and self-learning of Tax Law I and Tax Law II at the Faculty of Law, Pavol Jozef Šafárik University in Košice. The article concerns use of the spaced repetition method in legal education realized with the assistance of software Anki. The article describes creation and implementation of digital flashcards into teaching process of Tax Law I and Tax Law II and describes the feedback obtained during the teaching of Tax Law I and Tax Law II by Anki.

Abstrakt: Autor sa v článku venuje začleneniu digitálnych kariet ako pomôcky pri výučbe a samoštúdiu predmetov Daňové právo I a Daňové právo II na Právnickej fakulte UPJŠ v Košiciach. V príspevku je priblížené použitie metódy vzdelávania práva opakovaním v úsekoch realizovaného za softvérovej asistencie programom Anki. Článok zároveň opisuje vytvorenie balíčkov digitálnych kariet z predmetov Daňové právo I a Daňové právo II. a vyhodnocuje spätnú väzbu, ktorá bola získaná od študentov počas výučby predmetov Daňové právo I a Daňové právo II za pomoci Anki.

Key words: tax law, spaced repetition, digital flashcard, Anki

Kľúčové slová: daňové právo, opakovanie v úsekoch, digitálna karta, Anki

1 ÚVOD – STRUČNE O PROGRAME ANKI

Výučba daňového práva prebieha na Právnickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach v 1. roku magisterského stupňa štúdia. Táto výučba bola v akademickom roku 2020/2021 výrazne posilnená o prvky e-learningu. Za pandemickej situácie COVID-19 boli prednášky z predmetov Daňové právo I a Daňové právo II realizované formou online s pomocou prezentácie vytvorenej v programe Microsoft Powerpoint. V tomto období študenti precvičovali materiu prostredníctvom online účasti na seminároch a prostredníctvom spracovania zadaní od jednotlivých vyučujúcich. V súčasnosti je učebným textom využívaným pri výučbe týchto predmetov celoslovenská učebnica z daňového práva s označením *Daňové právo na Slovensku*² a praktické zadania sú v rámci výučby precvičované z publikácie *Praktikum z daňového práva*³. Zároveň sú určité parciálne otázky vyučované v nadväznosti na výstupy výskumnej činnosti publikované vo vedeckých monografiách⁴.

Okrem uvedených spôsobov a foriem výučby spomínaných predmetov poukazuje autor na inovatívne metódy výučby spojené s rozvojom e-learningu. Tieto metódy sa prejavujú v softvérom asistovanej výučbe daňového práva prostredníctvom flashcards za použitia metódy spaced repetition.

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0124 a vznikla ako súčasť riešenia grantového projektu VEGA č. 1/0485/21: „Súčasnosť a východiská reformovania systému vlastných zdrojov rozpočtu EÚ (právne a ekonomické aspekty aj v kontexte dôsledkov pandémie ochorenia COVID-19)“.

² BABČÁK, V. *Dane a daňové právo na Slovensku*. Bratislava: EPOS, 2022. 832 s. ISBN: 978-80-562-0339-2.

³ POPOVIČ, A. a kol. *Praktikum z daňového práva*. Bratislava: C. H. Beck, 2022, 264 s. ISBN: 978-80-8232-020-9.

⁴ ŠTRKOLEC, M. *Zabezpečovacie inštitúty pri správe daní*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017, 164 s. ISBN: 978-80-8152-537-7.

Najjednoduchšie si je pojem flashcard (ďalej aj „karta“) predstaviť ako kartičku papiera, na ktorej je na jednej strane uvedený určitý údaj a na druhej strane jeho korešpondujúci význam alebo iná informácia. Typicky sú karty využívané pri výučbe jazykov, kde je na jednej strane karty napísané slovo/slovné spojenie v cudzom jazyku a na druhej strane v slovenskom jazyku. Osoba sa pozrie na prednú stranu karty v pamäti sa pokúsi vybaviť si význam slova a následne kartu otočí a sama seba skontroluje, či odpovedala správne. Takéto karty je možné v súčasnosti vytvárať za asistencie softvérových riešení – ďalej aj „digitálne karty“ (Anki, Quizlet a ďalšie). Jednotlivé digitálne karty je možné združovať do tematických balíčkov (decks). Využívanie kariet je spájané so vzdelávacou metódou spaced repetition (ďalej aj „opakovanie v úsekoch“). Bolo pozorované, že „*ľudia si lepšie určitú skutočnosť zapamätávajú, ak využívajú krátke študijné úseky počas dlhšieho časového rozpätia*“⁵. Teda štúdium 5 kariet za deň počas celého týždňa je prínosnejšie než nárazové (mass) štúdium 35 kariet.

Okrem benefitov priebežného štúdia bol v súvislosti s opakovaním v úsekoch pozorovaný ďalší efekt, a to tzv. lag effect - „efekt oneskorenia“. Tento efekt možno ozrejmiť tak, že si ľudia zapamätávajú lepšie ešte aj vtedy, keď interval medzi opakovaniami postupne narastá.⁶ Teda učenie je efektívnejšie, ak sú osvojované informácie pripomínané/opakované v postupne narastajúcich časových odstupoch.

Program Anki (ďalej aj „Anki“) je open source softvérový nástroj, ktorý umožňuje vytváranie digitálnych kariet a ich členenie do balíčkov – viac manuál dostupný na: <https://docs.ankiweb.net/>. Karty vytvárajú jednotliví užívatelia, ktorí ich zároveň môžu zdieľať online na stránke: <https://ankiweb.net/shared/decks/>.

Anki obsahuje vstavaný systém časovača (scheduler). Pri zobrazení karty si môže užívateľ vybrať, či karta bola pre neho „ľahká“, „normálna“, „ťažká“, alebo odpoveď „neviem“. Časovač zaznamenáva pre každú kartu odpovede zadané užívateľom a vyhodnocuje, ako často má zobrazovať karty z určitého balíčka. Interval v zobrazovaní kariet sa postupne zvyšuje, pričom samotnú dĺžku intervalu pre každú kartu vyhodnocuje časovač na základe vstavaného algoritmu. Takto karta, pre ktorú užívateľ zadal odpoveď „neviem“ sa zobrazí opätovne v nasledujúci deň. Na druhú stranu správne odpovede pri karte zväčšujú časový interval ich zobrazenia, a teda znižujú frekvenciu ich opakovaní v čase.

Vyššie sa vytvára efekt oneskorenia, čo vedie k zefektívneniu štúdia. Anki je voľne stiahnuteľný pre operačné systémy Windows, iOS a Linux na webstránke: <https://apps.ankiweb.net/>. Výučba prostredníctvom flashcards nebola vo výučbovom procese na Právnickej fakulte UPJŠ v Košiciach systematicky využívaná. Nemáme vedomosť o tom, že by obdobná výučba prebiehala na iných právnických fakultách.

Implementácia výučby za pomoci flashcards a programu Anki bola podporená vnútro-univerzitným grantom Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach riešeným JUDr. J. Sábom ako vedúcim riešiteľského kolektívu a JUDr. A. Popovičom ako členom riešiteľského kolektívu:

- **vvgs-2021-1869:** „Softvérom asistovaná výučba daňového práva prostredníctvom flashcards za použitia metódy spaced repetition“.

2 CIELE VÝUČBY A PREDPOKLADANÝ PRÍNOS

Vzdelávanie prostredníctvom kariet je jednoduché a intuitívne, pričom často prvý kontakt s takouto formou osvojovania si informácie je možný už v rannom veku (napr. ako karty ktoré obsahujú na jednej strane obrázok a na druhej strane jeho písaný názov). Zároveň však v nadväznosti na možnosť vytvárania digitálnych kariet a ich efektívneho použitia za softvérovej asistencie pri opakovaní v úsekoch sa sofistikované balíčky digitálnych kariet stávajú významnou pomôckou vo vyššom vzdelávaní.⁷

Implementácia výučby prostredníctvom flashcards sa zamerala na tri parciálne ciele.

⁵ SETTLES, B. – MEEDER, B. A. *Trainable Spaced Repetition Model for Language Learning* [online]. [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: <https://www.aclweb.org/anthology/P16-1174.pdf>

⁶ Ibid.

⁷ *How To Use Anki In Medical School* [anon]. [online]. [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: <https://themjourny.com/how-to-use-anki-in-medical-school/>

Prvým bolo formulovanie vhodných metód a postupov pre vytváranie digitálnych kariet venovaných právnej problematike, konkrétne daňovému právu na Slovensku. Existuje viacero odporúčaní vo vzťahu k nastaveniu obsahu jednotlivých kariet. Medzi tieto sa zaraďuje: používanie len jednej otázky na jednu kartu, rozbitie zložitých konceptov do menších celkov, využívanie mnemotechnických pomôcok v rámci kariet a ďalšie.⁸ Javilo sa ako potrebné odporúčania týkajúce sa obsahu a štruktúry digitálnych kariet, ako aj štruktúry balíčkov digitálnych kariet, konkretizovať a prispôsobiť potrebám výučby práva.

Druhým parciálnym cieľom bolo zavedenie Anki do výučbového procesu predmetov Daňové právo I a Daňové právo II. Uvedené si vyžadovalo oboznámenie študentov s funkcionalitou a nastavením Anki tak, aby si študenti osvojili jeho používanie a mohli vytvorené balíčky začleniť do svojej prípravy pred jednotlivými seminármi.

Oba vyššie uvedené ciele napĺňa nový výučbový materiál spracovaný za účelom priblíženia použitia flashcards v právnom vzdelávaní, a to **Sprievodca programom Anki a využitím digitálnych flashcards vo výučbe daňového práva.**⁹

Tretím parciálnym cieľom bolo vytvorenie dvoch štruktúrovaných skupín balíčkov pre predmety Daňové právo I a Daňové právo II. Každý z balíčkov tvoriaci skupinu pre príslušný predmet bol vytvorený v nadväznosti na stanovený tematický plán týchto predmetov. Uvedený cieľ bol naplnený vytvorením **25 balíčkov flashcards, z ktorých každý obsahuje priemerne 50 flashcards.**¹⁰

- Všeobecno-teoretické otázky daní a poplatkov,
- Všeobecno-teoretické otázky daňového práva I,
- Všeobecno-teoretické otázky daňového práva II,
- Daň z pridanej hodnoty I.,
- Daň z pridanej hodnoty II.,
- Daň z pridanej hodnoty III.,
- Daň z príjmov I. - daň fyzickej osoby,
- Daň z príjmov II. - daň právnickej osoby,
- Daň z príjmov III. - spoločné otázky zdaňovania príjmov,
- Daň z poistenia / Daň z motorových vozidiel,
- Miestne dane,
- Štátne poplatky a miestne poplatky,
- Organizačno-právna základňa správy daní,
- Príslušnosť na správu daní,
- Princípy a zásady správy daní,
- Osoby zúčastnené na správe daní,
- Doručovanie písomností pri správe daní,
- Podania pri správe daní,
- Lehoty pri správe daní,
- Úkony zabezpečujúce priebeh a účel správy daní,
- Činnosti správcu dane pri správe daní,
- Podstata a účel daňového konania,
- Daňové konanie v prvom stupni,
- Rozhodnutia pri správe daní,
- Osobitné daňové konania,
- Platenie daní / Daňové preplatky,
- Daňové nedoplatky,
- Daňové exekučné konanie.

⁸ 8 *Better Ways to Make and Study Flash Cards* [anon]. [online]. [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: collegeinfo geek.com/flash-card-study-tips/

⁹ SÁBO, J. *Sprievodca programom Anki a využitím digitálnych flashcards vo výučbe daňového práva*. Košice, 2021. [online]. [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: <https://www.upjs.sk/pravnicka-fakulta/kfpdpae/anki/>

¹⁰ POPOVIČ, A. - SÁBO, J. *Balíčky Anki z Predmetov Daňové právo I a Daňové právo II*. [online]. [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: <https://www.upjs.sk/pravnicka-fakulta/kfpdpae/anki/>

Každý balíček zodpovedá jednému tematickému okruhu výučby predmetov Daňové právo I a Daňové právo II. Tieto sú vhodné aj pre predmet štátnej skúšky Daňové právo. Takáto štruktúra balíčkov bola zvolená s ohľadom na to, že digitálne karty sú pri výučbe efektívne najmä vtedy, ak je informácia čo najviac atomizovaná (už spomínaná výučba slovných zásoby). Využitie balíčkov digitálnych kariet má slúžiť len ako doplnková pomôcka pre prípravu na semináre z jednotlivých predmetov. Pre pochopenie vzájomných súvislostí preberanej matérie je práca s povinnou literatúrou u študenta naďalej nevyhnutná.

3 PRÍNOS ANKI

Za hlavné prínosy výučby za pomoci flashcards a programu Anki možno považovať nasledovné skutočnosti:

- **Efektívnosť:** študijná pomôcka balíčkov digitálnych kariet používaná v rámci nástroja Anki z predmetov Daňového práva I a Daňového práva II vedie k rýchlejšiemu a dlhodobému zapamätaniu si preberanej matérie. Pojmové aspekty preberanej matérie môžu byť takto študované priebežne študentmi predovšetkým formou samoštúdia jednotlivých balíčkov. Uvedené umožňuje vyučujúcemu na seminároch klásť väčší dôraz na systematické, praktické a aplikačné súvislosti preberanej matérie.
- **Manažment času:** z dôvodu, že Anki obsahuje časovač (scheduler), tak samotný program Anki študentovi automaticky vytvára harmonogram kariet, ktoré majú byť preštudované v jednotlivé dni. Zároveň algoritmus vytvára také časové intervaly pre jednotlivé karty, aby nedochádzalo k zoskupovaniu veľkého množstva kariet iba v určité dni. Uvedené študenta nepriamo núti k pravidelnému štúdiu príslušných digitálnych kariet. Zároveň však vytvára pre študenta harmonogram samoštúdia, čo vytvorí pre študenta lepšiu manažment prerzdelenia matérie pri samoštúdiu počas semestra.
- **Škáliteľnosť:** jedným z parciálnych cieľov implementácie flashcards do výučby bolo popísanie odporúčaní pre vytváranie digitálnych kariet pri výučbe pozitívno-právnych predmetov.¹¹ Uvedené považujeme za nevyhnutný prvý krok pri vlastnom vytváraní jednotlivých balíčkov digitálnych kariet. Systém výučby digitálnymi kartami je zo svojej podstaty škáliteľný, a teda je možné jeho nezávislé uplatnenie od konkrétneho pozitívno-právneho predmetu. Preto takýto dokument môže slúžiť ako pomôcka/návod pre kolegov, ktorí sa rozhodnú uplatniť obdobný systém pri výučbe iných pozitívno-právnych predmetov. Veríme, že v budúcnosti môže samoštúdium v zásade všetkých predmetov v príslušnom ročníku a akademickom roku prebiehať aj za pomoci digitálnych kariet. Za tejto situácie by časovač Anki (resp. iný obdobný program alebo obdobná funkcia takéhoto programu) pomáhal študentovi manažovať a prerzdelať si materiálu pri kontinuálnej príprave súbežne naprieč jednotlivými predmetmi vyučovanými v príslušnom akademickom roku.

4 ZÁVER

Zo získaných informácií v priebehu akademického roka 2021/2022 vyplýva, že úroveň aktívnej participácie na používaní flashcards/Anki na strane študentov bola nižšia ako bola očakávaná. Niektorí študenti prejavili záujem kontinuálne využívať flashcards/Anki vo svojom štúdiu pri dotknutých predmetoch a vyjadrili spokojnosť s kvalitou spracovania flashcards. Väčšina študentov si neosvojila priebežné využívanie flashcards/Anki vo svojom štúdiu, zároveň však nevyjadrila žiaden kritický postoj k samotnému spracovaniu flashcards.

Príprava balíčkov flashcards potvrdila, že výučbová matéria zvoleného predmetu právnického vzdelávania je vhodná na spracovanie vo forme flashcards. Z hľadiska využitia flashcards zostáva otvorenou otázkou, prečo takáto pomôcka nebola úspešne implementovaná do výučby/samoštúdia pri väčšej časti študentskej obce. Autor identifikoval ako možné dôvody nasledovné:

- **Samoštúdium a už vytvorené študijné návyky študentov:** flashcards/Anki sú primárne o nástroj samoštúdia, a teda kladie zvýšené nároky na individuálnu zodpovednosť študentov

¹¹ SÁBO, J. *Sprievodca programom Anki a využitím digitálnych flashcards vo výučbe daňového práva* (Časť II.).

v tejto oblasti. Nevýhodou pre zavedenie flashcards/Anki vo výučbe predmetov vo štvrtom (4.) ročníku môže byť aj to, že študenti s už vytvorenými návykmi pri samoštúdiu neinklinujú k využitiu nového nástroja.

- **Zapojenie študentov do vytvárania flashcards:** širšie využitie by mohli mať flashcards vytvorené samotnými študentmi. Počas implementovania flashcards/Anki bolo iba budované povedomie o samotnej metóde flashcards/Anki a k vytvoreniu týchto balíčkov podľa vedomostí členov riešiteľského kolektívu nedošlo;
- **„Virálny efekt“:** popularizácia zo strany samotných študentov nebola dostatočná a nedosiahla medzi študentmi „virálny efekt“.

Je na mieste pokračovať so zavádzaním flashcards/Anki vo výučbe právnych disciplín. Javí sa ako nevyhnutné, aby snaha o takýto výučbový prístup prebiehala dlhšie a v rozpätí širšieho okruhu predmetov. Uvedené bude viesť k väčšej popularizácii takejto pomôcky medzi samotnými študentmi, čo môže taktiež zvýšiť intenzitu využívania tohto nástroja. Zároveň sa javí ako vhodné, aby boli flashcards/Anki predstavené ako alternatívna pomôcka už v skorších ročníkoch štúdia.

Použitá literatúra:

BABČÁK, V. Dane a daňové právo na Slovensku. Bratislava: EPOS, 2022. 832 s. ISBN: 978-80-562-0339-2.

How To Use Anki In Medical School [anon]. [online]. [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: <https://themdjourney.com/how-to-use-anki-in-medical-school/>

POPOVIČ, A. a kol. Praktikum z daňového práva. Bratislava: C. H. Beck, 2022, 264 s. ISBN: 978-80-8232-020-9.

POPOVIČ, A. - SÁBO, J. Balíčky Anki z Predmetov Daňové právo I a Daňové právo II. [online]. [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: <https://www.upjs.sk/pravnicka-fakulta/kfpdpae/anki/>

SÁBO, J. Sprievodca programom Anki a využitím digitálnych flashcards vo výučbe daňového práva. Košice, 2021. [online]. [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: <https://www.upjs.sk/pravnicka-fakulta/kfpdpae/anki/>

SETTLES, B. – MEEDER, B. A. Trainable Spaced Repetition Model for Language Learning [online]. [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: <https://www.aclweb.org/anthology/P16-1174.pdf>

ŠTRKOLEC, M. Zabezpečovacie inštitúty pri správe daní. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017, 164 s. ISBN: 978-80-8152-537-7.

8 Better Ways to Make and Study Flash Cards [anon]. [online]. [cit. 2022-09-17]. Dostupné na internete: collegeinfofogeek.com/flash-card-study-tips/

Kontaktné údaje:

JUDr. Jozef Sábó, PhD.

jozef.sabo@upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Právnická fakulta

Katedra finančného práva, daňového práva a ekonómie

Kováčska 26

040 75 Košice

Slovenská republika

FINANČNÉ INOVÁCIE AKO VÝZVY PRE FINANČNÉ PRÁVO

Simona Heseková

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Abstract: The article deals with the issue of financial innovations, which present challenge for the legislator in the pursuit of optimal regulation. The article also deals with legislative tendencies connected with changes in the approach to regulations within the financial market, both in the context of the law of the European Union and the Slovak Republic.

Abstrakt: Článok sa zaoberá problematikou finančných inovácií, ktoré sa stávajú čoraz aktuálnejšou výzvou pre zákonodarcu v snahe o ich optimálnu reguláciu. Článok sa zaoberá vybranou problematikou aj cez optiku legislatívnych tendencií, ktoré vyžadujú zmeny v prístupe k regulácii v rámci finančného trhu, a to tak v kontexte práva Európskej únie, ako aj Slovenskej republiky.

Key words: financial innovations, regulation, regulatory sandbox, FinTech

Kľúčové slová: finančné inovácie, regulácia, regulačný sandbox, FinTech

1 ÚVOD

Finančné inovácie sú v súčasnosti úzko späté s nástupom nových technológií, ktoré menia charakter poskytovaných finančných služieb, produktov a podmieňujú vznik nových obchodných modelov, ktoré vyúsťujú do potreby zodpovedania otázky spojenej s ich reguláciou. Vo vedeckej literatúre sa môžeme stretnúť s rozsiahlym penzom definícií finančných technológií (ako finančných inovácií založených na technológiách, ďalej aj len „FinTech“).¹ Sme toho názoru, že je možné sa prikloniť k definícií, ktorú priniesol Akčný plán pre finančné technológie: Za konkurencieschopnejší a inovatívnejší európsky finančný sektor zverejnený Európskou komisiou v roku 2018 (ďalej len „Akčný plán“), podľa ktorého je FinTech pojem používaný na opis inovácií vo finančných službách založených na technológiách, ktoré by mohli viesť k vzniku nových obchodných modelov, aplikácií, procesov a produktov a ktoré by mohli mať podstatný sprievodný vplyv na finančné trhy a inštitúcie a na spôsob poskytovania finančných služieb.² Táto definícia zahŕňa dve základné roviny vplyvu FinTech na finančný trh a to roviny modifikácie činností už existujúcich subjektov na finančnom trhu a vznik nových obchodných modelov. Za základné znaky FinTechu môžeme zaradiť i) inovácie, ii) finančné služby a iii) technológie. Vymedzenie základných úloh FinTechu, resp. vymedzenie potenciálu, ktorý môže priniesť FinTech na finančné trhy sa líši v závislosti od autorov. Pokým časť odbornej verejnosti za základné predpoklady pozitívneho prínosu FinTechu pre finančné trhy zaraďuje potenciál zlepšiť dostupnosť a kvalitu služieb pre klientov na finančnom trhu, časť odbornej verejnosti sa prikláňa k sociálnej úlohe FinTechu, ktorú vnímajú ako prostriedok umožňujúci finančné začlenenie, najmä pre triedy s nízkymi príjmami.³

¹ ARNER, DW., BUCKLEY, RP., ZETZSCHE, D., VEIDT, R. Sustainability, FinTech and financial inclusion, s.7–35., NEENU, J., HEMALATHA, NA. Survey on the implementation of fintech in different industries, s.461–465., PUSCHMANN, T. Fintech. In: Business & Information Systems Engineering, s. 69–76., JOIA, L.A., PROENCA, R. The social representation of fintech from the perspective of traditional financial sector professionals: evidence from Brazil, s.3., EICKHOFF, M., MUNTERMANN, J., WEINRICH, T. What do FinTechs actually do? A taxonomy of FinTech business models.

²Európska komisia: Akčný plán pre finančné technológie: Za konkurencieschopnejší a inovatívnejší európsky finančný sektor, 2018. S týmto výkladom pojmu FinTech operuje aj Národná banka Slovenska.

³ JOIA, L.A., PROENCA, R. The social representation of fintech from the perspective of traditional financial sector professionals: evidence from Brazil, s.3.

Napriek recentnému tlaku na potrebu regulácie FinTechu, ktorý je spojený s nárastom popularity finančných inovácií je možné použitie pojmu FinTech datovať do roku 1972 a to v kontexte využitia nových finančných technológií. Markantnejšie do popredia začína vystupovať problematika FinTechu po globalnej finančnej kríze z roku 2008, ktorá prinútila finančné spoločnosti znížiť náklady a zároveň stimulovala rozvoj oblastí spojených s kybernetickou bezpečnosťou a rýchlo rastúci podsektor Blockchain.⁴ V tomto období sa začali zvyšovať investície do technológií a zvyšuje sa aj rýchlosť inovácií. Postupne sa zavádzali nové riešenia v oblasti finančných technológií, ktoré súvisia najmä s:

- digitálnou identifikáciou,
- mobilnými aplikáciami,
- cloud computingom,
- analýzou veľkých dát,
- umelou inteligenciou,
- technológiou blockchainu a
- distribuovanou databázou transakcií,⁵

Rastúca popularita FinTechu spôsobila tlak na legislatívu v záujme identifikovania potrieb nastavenia ex ante regulácie a formulácie návrhov de lege ferenda, ktoré by „zastrešili“ nové obchodné modely, ktoré poskytujú služby na finančnom trhu vrátane sankčného mechanizmu. Otázkou potreby regulácie zdôrazňuje aj Akčný plán, ktorý identifikuje problematické aspekty v rámci využívania finančných inovácií.

Problematika potreby regulácie pri finančných inováciách vrátane správneho nastavenia jej miery, možnosti identifikácie potenciálnych rizík v záujme stability finančného trhu, ochrany klienta/spotrebiteľa na finančnom trhu pri zachovaní flexibility finančných inovácií sa tak stávala a stáva čoraz aktuálnejšou. Postupne sa ako odpoveď na potrebu regulácie finančných inovácií vyvíjali centrá inovácií, resp. sprostredkovatelia inovácií a to najmä inovačné huby a regulačné sandboxy.

2 SPROSTREDKOVATELIA INOVÁCIÍ

Medzi tzv. sprostredkovateľov inovácií môžeme zaradiť inovačný hub a regulačný sandbox. S inovačným hubom a regulačným sandboxom, ako „centrom inovácií“ sa stretávame v dokumente EBA o prístupe k finančným technológiám, ktorý obsahuje definíciu inovačného hubu a regulačného sandboxu. V zmysle danej definície inovačný hub predstavuje inštitucionálne usporiadanie, v rámci ktorého prebieha komunikácia medzi regulovanými alebo neregulovanými subjektami a príslušným orgánom, s cieľom prediskutovať otázky týkajúce sa finančných technológií (výmena informácií, názorov atď.) pričom zainteresované subjekty sa snažia získať vysvetlenia týkajúce sa súladu obchodných modelov s regulačným rámcom, vyjasniť si požiadavky na reguláciu, prípadne získanie licencie. Na rozdiel od inovačného hubu regulačný sandbox predstavuje experimentálne regulačné prostredie, ktoré poskytuje finančným inštitúciám a iným subjektom kontrolovaný priestor, v rámci ktorého si môžu na istý čas vyskúšať inovatívne riešenia založené na finančných technológiách s podporou orgánu dohľadu, čo im umožňuje potvrdiť a otestovať ich obchodný model v bezpečnom prostredí.⁶ V rámci regulačného sandboxu prichádza do úvahy aj využitie zákonne stanovených diskrečných právomocí orgánu dohľadu, v súlade s národnou a európskou právnou úpravou. Je podstatné podotknúť, že v rámci regulačného sandboxu nemožno upustiť od uplatňovania regulačných požiadaviek.⁷

Regulačné sandboxy predstavujú nový fenomén v prístupe k regulácií činnosti subjektov na finančnom trhu. Z dôvodu ich prebiehajúceho dynamického vývoja, ako aj nejednotného prístupu k ich zriaďovaniu v rôznych štátoch, nie je možné formulovať jasné závery týkajúce sa ich úlohy na finančných trhoch. Regulačný sandbox predstavuje zmenu v rámci prístupu k regulácií a to najmä v tom, že prostredníctvom regulačného sandboxu regulácia reaguje na nové príležitosti, ktoré so sebou prinášajú finančné inovácie a nezameriava sa iba na pasívny prístup založený na identifikácií

⁴HRABČÁK, L. a kol. BLOCKCHAIN technológia ako činiteľ (faktor) ovplyvňujúci súčasnú podobu práva, 2021.

⁵ Akčný plán pre finančné technológie: Za konkurencieschopnejší a inovatívnejší európsky finančný sektor zverejnený Európskou komisiou v roku 2018.

⁶ Discussion Paper on the EBA's approach to financial technology (FinTech) (EBA/DP/2017/02)

⁷ Správa orgánov dohľadu (ESAs) FinTech: Regulačné sandboxy a inovačné huby.

rizika a následné zmierňovania tohto rizika.⁸ Zároveň je zaujímavé pozorovať, akú úlohu zohrávajú regulačné sandboxy, resp. inovačné huby v rámci regulácie (prípadne absencie regulácie) FinTechu aj mimo štátov Európskej únie. Svetová banka vo svojej správe Reakcie regulátorov na FinTech identifikuje štyri základné prístupy regulátorov k FinTechu.⁹ Medzi tieto prístupy regulátorov môžeme zaradiť i) prístup „wait and see“, ii) prístup „test and learn“, iii) prístup založený na inovačných sprostredkovateľoch, iv) prístup založený na priamej regulácii právnymi predpismi.

Prístup „wait and see“ je založený na monitorovaní FinTechu, bez zásahu zo strany regulátora, ktorý by smeroval k regulácii FinTechu. Tento prístup je typický pre štáty, v rámci ktorých nebol zriadený regulačný sandbox, resp. pre štáty, kde regulačný sandbox bol zriadený, ale účasť v ňom je otvorená iba pre dohliadané subjekty (tento prístup sa potom aplikuje na subjekty, ktoré poskytujú finančné inovácie, ale na základe absencie legislatívy nespádajú pod dohliadané subjekty).¹⁰ Máme za to, že tento prístup je udržateľný do momentu, kedy konkrétna inovácia vzrastie na popularitu, čím sa vytvorí nesúlad medzi striktno nastavenými podmienkami pre regulované činnosti a absenciou regulácie pre ich alternatívy, ktorých vznik podmienil FinTech. Takáto situácia podporuje regulačnú arbitráž, narúša stanovenú mieru ochrany spotrebiteľa, resp. klienta na finančnom trhu. Druhou možnosťou, kedy dochádza k zmene tohto prístupu je, ak sa z nadnárodného hľadiska vytvorí tlak na potrebu regulácie, ktorý v prípade Európskej únie spočíva aj v narúšaní fungovania vnútorného trhu v dôsledku odlišných regulačných prístupov v rámci jednotlivých krajín.

Prístup „test and learn“ je založený na podobnej myšlienke ako testovanie inovácií cez regulačný sandbox. V prípade prístupu „test and learn“ však regulátor prispôsobuje mieru regulácie v závislosti od konkrétneho obchodného modelu, pričom prístup regulátora sa môže líšiť v závislosti od konkrétneho štátu. Regulátor tak môže obmedziť uplatňovanie miery regulácie na konkrétnu finančnú inováciu, čím je zaručená flexibilita pre fungovanie nových spoločností alebo výkon ich činností. Hlavné rozdiely s regulačným sandboxom spočívajú v nasledovných skutočnostiach:

- v regulačnom sandboxe prebieha skúšanie finančných inovácií v ohraničenom prostredí, pričom toto ohraničenie môže spočívať napr. v dĺžke trvania účasti v regulačnom sandboxe, kategórie alebo počtu klientov subjektu, pláne činnosti, ktorého sa subjekt musí držať. V prípade prístupu „test and learn“ subjekt pôsobí na celom finančnom trhu.
- v regulačnom sandboxe by účastník mal dodržiavať povinnosti nastavené špecifickým rámcom regulačného sandboxu.

Spôsob prístupu „test and learn“ závisí od nastavenia konkrétnej legislatívy a od možnosti regulátora modifikovať nastavenú legislatívu s cieľom poskytnúť subjektu, ktorého činnosť spočíva vo finančných inováciách, dostatočnú flexibilitu pri výkone jeho činností. V niektorých štátoch môže mať tento prístup aj formu obmedzenej licencie.

Medzi posledné prístupy patrí prístup založený na sprostredkovateľoch inovácií a prístup založený na priamej regulácii. Prístup založený na sprostredkovateľoch inovácií je charakteristický zriadením regulačného sandboxu a inovačného hubu. Pokým prístup „test and learn“ je založený na prístupe k potrebe regulácií „zdola nahor“ a teda mieru potreby regulácie z veľkej časti určuje samotný finančný trh, sprostredkovatelia inovácií – inovačný hub a regulačný sandbox, predstavujú prístup založený na riadení regulácie z úrovne samotného regulátora.¹¹ Regulačný sandbox, okrem iného, poskytuje výhodu regulátorovi (a zároveň aj samotnému participujúcemu subjektu) v podobe možnosti identifikovať prípadné riziká finančnej inovácie.

Prístup založený na priamej regulácii FinTechu právnymi predpismi spočíva v priamej tvorbe legislatívneho rámca, ktorý by upravoval aj finančné inovácie. Neexistencia právneho rámca môže na

⁸ AHERN, DM. Regulators nurturing fintech innovation: global evolution of the regulatory sandbox as opportunity based regulation, s.395 – 432.

⁹ World bank: How Regulators Respond to Fintech Evaluating the Different Approaches—Sandboxes and Beyond, dostupné na <https://documents1.worldbank.org/curated/en/579101587660589857/pdf/How-Regulators-Respond-To-FinTech-Evaluating-the-Different-Approaches-Sandboxes-and-Beyond.pdf>

¹⁰ Napr. vo väčšine štátov peer to peer lending, medzi fyzickými osobami nepodnikateľmi

¹¹ World bank: How Regulators Respond to Fintech Evaluating the Different Approaches—Sandboxes and Beyond, dostupné na <https://documents1.worldbank.org/curated/en/579101587660589857/pdf/How-Regulators-Respond-To-FinTech-Evaluating-the-Different-Approaches-Sandboxes-and-Beyond.pdf>, s.14

jednej strane stimulovať nárast popularity finančných inovácií no v určitom bode môže začať predstavovať prekážku v jeho ďalšom rozvoji, tak v národnom ako aj cezhraničnom meradle. Prístup založený na priamej regulácii finančných inovácií právnymi predpismi môže spočívať v dvoch modifikáciách:

- úprava už existujúceho regulačného rámca tak, aby pokrýval aj vybrané finančné inovácie,
- tvorba nového regulačného rámca.¹²

V oboch prípadoch ide o priamu aplikáciu právnych predpisov (v rôznych formách v závislosti od konkrétneho vnútroštátneho právneho poriadku) na FinTech. Tento prístup môže byť následkom, ale aj doplnkom predchádzajúcich prístupov k regulácii.¹³ Napríklad regulačný sandbox môže slúžiť ako spúšťač pre prístup založený na priamej regulácii alebo môže slúžiť na následné otestovanie finančných inovácií po udelení licencie (či už na základe priamej regulácie alebo na prístupe „test and learn“).

3 SPROSTREDKOVATELIA INOVÁCIÍ V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Je možné konštatovať, že v podmienkach Slovenskej republiky sa stretávame s viacerými z vyššie uvedených prístupov, v závislosti od toho, o aký typ finančnej inovácie ide. Tento prístup je do veľkej miery determinovaný postojom Európskej únie k vybraným finančným inováciám.

S prístupom „wait and see“ sa stretávame pri finančných inováciách, ktoré nie sú upravené legislatívou Slovenskej republiky a zároveň ich regulácia absentuje aj na úrovni Európskej únie. Typickým príkladom je obchodný model peer to peer lendingu, pri ktorom na pozíciu dlžníka, ako aj investora vystupuje fyzická osoba nepodnikateľ. Vzhľadom k tomu, že takáto schéma kolektívneho požičiavania sa vymyká spod právnej úpravy nastavenej pri poskytovaní úverov spotrebiteľom a zároveň je vylúčená spod pôsobnosti Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1503 zo 7. októbra 2020 o európskych poskytovateľoch služieb hromadného financovania pre podnikanie a o zmene nariadenia (EÚ) 2017/1129 a smernice (EÚ) 2019/193 (ďalej „Nariadenie o crowdfundingu“) (nakoľko na pozíciu vlastníka projektu vystupuje spotrebiteľ) v súčasnej dobe absentuje regulácia tohto obchodného modelu kolektívneho požičiavania.

Prístup založený na priamej regulácii právnymi predpismi môžeme aplikovať na obchodný model crowdfundingu, na ktorý sa vzťahuje Nariadenie o crowdfundingu a to v prípade ak ide vybrané druhy crowdfundingu. Prijatím Nariadenia sa poskytovanie služieb hromadného financovania (crowdfunding) stalo regulovanou činnosťou, tzn. na výkon tejto činnosti je potrebné povolenie od Národnej banky Slovenska (ďalej len „NBS“) a výkon tejto činnosti podlieha dohľadu NBS. Nariadenie o crowdfundingu je v platnosti od 10. novembra 2021, subjekty, ktoré doteraz prevádzkovali crowdfundingovú platformu musia disponovať povolením do 10. novembra 2023.¹⁴ Nariadenie o crowdfundingu upravuje služby hromadného financovania, t.j. spáročenie záujmov investorov a vlastníkov projektov o financovanie podnikania prostredníctvom využívania platformy hromadného financovania, ktorá zahŕňa dva druhy crowdfundingu: úverový crowdfunding (uľahčovanie poskytovania pôžičiek) a investičný crowdfunding.

Medzi prístupy, ktoré by sme mohli aplikovať na podmienky Slovenskej republiky, môžeme zaradiť aj prístup založený na sprostredkovateľoch inovácií. Prvým významnejším krokom v oblasti FinTechu zo strany NBS bolo zriadenie Inovačného hubu, ktorý predstavoval zásadný medzník pri etablovaní sprostredkovateľov inovácií. Inovačný hub v podmienkach Slovenskej republiky predstavuje mechanizmus, ktorý prepája záujemcov o aplikovanie inovácií na slovenskom finančnom trhu s relevantnými expertami NBS, za účelom usmernenia pri výklade predpisov v pôsobnosti NBS. Inovačný hub slúži predovšetkým na jednorazovú interakciu NBS s dostatočne pripraveným záujemcom o uplatnenie inovácií na finančnom trhu. Možnosť riešiť otázku prostredníctvom

¹² HESEKOVÁ, S. Poskytovanie pôžičiek peer to peer spôsobom v kontexte legislatívy upravujúcej poskytovanie úverov spotrebiteľom, s.125.

¹³ Napríklad v prípade Thajska, regulačný sandbox slúžil ako spúšťač pre kreáciu právnych predpisov upravujúcich peer to peer lending a následne slúžil na otestovanie fungovania peer to peer lendingových platforiem pred vydaním samotnej licencie.

¹⁴ pôvodne do 10. novembra 2022, ale delegovaným nariadením Komisie (EÚ) 2022/1988 z 12. júla 2022, sa predĺžilo prechodné obdobie s cieľom pokračovať v poskytovaní služieb kolektívneho financovania v súlade s vnútroštátnym právom, článok 48 ods. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1503

inovačného hubu je podmienená splnením viacerých kritérií. Medzi tieto kritéria patrí napr. odlišnosť a inovatívnosť finančnej služby, nejasnosť aplikovateľného regulačného rámca, potreba spolupráce s inovačným hubom NBS, prínos pre spotrebiteľa a finančný systém Slovenskej republiky.

V roku 2022 bol v nadväznosti na už etablovaný inovačný hub zriadený regulačný sandbox. Základný rozdiel medzi fungovaním inovačného hubu a regulačného sandboxu spočíva v tom, že inovačný hub slúži na krátkodobé a jednorazové konzultácie (zodpovedanie konkrétnych otázok). Na rozdiel od inovačného hubu, úloha regulačného sandboxu spočíva v poskytnutí opakovaných konzultácií týkajúcich sa nastavenia finančnej inovácie a jej reálneho otestovania na finančnom trhu pod drobnohľadom NBS (ide o niekoľko mesačnú konzultáciu). V oboch prípadoch však stanovisko NBS poskytnuté prostredníctvom inovačného hubu alebo spolupráce v rámci regulačného sandboxu nenahrádza konanie o vydanie povolenia na vykonávanie činnosti.

V zmysle pravidiel fungovania regulačného sandboxu je regulačným sandboxom platforma, ktorá napomáha účastníkovi na základe konzultácií nastaviť finančnú inováciu v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi v pôsobnosti NBS a umožňuje testovanie.¹⁵ Z pohľadu subjektov, ktoré môžu vstúpiť do regulačného sandboxu je potrebné zdôrazniť, že aj keď Pravidlá fungovania regulačného sandboxu v Slovenskej republike umožňujú účasť širšieho okruhu subjektov, ich účasť je vždy v určitej forme podmienená existenciou povolenia NBS na výkon činnosti. Účastníkom regulačného sandboxu môže byť: dohliadaný subjekt, zahraničný dohliadaný subjekt, žiadateľ o povolenie, poskytovateľ služieb a budúci dohliadaný subjekt. Pri každom z týchto subjektov je evidentné podmienenie ich možnosti zapojiť sa do regulačného sandboxu existenciou, resp. budúcou existenciou povolenia od NBS.¹⁶

4 ZÁVER

Finančné inovácie, a to najmä v kontexte využívania nových technológií, predstavujú výrazný stimul pre legislatívne kroky v záujme nastolenia adekvátnej miery regulácie. V súčasnosti neexistuje jednotný prístup k regulácií FinTechu na úrovni Európskej únie a rovnako neexistuje paušálne nastavený rámec pre fungovanie regulačného sandboxu a inovačného hubu. Obdobne sa stretávame s rôznymi prístupmi k regulácií FinTechu aj mimo krajín Európskej únie, pričom z pohľadu podmienok v Slovenskej republike by sme mohli v zmysle kategorizácie prístupov k regulácií FinTechu podľa Svetovej banky aplikovať prístup „wait and see“, prístup založený na priamej regulácii právnymi predpismi a prístup založený na sprostredkovateľoch inovácií (v podmienkach Slovenskej republiky inovačný hub a regulačný sandbox). Máme za to, že systematické hodnotenie rôznych prístupov k regulácií FinTechu môže pomôcť identifikovať benefity, ako aj riziká v rámci rôznych modifikácií regulácie FinTechu a správne nastaviť reguláciu ex ante. Zároveň tento prístup založený na systematickom hodnotení rôznych prístupov je vhodné aplikovať aj pri sprostredkovateľoch inovácií, nakoľko potrebu analýzy fungovania inovačného hubu a regulačného sandboxu v rámci jednotlivých štátov zdôrazňujú aj viaceré vedecké štúdie.¹⁷

¹⁵ https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/Fintech/sandbox/Pravidla-sandbox-NBS.pdf

¹⁶ Napr. poskytovateľom služieb sa rozumie tretia strana, ktorá má uzatvorenú zmluvu o zverení činností („zmluva o outsourcingu“) s dohliadaným subjektom a uplatňuje postup, poskytuje službu alebo vykonáva činnosť (alebo časť činnosti), na ktoré je podľa osobitného predpisu oprávnený dohliadaný subjekt.

¹⁷AHERN, DM. Regulators nurturing fintech innovation: global evolution of the regulatory sandbox as opportunity based regulation, s.395 – 432., BUTOR-KELER, A, POLASIK, M. The role of regulatory sandboxes in the development of innovations on the financial services market: the case of the United Kingdom, s. 621–638., ALAASSAR, A., MENTION, A.L., TOR HELGE AAS. Exploring a new incubation model for FinTechs: Regulatory sandboxes, s. 1-14.

Použitá literatúra:

- AHERN, DM: Regulators nurturing fintech innovation: global evolution of the regulatory sandbox as opportunity based regulation. In: European Banking Institute Working Paper Serie, 2020, č. 60, s.395 – 432.
- ALAASSAR, A., MENTION, A.L., TOR HELGE AAS. :Exploring a new incubation model for FinTechs: Regulatory sandboxes In: Technovation, 2021, č.103, s. 1-14.
- ARNER, DW., BUCKLEY, RP., ZETZSCHE, D., VEIDT, R.: Sustainability, FinTech and financial inclusion. In: European Business Organization Law Review, 2020, 21(1), s.7–35.
- BUTOR-KELER, A, POLASIK, M.: The role of regulatory sandboxes in the development of innovations on the financial services market: the case of the United Kingdom. In: *Ekonomia i Prawo. Economics and Law*,2020, č. 4, s. 621–638.
- EICKHOFF, M., MUNTERMANN, J., WEINRICH, T.: What do FinTechs actually do? A taxonomy of FinTech business models. In: Proceedings of the international conference on information systems (ICIS 2017), Seoul, South Korea.
- HESEKOVÁ, S. Poskytovanie pôžičiek peer to peer spôsobom v kontexte legislatívy upravujúcej poskytovanie úverov spotrebiteľom. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2022, 159.s., ISBN 978-80-7160-652-9
- HRABČÁK, L. a kol.: BLOCKCHAIN technológia ako činiteľ (faktor) ovplyvňujúci súčasnú podobu práva. Košice: Šafárik Press, 2021.
- JOIA, L.A., PROENCA, R.: The social representation of fintech from the perspective of traditional financial sector professionals: evidence from Brazil. In: *Financial Innovation*, 2022, 8, 93, dostupné na <https://doi.org/10.1186/s40854-022-00409-7>
- NEENU, J., HEMALATHA, NA.: Survey on the implementation of fintech in different industries. In: *International Journal of Latest Trends in Engineering and Technology, Special Issue*. 2016, s.461–465.
- PUSCHMANN, T.: Fintech. In: *Business & Information Systems Engineering*, 2017, 59(1), s. 69–76.

Kontaktné údaje:

JUDr. Simona Heseková, PhD.
simona.hesekova@flaw.uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Šafárikovo nám. 6
810 00 Bratislava
Slovenská republika

TAX POLICY AND STARTUPS IN SLOVAKIA¹

Ján Mazúr

Comenius University in Bratislava, Faculty of Law

Abstract: Tax policy is one of the key components of any state's economic policy in general and startup policy in specific. This paper connects with previous work related to overall startup policy approach and describes Slovak tax policy and its potential to facilitate startup creation and operation as well as induce investments into startups in Slovakia. The Slovak tax system promotes capital investments on a professional basis and investments into research and development, especially in connection with official investment aid. Most relevant tax instruments related to startups employed in Slovakia include tax relief, tax exemptions and deduction of expenditures. Yet, the tax policy is not specifically oriented on startup promotion, leaving space for improvement.

Key words: taxes, tax policy, startups, public policies for innovative economy, innovations, research and development.

1 INTRODUCTION

Startups, understood as young and innovative companies – businesses with high added value – represent the potential for future economic growth. For this reason, public policies, particularly in the economic sphere, often focus on supporting startups, facilitating their creation and operation, and securing the necessary funding, especially for the research, development, and innovation from which startups source. This paper builds on previous work on policies to support startups, from general regulatory frameworks to demand-side and supply-side policies.² It is in the area of supply-side policies, whose primary objective is to ensure quality and affordable capital in the first place, that the proper space for modern tax policy needs to be created. The aim of this paper is to present modern tax instruments that support startups or their investors in various segments of the startup life cycle and their representation in the current Slovak tax system.

2 TAX POLICY FOR STARTUPS, RESEARCH, DEVELOPMENT, AND INNOVATION

Taxes serve not only fiscal but also regulatory and incentive functions; thus an appropriate setting of taxes may motivate market actors to behave in a desirable way from the public policy perspective. With the objective of incentivizing the investors to increase their investments into startups, tax instruments may be set in a way to reduce the marginal cost of investing.³ The obvious advantage of tax instruments is that they increase disponible finances of startups without diluting shareholders, i. e. tax instruments would typically represent an advantage provided to startups by the public authority.⁴ Conversely, higher (capital gains) taxes may lead to lower investments into startups,

¹ This paper was written under the project APVV-16-0499 Ensuring Efficient Tax Collection in the Context of Informatization.

² Ján Mazúr, 'Financovanie Startupov - Princípy, Regulácia a Prax Správy Rizikových Investícií', in *Inovatívne a Atypické Modely Správy Majetku Na Finančnom Trhu a Súvisiace Otázky*, by Ľubomír Čunderlík et al. (Leges, 2019); Ján Mazúr, 'Politiky Na Podporu Startupov', *Bratislava Legal Forum Proceedings 2021* (2021): 97–104.

³ PricewaterhouseCoopers LLP, London, Center for Social and Economic Research, Warsaw, and Institute for Advanced Studies, Vienna, 'Effectiveness of Tax Incentives for Venture Capital and Business Angels to Foster the Investment of SMEs and Start-Ups. Final Report.' (European Commission, 2017), 12.

⁴ Gilles Duruflé, Thomas Hellmann, and Karen Wilson, 'From Start-up to Scale-up: Examining Public Policies for the Financing of High-Growth Ventures', *Saïd Business School Research Papers*, 2017, 29.

therefore limiting the chances of startups for getting finance.⁵ For this reason, tax instruments are also subject to state aid concerns.⁶

Tax policy supporting startups should heed a few leading principles.⁷ First, the tax policy should address the investors' risk aversion, especially in relation to high-risk ventures such as startups. Key strategy to offset the risk aversion is to increase potential gains of investors; e. g. by employing tax instruments, such as tax credits or loss relief under more favorable conditions.

Second, the tax policy should not pick the "winners" of the investment process, but rather let the investors freely choose viable investees on a competitive basis under their respective investment preferences and policies. However, the tax policy may focus on specific fields of the economy to support smart specialization, or pre-defined entrepreneurial initiatives – startups as beneficiaries of these policies.⁸

From a large analysis of tax instruments supporting venture capital and start-ups carried out in 2017 for the European Commission, we can abstract the following typical qualification criteria used by the countries surveyed:⁹ (i) the age of the company (up to 7 years as a rule); (ii) the size of the company (in terms of number of employees, financial indicators); (iii) the sector of operation of the company - it is not advisable to be strict, at most to exclude selected inappropriate sectors, or to limit to companies with demonstrable expenditure on research and development;¹⁰ (iv) criteria on the personality of the investor – as a general rule, all types of investors should be eligible to benefit from these tax advantages (natural person, legal person); (v) allowing tax advantages to be applied to cross-border investments; (vi) applying tax advantages mainly to equity investments and only to new investments; (vii) sometimes it is customary to recommend a minimum and a maximum limit on the applicable investment; (viii) introducing a minimum holding period for investments.¹¹

Tax instruments may relate to the corporate income tax (startups and professional investors) and personal income tax (private investors).¹² The instruments may have varying degree of intensity: from complete exemption to tax credits or tax bonuses lowering the tax payable, to deductions influencing the tax base, to tax deferrals. Tax instruments should be structured to help address specific needs of startups at different stages of their development (seed, startup, development, expansion, etc.). In the earliest stages of development, when startups do not yet have any revenues, tax exemptions or tax credits, but also tax loss deductions, are most effective as they act on potential risk

⁵ Ann-Kristin Achleitner, Carolin Bock, and Martin Watzinger, 'The Capital Gains Tax: A Curse but Also a Blessing for Venture Capital Investment', *Technische Universität München, Center for Entrepreneurial and Financial Studies*, Working Paper, 2011, 32.

⁶ See for instance: Herwig C. H. Hofmann and Claire Micheau, eds., *State Aid Law of the European Union* (Oxford: Oxford University Press, 2016); Philipp Werner and Vincent Verouden, eds., *EU State Aid Control. Law and Economics* (Wolters Kluwer, 2016); Leigh Hancher and Juan Jorge Piernas López, eds., *Research Handbook on European State Aid Law*, Second (Edward Elgar, 2021).

⁷ PricewaterhouseCoopers LLP, London, Center for Social and Economic Research, Warsaw, and Institute for Advanced Studies, Vienna, 'Effectiveness of Tax Incentives for Venture Capital and Business Angels to Foster the Investment of SMEs and Start-Ups. Final Report.'

⁸ There were also recommendations of procedural principles, such stability and foreseeability of tax system. Any changes to the tax systems should be made well in advance and be well communicated; discretion of the tax authority should also be eliminated or minimized. The tax system should include systematic monitoring and evaluation of tax policies, their impact and addressability. See: Duruflé, Hellmann, and Wilson, 'From Start-up to Scale-up: Examining Public Policies for the Financing of High-Growth Ventures', 29.

⁹ PricewaterhouseCoopers LLP, London, Center for Social and Economic Research, Warsaw, and Institute for Advanced Studies, Vienna, 'Effectiveness of Tax Incentives for Venture Capital and Business Angels to Foster the Investment of SMEs and Start-Ups. Final Report.', 12–15.'

¹⁰ Wilson and Silva, 'Policies for Seed and Early Stage Finance', 9:21.

¹¹ See also: Rosenberg and Marron, 'Tax Policy and Investment by Startups and Innovative Firms', 6.

¹² PricewaterhouseCoopers LLP, London, Center for Social and Economic Research, Warsaw, and Institute for Advanced Studies, Vienna, 'Effectiveness of Tax Incentives for Venture Capital and Business Angels to Foster the Investment of SMEs and Start-Ups. Final Report.', 118.

aversion of investors. In later stages, reduced corporate tax rates for startups or simplified tax returns may also work, as startups start to generate revenue, but their growth is still fragile.¹³

In the following subsections I present individual tax instruments suitable for supporting startups and their applicability in the Slovak tax system:¹⁴ (i) tax reliefs; (ii) tax exemptions; (iii) tax deferral; (iv) tax loss deduction; (v) (super)deduction of special expenses (costs); (vi) tax credit.

2.1 Tax relief

Tax relief, for example in the form of a reduction in the tax rate on certain income or a reduction in the tax itself (see *tax credit* below), can apply both to the investors' income from the exit from the startup and from the profit share paid to the investors (dividends), as well as to the income of the startup itself. In the first case, it is generally income from the sale of shares or stakes of investors in the startup to a third party or to other shareholders (partners) of the startup, or dividends (income from profit sharing) paid out of the profits of the commercial company – startup to shareholders (partners).

Although Slovak law does not contain special tax relief on such income it contains an even more powerful instrument – tax exemption, which I describe below. In the latter case, these will be special reliefs for startup companies, depending on the specific policy of the state. They are often limited to a certain amount.¹⁵

In particular, Sections 30a and 30b of the ITA provide for tax relief for recipients of investment aid and tax relief for recipients of incentives for research and development.¹⁶ The tax relief for recipients of investment aid under Section 30a is linked to the RIAA.¹⁷ It applies to a taxpayer who has been granted investment aid under the RIAA including a tax relief within the meaning of Section 2(2)(b) of the RIAA. Such a taxpayer may claim tax relief at the statutory rate specified in the decision.¹⁸

In order to qualify for the tax relief, the taxpayer must meet the conditions for obtaining an investment aid decision in addition to special conditions referred to in Section 30a(3) of the ITA.¹⁹ The tax relief may be claimed by the taxpayer for a maximum of 10 consecutive tax periods, but not more than the maximum permissible aggregate value for this type of investment aid specified in the decision on the granting of investment aid during the tax periods for which the relief is claimed.

The tax relief for recipients of incentives for research and development is similarly structured (Section 30b of the ITA). Its granting is linked to the decision on the approval of the granting of incentives pursuant to the IFRADA.²⁰ A taxpayer to whom such a decision approving the granting of incentives has been issued may claim tax relief individually for each tax period throughout the period

¹³ *Ibid.*, 33–34.

¹⁴ Based on: Karen Wilson and Filipe Silva, 'Policies for Seed and Early Stage Finance: Findings from the 2012 OECD Financing Questionnaire', OECD Science, Technology and Industry Policy Papers, vol. 9, OECD Science, Technology and Industry Policy Papers, 25 October 2013, <https://doi.org/10.1787/5k3xqsf00j33-en>; Joseph Rosenberg and Donald Marron, 'Tax Policy and Investment by Startups and Innovative Firms' (Tax Policy Center, Urban Institute & Brookings Institution, 2015); PricewaterhouseCoopers LLP, London, Center for Social and Economic Research, Warsaw, and Institute for Advanced Studies, Vienna, 'Effectiveness of Tax Incentives for Venture Capital and Business Angels to Foster the Investment of SMEs and Start-Ups. Final Report.', 69–97.

¹⁵ *Ibid.*, 24.

¹⁶ Income Tax Act No. 595/2003 Coll. (further as „ITA“).

¹⁷ Act No. 57/2018 Coll. on Regional Investment Aid and on Amendments and Additions to Certain Acts (further as "RIAA").

¹⁸ Section 30a(2) of the ITA provides that the taxpayer may claim tax relief up to the amount of tax attributable to a proportionate part of the tax base. This is calculated by multiplying the tax base by a coefficient of 0.5 and by the percentage of the aggregate amount of eligible costs incurred after the application for investment aid until the end of the relevant tax period for which the tax credit is claimed to the total amount of eligible costs for which the investment aid has been granted. The amount of the tax relief may not exceed 20 % of the value of the total approved investment aid in the form of a tax relief.

¹⁹ Section 14 and subsequent sections of the RIAA.

²⁰ Act No. 185/2009 on Incentives for Research and Development and on the Amendment of Act No. 595/2003 Coll. on Income Tax (further as "IFRADA")

for which the decision was issued, up to a maximum of the amount of the costs recognized in the taxpayer's accounts and paid out of the taxpayer's own resources.²¹ It also contains specific conditions for claiming the relief.²² The tax relief can be claimed for a maximum of three consecutive tax periods.

2.2 Tax exemptions

Individual scenarios of the investor's appreciation of investments in startups, as well as scenarios of the investor's exit from the company, are normally subject to income tax. In the case of individuals, this will generally be:

- (a) income from capital assets (interest and other income from securities – Section 7(1)(a) of the ITA; interest and other income from loans and borrowings – Section 7(1)(c) of the ITA; or also the difference between the issue price and the nominal value of the security at maturity – Section 7(2) of the ITA);
- (b) other income (from the transfer of options – section 8(1)(d) of the ITA; transfer of securities – Section 8(1)(e) of the ITA; transfer of participation (business share) in a limited liability company – Section 8(1)(f) of the ITA; income from the redistribution of the capital fund from contributions (also from the reduction of the share capital, if it was increased from capital funds) – Section 8(1)(s) of the ITA);
- (c) profit share (dividend) paid out of the profits of the company to the partners (shareholders), but also income arising from the reduction of the share capital or the reserve fund (to the extent that it was previously raised from after-tax profits) and other related income (Section 3(e) of the ITA).

The ITA does not offer a more substantial tax exemption for such income. The exceptions are the exemptions under Section 9(1)(k) and Section 9(1)(l) of the ITA. Under letter (k), income from the sale of securities under Section 8(1)(e) of the ITA admitted to trading on a regulated market or a similar foreign regulated market is exempt after one year from the date of acquisition if the securities are listed for more than a year. Given that few startups can list their shares on a regulated market, especially during the first years of their existence, this exemption is not feasible for investors in startups. Similarly, the exemption in relation to long-term investment savings under letter (l) is inapplicable.²³

On the other hand, similar income of investors – legal entities established in the territory of the Slovak Republic – is exempted.²⁴ Income (revenue) from the sale of shares by a shareholder of a joint-stock company or from the sale of ordinary shares or shares with special rights by a shareholder of a simple joint-stock company or from the sale of a business share by a shareholder of a limited liability company are exempt from tax in accordance with Section 13c of the ITA. The exemption shall apply under two cumulative conditions.

First, the income is earned no earlier than after 24 consecutive calendar months from the date of acquisition of a direct shareholding of at least 10% of the share capital of the company. Second, the taxpayer performs essential functions in Slovakia, manages and bears the risks associated with the ownership of the shares or stakes, while possessing the necessary personnel and material equipment necessary for the performance of these functions. Neither the companies whose shares are involved, nor the taxpayer must be in liquidation, bankruptcy or restructuring in order to qualify for the exemption.

However, with the objective of supporting its fragile growth it is equally important for a start-up to receive tax reliefs from the very first moments when it starts to achieve commercial success. At the

²¹ The tax relief can be claimed up to the amount of tax attributable to the proportionate part of the tax base. This is calculated by multiplying the tax base by a coefficient representing the proportion of own resources costs and the sum of the costs and the subsidy provided on the basis of the decision (Section 30b(2) of the ITA).

²² See Section 30b(3) ITA and Section 3 and 4 of the IFRADA.

²³ See also Section 7(11) of the Securities Act No. 566/2001 Coll.

²⁴ Within the meaning of Section 2(d)(2) of the ITA, the beneficiary of the instrument may also be a legal entity with a place of effective management in the Slovak Republic (i. e. where the fundamental management decisions and business decisions for the legal entity as a whole are made, even if the address of this place is not registered in the Commercial Register of the Slovak Republic).

same time, countries tend to support important activities through tax policy; in particular, science, research, development and innovation, for example, are typically supported through tax policy. For these reasons, various tax exemption institutes arise for income derived from research and development activities. Such special institutes are also recognized in the Slovak ITA in Sections 13a and 13b. Section 13a of the ITA exempts from income tax the taxpayer's income (revenue) from licensing research and development outputs. The taxpayer is the same entity as in the case of Section 13c of the ITA (and Section 13b of the ITA).²⁵

However, the research and development outputs must be specifically qualified in order for the income derived from them to be exempt. The research and development activity must be carried out by the taxpayer, otherwise only a proportion of the income is exempt.²⁶ The R&D outputs must constitute a patent-protected invention or a technical solution protected by a utility model, or the results must be at least at the stage of filing a patent or utility model application (formal qualification).²⁷ Alternatively, it may be a computer program (software) that is the result of development by the taxpayer and is subject to copyright.²⁸

Up to 50 % of the royalties for the grant of rights of use or for the use of these results of development activities are exempt. The exemption shall apply during the taxable periods of inclusion in tax expenditure of depreciation on capitalized development costs of a patent-protected invention, a technical solution protected by a utility model or a computer program (software). The exemption may be claimed as long as the patent (utility model) has not been revoked, withdrawn or reassigned to another owner or the patent application (utility model application) has not been rejected.

Since the R&D outputs are not necessarily commercialized only in the form of services or licensing to third parties, but also by manufacturing products based on the innovation, Section 13b of the ITA allows for a similar exemption in the case of income from the sale of products created on the basis of inventions.

In order for the exemption to apply, it is necessary to qualify the products in relation to the R&D activity: these must be products in the manufacture of which a patent-protected invention or a technical solution protected by a utility model (protected inventions) has been wholly or partially used and which are the result of R&D carried out by the taxpayer. The products must be created by the taxpayer's own activity, but may also be purchased from persons whom the taxpayer, as the owner, has allowed to use the protected inventions in their production. The taxpayer is again the same entity as in the case of Section 13c of the ITA (and Section 13a of the ITA).²⁹

The exemption shall apply during the taxable periods of inclusion in tax expenses of depreciation on capitalized costs of the development of a patent-protected invention or a technical solution protected by a utility model. As in the case of Section 13a of the ITA, the exemption applies at the rate of 50% of that part of the income (revenue) from the sale of products which is attributable to the selling price of the product after deduction of the actual direct costs and the actual indirect costs associated with the functions of production, administration and sales, including the related overheads and profit margins that the supplier would have applied in relation to independent persons in terms of the functions carried out and market conditions. The exemption may be claimed as long as the patent (utility model) has not been revoked, withdrawn or reassigned or the patent application (utility model application) has not been refused.

2.3 Tax deferral

Tax deferral has only a temporary effect as it is only applied to the timing of the tax liability itself. Its introduction is therefore usually not a major motivating factor. However, in combination with tax loss relief, it can be a useful tool; the tax system may allow an investor to defer tax liability while

²⁵ See also footnote no. 22.

²⁶ Section 13a(4) of the ITA.

²⁷ Act No. 435/2001 Coll. on Patents, Supplementary Protection Certificates and on Amendments and Additions to Certain Acts (Patent Act), Patent Cooperation Treaty (Notification of the Federal Ministry of Foreign Affairs No. 296/1991 Coll., Act No. 517/2007 Coll. on Utility Models and on Amendments and Additions to Certain Acts.

²⁸ Copyright Act No. 185/2015 Coll.

²⁹ See also footnote no. 22.

they reinvest their income. In principle, there are no specific conditions for tax deferral in Slovakia that could be evaluated as tailored in favor of startups or their investors.³⁰

2.4 Tax loss deduction

Loss relief (tax loss deduction) allows the taxpayer to deduct tax losses from the tax base, thus providing an incentive to investors. In Slovakia, individuals are allowed to deduct tax loss only from the tax base determined from the income listed in Section 6(1-2) of the ITA within the meaning of Section 4(2) and Section 30 of the ITA (i. e. income from business and other self-employed activities).

However, corporate taxpayers are generally entitled to deduct the tax loss from the income tax base. The tax loss deduction is therefore currently set up more favorably for corporate investors than for individual investors, who cannot claim a tax loss deduction on previously written-off investments. Of course, individual investors can also achieve this effect through tax optimization, e. g. by investing through a company they set up for such an investment purpose (e. g. a special purpose vehicle).

The tax loss deduction can be claimed for a maximum of five consecutive tax years, starting with the tax year immediately following the tax year for which the tax loss was recognized. The deduction may be made up to a maximum of the taxable amount of the tax base of the corporate taxpayer, otherwise up to 50 % of the tax base if it relates to a micro-taxpayer.³¹

2.5 Deduction of expenditures

Deduction of expenditures is a powerful tool for improving a startup's financial position, as it allows the startup to reduce the tax base itself.³² In Slovakia, Section 30c of the ITA allows for a deduction of research and development expenses (costs); moreover, recent legislative changes, applicable since 1 January 2022, allow for a deduction of investment expenses (costs) under the Section 30e of the ITA.

The aim of the tax instrument – the deduction of research and development expenses – is to motivate taxpayers to invest in research and development. Based on this provision, a taxpayer can deduct 100 % of the expenditure (costs) incurred on research and development in the taxable period for which the tax return is filed from the tax base reduced by the tax loss deduction. Until recently, up to 200 % of these expenses could be deducted, which had the potential to stimulate entities to invest in research and development even further.³³

This deduction can be additionally increased in the tax year by the increment of the R&D expenditure when comparing (positive difference) the average expenditure for the current and previous tax years and the average expenditure for the two recent tax years. However, the deduction may not be applied to expenditure for which full or partial public support has been granted (although certain exceptions apply), nor may it be cumulated with tax relief under Section 30b of the ITA.³⁴ A condition for the applicability of the deduction of research and development expenses is the implementation of a research and development project, which is understood to be a written document

³⁰ See Section 57 of Act No. 563/2009 Coll. on Tax Administration (Tax Code) and on Amendments and Additions to Certain Acts (Further as the "Tax Code") and Conditions for Permitting Deferral of Tax Payment or Payment of Tax in Instalments pursuant to Section 57(2) of Act No. 563/2009 Coll. on Tax Administration (Tax Code) and on Amendments and Additions to Certain Acts, as amended, issued by the Financial Directorate of the Slovak Republic.

³¹ A micro-taxpayer within the meaning of Section 2(w) in conjunction with Section 4(1) of Act No. 222/2004 Coll. on Value Added Tax (further as the "VAT Act") is a taxpayer with an income of up to 49 790 EUR during 12 consecutive calendar months.

³² Duruflé, Hellmann, and Wilson, 'From Start-up to Scale-up: Examining Public Policies for the Financing of High-Growth Ventures'.

³³ The change occurred as of 1 January 2022 on the basis of the amendment to the ITA, the Act No. 408/2021 Coll., amending Act No. 563/2009 Coll. on Tax Administration (Tax Code) and on Amendments and Additions to Certain Acts, as amended, and supplementing certain Acts. The same amendment introduced Section 30e of the ITA, which introduced the deduction of expenses (costs) for investments.

³⁴ Section 30c(5-6) of the ITA.

of the taxpayer in which, in addition to the taxpayer's data, the subject of the research and development, its objectives and the anticipated expenditure are defined.³⁵

The deduction of expenses (costs) for investments is explicitly intended to (temporarily) motivate taxpayers to make productive investments in technological solutions in the context of Industry 4.0.³⁶ However, it is only applicable to taxpayers doing business for more than 3 tax periods, which makes it more applicable to scaleups (or established companies) rather than young startups.

This tax instrument allows taxpayers to deduct a specified percentage of the expense (cost) of the depreciation on the investment from the tax base (or partial tax base in case of individuals with business income), less the tax loss deduction. This percentage depends on the planned percentage of reinvestment of the average value of the investment and on the value of the reinvestment of this planned average value of the investment in euros in terms of the taxpayer's investment plan (see Chart 1 below). In order to be able to apply the deduction, taxpayers ought to prepare and implement the investment plan.³⁷

Average value invested in %	Value of the planned amount of reinvestment of the average value of investments in million euro		
	>1; ≤ 20	>20; ≤ 50	> 50
700 % - 1 399,99 %	15 %	25 %	50 %
≥ 1 400 %	20 %	30 %	55 %

Chart 1: Amount of deduction of investment expenses according to Section 30e(1) of the ITA

This deduction is applicable to corporate taxpayers and individuals with income from business or other self-employment. A further condition for eligibility is that the deduction is applied to an investment included in use or in business assets (during the investment plan period).³⁸ The deduction of research and development expenditure and the deduction of investment expenditure cannot be applied to the same asset.³⁹ Similarly to the exemptions in Sections 13a and 13b of the ITA, the Financial Directorate also publishes a list of taxpayers who have claimed a deduction under the Sections 30c or 30e of the ITA, which achieves transparency towards citizens and competitors.

2.6 Tax credit

Although the Slovak tax code is familiar with the institute of tax credit, which represents a deduction of a pre-defined amount from the tax liability, it is not used in the context of startups. However, it is one of the most frequently used instruments abroad due to its simplicity and effectiveness.⁴⁰

³⁵ For details, see Section 30c(7) of the ITA.

³⁶ Explanatory memorandum to the amendment proposal of MP Peter Kremšký to the government bill amending Act No. 563/2009 Coll. on Tax Administration (Tax Code) and on Amendments and Additions to Certain Acts, as amended and supplementing certain Acts (print 627), 6.

³⁷ In accordance with Section 30e(8) of the ITA, investment plan contains: (i) the total value of the planned investment in the production or logistics system (investment in tangible assets or other technically assessable assets or computer software); (ii) the time period of the planned investment; (iii) the expected timetable for the implementation of the planned investment; (iv) a calculation of the average value of the investment in tangible assets or technical appreciation (for the period of the three tax periods immediately preceding the tax period); (v) the planned amount of the reinvestment of the average value of the investment in monetary terms and as a percentage pursuant to paragraph 1 of Section 30e of the ITA; and (vi) a brief technical description of the link between the investment to be procured and the digitization and automation of production processes and logistics processes. The investment plan will be applied for 4 tax periods (from 2022-2025), which reflects the temporary nature of this tax instrument.

³⁸ Section 30e(2) of the ITA.

³⁹ Section 30e(7) of the ITA.

⁴⁰ PricewaterhouseCoopers LLP, London, Center for Social and Economic Research, Warsaw, and Institute for Advanced Studies, Vienna, 'Effectiveness of Tax Incentives for Venture Capital and Business Angels to Foster the Investment of SMEs and Start-Ups. Final Report.', 103.

3 CONCLUSION

Globally, there are several well-known and successful tax instruments – schemes mainly oriented towards startups. Among others, we should mention in particular the very successful British Seed Enterprise Investment Scheme, which allows for tax credits, tax deferral on reinvestment of income, as well as tax exemption of certain income and the possibility of deducting losses from tax.

Other examples are the Enterprise Investment Scheme (tax loss deduction, tax relief), the Social Investment Tax Relief and Venture Capital Trust (tax relief) in the UK, the 'Madelin' Tax Reductions in France (tax credit of 18 % of the total investment, exemption, reduced rate on the income from the investment) and the German Invest – Venture Capital Grant scheme (grant of 20 % of the investment as an input tax credit).⁴¹

It is noteworthy that there are other tax instruments supporting startups, such as favorable (low) taxation of employee stocks or stock options.⁴² Some countries also adopt special rules of depreciation, such as asymmetrical accelerated depreciation of R&D assets, or the introduction of lump-sum expenses for start-ups to ease administration.⁴³

The institutes applied in Slovakia are not exclusively oriented towards supporting startups and investing in them; the focus of the policy maker is to support R&D activities and generally investments made on professional basis. There is still a potential to include new instruments in order to support much-needed high-added value businesses.

Bibliography:

Achleitner, Ann-Kristin, Carolin Bock, and Martin Watzinger. 'The Capital Gains Tax: A Curse but Also a Blessing for Venture Capital Investment'. *Technische Universität München, Center for Entrepreneurial and Financial Studies*, Working Paper, 2011, 32.

Duruffé, Gilles, Thomas Hellmann, and Karen Wilson. 'From Start-up to Scale-up: Examining Public Policies for the Financing of High-Growth Ventures'. *Saïd Business School Research Papers*, 2017.

Hancher, Leigh, and Juan Jorge Piernas López, eds. *Research Handbook on European State Aid Law*. Second. Edward Elgar, 2021.

Henrekson, Magnus, and Tino Sanandaji. 'Stock Option Taxation: A Missing Piece in European Innovation Policy?' *Small Business Economics* 51, no. 2 (August 2018): 411–24. <https://doi.org/10.1007/s11187-018-0008-6>.

Hofmann, Herwig C. H., and Claire Micheau, eds. *State Aid Law of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2016.

Mazúr, Ján. 'Financovanie Startupov - Princípy, Regulácia a Prax Správy Rizikových Investícií'. In *Inovatívne a Atypické Modely Správy Majetku Na Finančnom Trhu a Súvisiace Otázky*, by Ľubomír Čunderlík, Veronika Čunderlík Čerbová, Yana Daudrikh, Peter Rakovský, Simona Hesecková, Maroš Katkovič, and Ján Mazúr. Leges, 2019.

———. 'Politiky Na Podporu Startupov'. *Bratislava Legal Forum Proceedings 2021* (2021): 97–104.

OECD. *Financing High-Growth Firms: The Role of Angel Investors*. OECD, 2011. <https://doi.org/10.1787/9789264118782-en>.

PricewaterhouseCoopers LLP, London, Center for Social and Economic Research, Warsaw, and Institute for Advanced Studies, Vienna. 'Effectiveness of Tax Incentives for Venture Capital and Business Angels to Foster the Investment of SMEs and Start-Ups. Final Report.' European Commission, 2017.

Rosenberg, Joseph, and Donald Marron. 'Tax Policy and Investment by Startups and Innovative Firms'. Tax Policy Center, Urban Institute & Brookings Institution, 2015.

⁴¹ OECD, *Financing High-Growth Firms: The Role of Angel Investors* (OECD, 2011), <https://doi.org/10.1787/9789264118782-en>; PricewaterhouseCoopers LLP, London, Center for Social and Economic Research, Warsaw, and Institute for Advanced Studies, Vienna, 'Effectiveness of Tax Incentives for Venture Capital and Business Angels to Foster the Investment of SMEs and Start-Ups. Final Report.', 141-.

⁴² See: Magnus Henrekson and Tino Sanandaji, 'Stock Option Taxation: A Missing Piece in European Innovation Policy?', *Small Business Economics* 51, no. 2 (August 2018): 411–24, <https://doi.org/10.1007/s11187-018-0008-6>.

⁴³ Rosenberg and Marron, "Tax Policy and Investment by Startups and Innovative Firms," 5).

Werner, Philipp, and Vincent Verouden, eds. *EU State Aid Control. Law and Economics*. Wolters Kluwer, 2016.

Wilson, Karen, and Filipe Silva. 'Policies for Seed and Early Stage Finance: Findings from the 2012 OECD Financing Questionnaire'. *OECD Science, Technology and Industry Policy Papers*. Vol. 9. *OECD Science, Technology and Industry Policy Papers*, 25 October 2013. <https://doi.org/10.1787/5k3xqsf00j33-en>.

Patent Cooperation Treaty (Notification of the Federal Ministry of Foreign Affairs No. 296/1991 Coll. Act No. 435/2001 Coll. on Patents, Supplementary Protection Certificates and on Amendments and Additions to Certain Acts (Patent Act) Act No. 222/2004 Coll. on Value Added Tax

Securities Act No. 566/2001 Coll.

Act No. 517/2007 Coll. on Utility Models and on Amendments and Additions to Certain Acts

Act No. 185/2009 on Incentives for Research and Development and on the Amendment of Act No. 595/2003 Coll. on Income Tax

Act No. 563/2009 Coll. on Tax Administration (Tax Code) and on Amendments and Additions to Certain Acts

Copyright Act No. 185/2015 Coll.

Act No. 57/2018 Coll. on Regional Investment Aid and on Amendments and Additions to Certain Acts

Income Tax Act No. 595/2003 Coll.

Conditions for Permitting Deferral of Tax Payment or Payment of Tax in Instalments pursuant to Section 57(2) of Act No. 563/2009 Coll. on Tax Administration (Tax Code) and on Amendments and Additions to Certain Acts

Contact information:

Mgr. Ján Mazúr, PhD.

jan.mazur@uniba.sk

Faculty of Law, Comenius University in Bratislava

Šafárikovo nám. 6

810 00 Bratislava

Slovakia

PRÁVNICKÁ FAKULTA
Univerzita Komenského
v Bratislave